

2

Euroopan neuvoston Suomen valtuuskunnan kertomus

0

Parlamentaarisen yleiskokouksen toiminnasta vuonna 2002

0

2

**EUROOPAN
NEUVOSTON SUOMEN
VALTUUSKUNNAN
KERTOMUS**

*Euroopan neuvoston parlamentaarisen
yleiskokouksen
toiminnasta vuonna 2002*

Parlamentaarisen yleiskokouksen istunto 2002

Strasbourgissa

ensimmäinen jakso 22.–26.1.2002

toinen jakso 22.–26.4.2002

kevätkokoukset 27.–29.5.2002 Luzernissa

kolmas jakso 24.–28.6.2002

neljäs jakso 23.–27.9.2002

Pysyvän komitean kokoukset

14.3.2002 Pariisissa

29.5.2002 Luzernissa

3.9.2002 Luxemburgissa

8.11.2002 Strasbourgissa

Kannen graafinen suunnittelu: EDITA
Kannen valokuva: EN:n valokuva-arkisto (Strasbourg)
ISSN 1235-1873

EDITA PRIMA OY, HELSINKI 2003

**Euroopan neuvoston Suomen
valtuuskunta**

EDUSKUNNALLE

Euroopan neuvoston Suomen valtuuskunnasta huhtikuun 28. päivänä 1989 annetun lain 4 §:n mukaisesti Euroopan neuvoston Suomen valtuuskunta antaa kunnioittaen eduskunnalle kertomuksen parlamentaarisen yleiskokouksen toiminnasta vuoden 2002 istuntokaudella.

Strasbourgissa, 27. tammikuuta 2003

Euroopan neuvoston Suomen valtuuskunnan puolesta:

Mikko Elo

Gunilla Carlander

Sisällysluettelo

1	Tiivistelmä	7
2	Suomi Euroopan neuvoston parlamentaarisessa yleiskokouksessa	9
3	Yleiskokouksen käsittelemät aiheet	11
3.1	Jäsenyyden ulkopuolella olevat maat	11
i.	Hakijamaat	11
ii.	Tarkkailijat	14
iii.	Valko-Venäjä	15
iv.	Muu maailma	16
3.2	Jäsenyysselvotteiden seuranta	16
i.	Yleistä	16
ii.	Armenia	17
iii.	Azerbaidzhan	17
iv.	Georgia	19
v.	Moldova	20
vi.	Turkki	21
vii.	Ukraina	22
viii.	Venäjä	22
3.3	Yleiseurooppalaisen oikeusnormiston kehittäminen	25
3.4	Yleisoikeudelliset kysymykset	26
3.5	Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen toiminta	27
3.6	Kuolemanrangaistus	28
3.7	Tasa-arvo	28
3.8	Vähemmistöt	29
3.9	Terrorismi	31
3.10	Euroopan neuvosto ja Euroopan unioni	32
3.11	Monenkeskinen kansainvälinen yhteistyö	34
3.12	Väestökysymykset	34
3.13	Taloudelliset kysymykset	36
3.14	Kulttuuri, koulutus, nuoriso, urheilu, teknologia ja tiede	39
3.15	Ympäristö-, luonto- ja maatalouskysymykset	40
3.16	Lasten hyvinvointi	42
3.17	Kypros	43

LIITTEET:

1	Suomen valtuuskunta	44
2	Suomen valtuuskunnan komiteajäsenyydet	45

3	Vuonna 2002 hyväksytyt asiakirjat	47
3.1	päätöslauselmat	47
3.2	suositukset	48
3.3	määräykset	49
3.4	lausunnot	49
4	Parlamentaarisen yleiskokouksen erityisvieraat vuonna 2002	50
5	Euroopan neuvoston jäsenvaltiot	51
6	Euroopan neuvoston toiminta (kaavio)	52
7	Lyhyesti: Euroopan neuvoston parlamentaarinen yleiskokous	53

Tiivistelmä

Vuoden 2002 lopulla Euroopan neuvoston laajentuminen lähentelee loppuaan. Vuoden alussa Bosnia ja Hertsegovina hyväksyttiin jäseneksi ja EN:llä on nyt 44 jäsenmaata ja ulkopuolella on enää kolme eurooppalaista maata Jugoslavia (Serbia ja Montenegro), Monaco ja Valko-Venäjä.

Laajentumisen päätyttyä EN eli jäsenmaiden hallitukset joutuvat vakavasti pohtimaan mikä on tulevaisuudessa Euroopan neuvoston rooli monenkeskisessä kansainvälisessä yhteistyössä. Mihin toimintoihin tulisi panostaa? Onko mahdollisesti toimialoja, jotka ovat aikansa eläneitä? EN:n aseman ja roolin määrittelemisen ei voi tapahtua erillään muusta kansainvälisen politiikan kehityksestä. EN:n kannalta eräs merkittävä tekijä on Euroopan unionin laajentuminen sekä EU:n toimintojen monipuolistuminen.

EN:n eräs päätehtävä on luoda kaikille Euroopan valtioille yhteinen oikeudellinen normisto, joka pohjautuu Euroopan ihmisoikeussopimuksen periaatteisiin kansalaisten oikeuksista ja vapauksista. Euroopan unioni luo myös ylikansallista lainsäädäntöä. EU:n jäsenmäärä nousee kahteenkymmeneenviiteen toukokuussa 2004 eli yli puolet EN:n jäsenmaista ovat silloin EU:n jäseniä. EN:ssä on tällä hetkellä kolme jäsenmaaryhmää: EU:n jäsenmaat, tulevat EU:n jäsenmaat ja muut eurooppalaiset jäsenmaat.

EN:n joutuu nyt määrittelemään perinteisen hallitustenvälisen yhteistyön muotoja ja sisältöä tavalla, joka tyydyttää ja kiinnostaa yhtä lailla kaikkia kolmea maaryhmää. Eräs tärkeä yhteinen lähestymistapa voisi olla ihmisoikeus- ja demokratianäkökulma sekä kansalaisten oikeuksien ja vapauksien vaaliminen. Globalisoituvassa maailmantaloudessa ja maailmassa, jossa teknologian uudistukset vaikuttavat enenevässä määrin yksilöiden arkielämään, on syntynyt uudenlainen tarve puolustaa ja valvoa yksilön oikeuksia mm. työmarkkinoilla, suhteessa kansallisiin viranomaisiin ja laitoksiin (erilaisia yksilöitä koskevia tietoja pankeissa, sosiaali- ja terveystietojen, liikennelaitoksissa ym).

Medialla on lisääntyvä vaikutus siihen, miten kansalaiset ja viranomaiset reagoivat tapahtumiin lähellä ja kaukaa. Sananvapautta ja monipuolinen tiedon saanti on turvattava paitsi suhteessa viranomaisiin myös muutoin yhteiskunnassa.

EN:n vahvimpia ja tunnetumpia toimialoja on Euroopan ihmisoikeustuomioistuin. Euroopan ihmisoikeustuomioistuin tekee jäsenmaiden viranomaisia sitovia päätöksiä, joiden täytäntöönpanoa valvoo EN:n ministerikomitea. Päätösten täytäntöönpano ei kuitenkaan aina toteudu toivotulla tavalla. Yleiskokous onkin ryhtynyt seuraamaan tarkemmin tilannetta. Euroopan ihmisoikeussopimus vahvistaa yksilöiden suojaa sopimusvaltioiden viranomaisten suhteen. EU:n jäsenmaissa määräysvaltaa käyttää myös Euroopan unioni mutta EU:n viranomaisten toimintaa Euroopan ihmisoikeussopimus ei sido, ellei EU allekirjoita sopimusta.

EN:n jäsenyyden ehto on ihmisoikeuksien ja vapauksien sekä demokratian ja oikeusvaltion periaatteiden kunnioittaminen. On kuitenkin lukuisia jäsenmaita, joissa näiden periaatteiden täytäntöönpano käytännössä on aivan liian puutteellista. Useissa raporteissa erityisesti uusien jäsenmaiden kohdalla on korostettu, että lakiuudistusten hyväksyminen ei riitä. Viranomaisten on myös huolehdittava siitä, että uusia säädöksiä ja käytäntöjä todella sovelletaan kaikilla hallinnon tasoilla ja alueilla. Useimmissa maissa suurimmat ongelmat liittyvät vaalijärjestelmään, median ja sananvapauden tilaan, parlamentin asemaan sekä hallituksen ja opposition välisiin suhteisiin. Tarvitaan uudenlaista avointa hallintokulttuuria, pätevää virkamieskuntaa ja korrumpation vastaista toimintaa.

Huomion keskipisteenä on edelleen demokraattisten instituutioiden toimivuus, oikeusjärjestelmän ja tuomareiden riippumattomuus, median riippumattomuuden ja sananvapauden vaaliminen sekä vähemmistöjen oikeudet.

Jäsenmaiden demokratian tilan seuranta on tällä hetkellä tärkeä toiminta-alue EN:ssä, ja erityisesti yleiskokouksessa, ja tämä tulee jatku-
maan useita vuosia. Monitoroinnin kohdemaat ovat monella tavalla ongelmallisessa tilanteessa ja yleiskokouksella on vuonna 2003 useita merkittäviä määräaikoja. Turkille on asetettu määräajaksi huhtikuu 2003 parantaa Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen päätösten täytäntöönpanoa. Turkin EU-jäsenyysneuvottelujen etenemiselle ei muodollisesti ole vaikutusta, mutta se antaa mahdollisesti lisäpontta. Armenian kohdalla yleiskokous on vaatinut kuolemanrangaistuksen poistamista kesäkuuhun 2003 mennessä. Poliittisten vankien olemassaolo on vakava ongelma Azerbaidzhanissa. Vuonna 2001 hyväksyt-

ti päätöslauselma velvoittaa yleiskokousta tarkistamaan uudelleen suhtautumistaan kuolemanrangaistuksen jatkumiseen tarkkailijamaissa (Yhdysvallat, Japani).

Yleiskokous etsii myös uudenlaisia yhteistyömuotoja monitoroinnin kohdemaiden kanssa. Yleiskokouksen ja Venäjän duuman työryhmän (*Joint Working Group*) yhteistyön muodot tullevat muuttumaan vuonna 2003. Yleiskokouksen puheenjohtajisto on perustanut työryhmän Georgian valtuuskunnan kanssa.

Panostaminen nk. monitorointitoimintaan ei kuitenkaan saisi estää vakavaa pohdintaa siitä, mikä tulisi olla koko järjestön ja yleiskokouksen toimintaohjelman ydin.

Suomen toiminta parlamentaarisisessa yleiskokouksessa

Eduskunta valitsee Suomen valtuuskunnan viisi jäsentä ja viisi varajäsentä vuodeksi kerrallaan valtiopäivien alussa eli helmikuun alussa. Helmikuussa 2002 eduskunta valitsi uudelleen edellisen vuoden valtuuskunnan. Valtuuskunnan puheenjohtajana jatkoi *Mikko Elo (sd)* ja varapuheenjohtaja *Anneli Jäätteenmäki (k)*. Valtuuskunnan muut varsinaiset jäsenet olivat *Tytti Isohookana-Asunmaa (k)*, *Martti Tiuri (kok)* ja *Jaakko Laakso (vas)* sekä varajäsenet *Leena Luhtanen (sd)*, *Tarja Kautto (sd)*, *Juha Korkea-aho (k)*, *Kaarina Dromberg (kok)* ja *Gunnar Jansson (r)*. Kaarina Dromberg tultua nimetyksi kulttuuriministeriksi toukuussa 2002 valtuuskunnan uudeksi varajäseneksi valittiin *Riitta Korhonen*.

Edellisten vuosien tavoin valtuuskunnan jäsenillä ja varajäsenillä on ollut merkittäviä luottamustehtäviä. *Jaakko Laakso* on jatkanut yleiskokouksen vasemmistoryhmän puheenjohtajana ja kuuluu täten yleiskokouksen puheenjohtajistoon (*Bureau*) ja keväällä 2002 perustettuun ryhmäpuheenjohtajien komiteaan (*Presidential Committee*). *Mikko Elo* valittiin yleiskokouksen sosiaaliryhmän varapuheenjohtajaksi.

Kukin valtuuskunnan jäsenistä on jäsenenä yhdessä yleiskokouksen kymmenestä komiteasta (vrt. liite 3). *Mikko Elo* on toiminut lisäksi talous- ja kehityskomitean kansainvälisiä taloussuhteita käsittelevän alakomitean puheenjohtajana ja *Tarja Kautto* poliittisen komitean Lähi-itä alakomitean varapuheenjohtajana. Valtuuskunnan jäsenet ovat tehneet aloitteita ja saaneet raportointitehtäviä useissa komiteoissa (ks. alla). *Tytti Isohookana-Asunmaa* toimi edellisinä vuosina kulttuurikomitean media alakomitean puheenjohtajana ja valittiin vuonna 2002 kulttuurikomitean ensimmäiseksi nk. media erityisedustajaksi (*General Rapporteur on Media*).

Valtuuskunnan eräillä jäsenillä on myös ollut erityistehtäviä EN:ssä parlamentaarisen yleisko-

kouksen ulkopuolella. *Gunnar Jansson* valittiin kansainvälisen romaniselvitysryhmän vetäjäksi, jonka tehtävä oli tehdä ehdotus eurooppalaisen romaniedustuselimen perustamisesta. Selvitysryhmä sai ehdotuksensa valmiiksi syksyllä 2002. *Tytti Isohookana-Asunmaa* on osallistunut EN:n Itä-Euroopan maiden koululainsäädäntöä pohtivaan asiantuntijatyöryhmään, joka on tutkinut koulutuslainsäädäntöä mm. Armeniassa, Moldovassa ja Ukrainassa.

Syyskaudella järjestettiin kahden alakomitean kokoukset Helsingissä. Syyskuun 13. ja 14. päivänä kokoontui ympäristö- ja maatalouskomitean kestävä kehityksen alakomitea. Suomen edustaja komiteassa on *Martti Tiuri*. Alakomitean varsinaisen kokouksen lisäksi ohjelmaan liittyi seminaari, jossa käsiteltiin Itämeren, arktisen alueen ja Barentsin meren ympäristöjen tilaa. Seminaarin avasi *ympäristöministeri Jouni Backman*. Seminaarin päätteeksi osanottajat tutustuivat Helsingin kaupungin uuteen jätevedenpuhdistamoon Viikissä sekä merentutkimuslaitoksen tutkimuslukseen Arandaan.

Kertomusvuonna Helsingissä järjestettiin kaksi erikoisministerikonferenssia. Kesäkuussa 2002 oli vuorossa Euroopan kunta-asioista vastaavien ministereiden konferenssi ja syyskuussa Euroopan siirtolaisasioista vastaavien ministereiden konferenssi. Viimeksi mainittuun konferenssiin osallistuivat myös yleiskokouksen siirtolaisasiain alakomitea. Varsinaisen konferenssin jälkeen alakomitea kokoontui Finlandia-talolla, jossa parlamentaarikoille esiteltiin Suomen siirtolaispolitiikkaa.

Edellä mainitun konferenssin yhteydessä eduskunnassa vieraili Euroopan neuvoston pääsihteeri Walter Schwimmer. Hän keskusteli eduskunnan puhemiehen *Riitta Uosukaisen* sekä Suomen EN-valtuuskunnan kanssa.

Samoin syyskuussa EN-valtuuskunnan vieraa-

na oli Itämeren maiden demokratiavaltuutettu *Helle Degn* (Tanska), joka aikaisemmin on ollut EN:n yleiskokouksen jäsen.

Valtuuskunnan hyvä yhteistyö ulkoasiainministeriön ja Suomen pysyvän edustuston kanssa Strasbourgissa on jatkunut. Valtuuskunta on tavannut pysyvän edustuston edustajat joka istunnon yhteydessä ja saanut arvokasta tietoa EN:n hallitustenvälisestä yhteistyöstä. Suomen pysyvä edustaja suurlähettiläs Erkki Kourula jätti tehtä-

vänsä Strasbourgissa kesällä 2002. Uudeksi suurlähettilääksi nimitettiin Ann-Marie Nyroos.

EN on usean vuosikymmenen ajan järjestänyt kahden vuoden välein Euroopan maiden puhemieskonferenssin. Sittemmin myös EU on järjestänyt puhemieskonferensseja. Toukokuussa 2002 *puhemies Riitta Uosukainen* osallistui puhemieskonferenssiin Zagrebissa. Pääteemana oli parlamenttien rooli terrorismin vastaisessa toiminnassa.

Yleiskokouksen käsittelemät aiheet

Yleiskokous käsittelee täysistunnossa vuosittain arviolta yli viisikymmentä raporttia, joita valmistellaan kymmenessä komiteassa. Raporttien aiheet perustuvat jäsenaloitteisiin (*motion*) tai yleiskokouksen omaan määräykseen (*order*). Valmistelu-aika vaihtelee muutamasta päivästä vuosiin. Tässä toimintakertomuksessa on käsitelty pääsääntöisesti yleisistunnossa hyväksytyjä raportteja. Monet aiheet (esim. monitorointikomitean maaraaportit, ihmisoikeustuomioistuimen päätösten seuranta) toistuvat vuosi vuodelta eli kyseessä on pitkäjänteinen prosessi, jolla yleiskokous pyrkii edistämään järjestön pääperiaatteita (ihmisoikeuksien, demokraattisten periaatteiden ja oikeusvaltion periaatteiden puolustaminen) ja valvomaan niiden toteuttamista jäsenmaissa. Yleiskokous seuraa myös Euroopan ulkopuolella (tarkkailijamaissa ja muualla) tapahtuvaa kehitystä erityisesti siltä osin kun tämä vaikuttaa Euroopan maiden kehitykseen. Toimintakertomuksessa raportit on käsitelty suurimpina kokonaisuuksina ja teemakohtaisesti. Täydellinen luettelo yleiskokouksen kaikista päätöksistä on liitteessä 3.

Yleiskokouksen kaikki raportit, päätökset ja istuntopöytäkirjat ovat luettavissa internetissä ja saatavana kirjamuodossa.

3.1 Jäsenyyden ulkopuolella olevat maat

i. Hakijamaat

Bosnia ja Hertsegovia anoi erityisvierasasemaa yleiskokouksessa vuonna 1992 ja se myönnettiin vuonna 1994. Jäsenyysanomus tehtiin vuonna 1995, mutta sotatoimien takia jäsenanomuksen käsittelyn alkua lykättiin vuoteen 1999. Valmisteluvaihe on ollut pitkä ja vaiherikas. Kaksi komiteaa nimesi jäsenanomuksen selvityshenkilöt: poliittinen komitea sekä oikeudellinen ja ihmisoikeuskomitea, jonka selvityshenkilö (raportoija)

on vuodesta 1999 ollut *Anneli Jätteenmäki*. Yleiskokouksen myönteinen *lausunto 234 (2002)* Bosnia ja Hertsegovinan jäsenanomuksesta, joka perustui kahden komitean raportteihin (dok. 9288 ja 9287), hyväksyttiin tammikuussa 2002. Ministerikomitea hyväksyi Bosnia ja Hertsegovinan jäseneksi maaliskuussa 2002.

Serbien, kroaattien ja sloveenien kuningaskunta julistettiin vuonna 1918 ja vuonna 1929 kuningaskunta muutti nimensä Jugoslaviaksi. Yli 60 vuotta myöhemmin kommunismin romahduksen jälkeen kansallisuuskysymys nousi esille uudessa valossa. 1990-luvun alussa entisen Jugoslavian alueelle syntyi viisi tasavaltaa: Bosnia ja Hertsegovina, Kroatia, Makedonia, Slovenia sekä Serbian ja Montenegron muodostama Jugoslavian liittotasavalta. Yleiskokous on koko 1990-luvun aikana useasti käsitellyt tilannetta entisen Jugoslavian tasavalloissa, ml. Bosnia ja Hertsegovinassa. Raporttien aiheena ovat olleet sekä yksittäiset valtiot että yhteiset ongelmat (kuten pakolaiset).

Bosnia ja Hertsegovinalle valtiollinen itsenäisyys on ollut ensikertainen kokemus, sillä se ei koskaan aikaisemmin ole ollut itsenäinen valtio. Vuonna 1995 allekirjoitettu Daytonin rauhansopimus loi puitteet Bosnia ja Hertsegovinan tasavallan rauhanomaiselle jälleenrakennustyölle. Sopimus sisältää perustuslain, jonka 2. artiklan mukaan Euroopan ihmisoikeussopimus ja sen lisäpöytäkirjat ovat suoraan sovellettavissa. Daytonin sopimus loi valtion, jolla on heikko keskuhallinto ja kaksi vahvaa osavaltiota (*entities*): Bosnia ja Hertsegovinan osavaltio (*Federation of Bosnia ja Hertsegovina*) ja Srpskan tasavalta (*Republika Srpska*). Daytonin sopimuksessa määritellään valtion poliittiset instituutiot; liittovaltion tasolla presidenttikollegio, ministerineuvosto ja kaksikamarinen parlamentti (*House of Peoples ja House of Representatives*). Bosnia ja Hertsegovinan osavaltiolla ja Republika Srpskalla on omat vahvat toimeenpanevat ja lakiasäättävät elimet. Rauhan-

sopimuksen mukaisesti maassa on myös laaja ihmisoikeuksia käsittelevä institutionaalinen verkosto. YK:n nimeämä erityisedustaja (*High Representative for BiH*) sai tehtäväkseen valvoa Dayton-sopimuksen täytäntöönpanoa.

EN:llä on vuodesta 1994 ollut toimipiste Sarajevossa, joka on pyrkinyt tukemaan demokraattisten instituutioiden, riippumattoman lehdistön ja ihmisoikeuksien kehitystä sekä toteuttanut EN:n yhteistyö- ja avustushjelmia. Jäsenanomus on ollut aktiivissa käsittelyvaiheessa vuodesta 1999 ja vuoropuhelu raportojien ja Bosnia ja Hertsegovinan hallituksen ja muiden viranomaisten kanssa on ollut vilkasta. EN on myös ollut yhteydessä YK:n edustajiin Sarajevossa (*High Representative for BiH ja Special Representative of the UN Secretary General and Coordinator of the UN Operations in BiH*).

Yleiskokouksen raportojilla on ollut haastava tehtävä tarkastella Bosnia ja Hertsegovinan koko valtiollista rakennetta, sen tärkeimpiä demokraattisia instituutioita, oikeusjärjestelmää sekä median riippumattomuutta ym. Uudistukset ovat tapahtuneet asteittain, usein kansainvälisen painostuksen seurauksena. EN:n jäsenyyden myötä uudistusprosessi ei ole suinkaan päättynyt, vaan siirtynyt vain uuteen vaiheeseen. Yleiskokouksen lausunnossa on eritelty tärkeimmät alueet, jotka vaativat edelleen työstämistä. Näiden joukossa on mm. perustuslakiuudistus, joka tullee johtamaan lakimuutoksiin monilla aloilla.

Eräs huomion kohde on ollut vaalijärjestelmä. Vuoden 2000 marraskuuhun saakka kaikki Bosnia ja Hertsegovinassa toimitetut parlamentti-, alue- ja paikallisvaalit toimitettiin YK:n laatiman vaalilain mukaan, sillä Bosnian liittoparlamentti (lue poliittiset puolueet) ei onnistunut aikaansaamaan uutta vaalilakia. Uuden vaalilain hyväksyminen muodostui erääksi jäsenyyden kynnyskysymykseksi ja se onnistui vasta elokuussa 2001. Lokakuussa 2002 toimitetut vaalit olivat siten ensimmäiset, jotka perustuivat Bosnia ja Hertsegovinan parlamentin hyväksymään vaalilakiin. Vaalilakiin tarvitaan vielä lisämuutoksia sen jälkeen kun uusi perustuslaki on hyväksytty.

Yleiskokous on tutkinut miten demokraattiset instituutiot eri tasoilla toimivat, koulutuksen merkitystä mm. kansallisen identiteetin luomisen kannalta ja paluumuuttajien uudelleenintegroitumisen edistämiseksi. Kansalaisten luotta-

mus poliittiseen järjestelmään riippuu paljolti siitä, miten oikeusjärjestelmä toimii. Bosnia ja Hertsegovinassa on monipuoluejärjestelmä, mutta jako poliittisiin puolueisiin perustuu edelleen ensisijaisesti etnisiin kriteereihin.

Maa sijaitsee levottomalla Balkanilla. Jäsenyyden toivotaan vakiinnuttavan instituutiot ja rauhanprosessia sekä lisäävän taloudellista vakautta. Taloudellinen vakaus ja kehitys luo edellytykset myös ihmisoikeuksien edistämiseksi.

Yleiskokouksen *lausunto 234 (2002)* sisältää pitkän luettelon uudistuksia, joita Bosnia ja Hertsegovina lupautuu toteuttamaan. Uudistukset liittyvät sekä kansalliseen lainsäädäntöön että kansainvälisiin yleissopimuksiin, ja monien kohdalla on mainittu selkeä määräaika (1–3 vuotta). Ministerikomitea hyväksyi päätöslauselmalla (2002) 5 Bosnia ja Hertsegovinan EN:n jäsenyyden todeten jäsenisotoumukset ja -velvoitteet sekä maan poliittisen johdon tekemät lupaukset.

Osa yleiskokouksen vaatimista lakiuudistuksista kuuluu alueparlamenttien ja -hallitusten toimivaltaan, mutta EN katsoo, että Bosnia ja Hertsegovinan keskushallinto on vastuussa siitä, että aluehallinnot kunnioittavat Bosnia ja Hertsegovinan kansainvälisiä velvoitteita. Sekä yleiskokouksen että ministerikomitean alainen monitorointikomitea seuraavat velvoitteiden ja sitoumusten täytäntöönpanoa.

Yleiskokous lähetti valtuuskunnan seuraamaan parlamenttivaalien toimitusta lokakuussa 2002 Bosnia ja Hertsegovinassa. EN:n yleiskokouksen vaalitarakkailijat toimivat yhteistyössä ETYJ:n ja Euroopan parlamentin vaalitarakkailijoiden kanssa. Yleinen arvio vaaleista oli myönteinen (dok. 9621 add. III) vaikka äänestysprosentti jäi suhteellisen alhaiseksi (55%). Yleiskokous muotoili eräitä muutossuosituksia hallitukselle tulevia vaaleja silmälläpitäen.

Jugoslavian liittotasavallan ja EN:n välisissä suhteissa on ollut useita mielenkiintoisia vaiheita. Jugoslavia oli ensimmäinen Itä-Euroopan sosialistinen maa, joka allekirjoitti Euroopan kulttuurisopimuksen 1970-luvulla. Jugoslavian varapääministeri Milos Minic esiintyi EN:n parlamentaarisessa yleiskokouksessa jo vuonna 1974. Ennen vuotta 1992 Jugoslavia oli liittynyt 16:een yleissopimukseen. Jugoslavialle myönnettiin yleiskokouksen erityisvierasasema vuonna 1989, ja maa anoi jäsenyyttä helmikuussa 1990. Syksyl-

lä 1991 EN:n ministerikomitea ja yleiskokous jäädyttivät yhteistyön Jugoslavian kanssa. Vuonna 1992 Jugoslavian liittotasavalta hajosi käytännössä viiteen tasavaltaan: Bosnia ja Hertsegovina, Kroatia, Makedonia, Slovenia ja Jugoslavian (uusi) liittotasavalta, joka muodostui Serbian ja Montenegron tasavallasta. Kosovo kuuluu Serbian tasavaltaan. Suuren osan 1990-luvusta poliittiset levottomuudet Kosovossa ja alueen itsenäisyyspyrkimykset ovat olleet kansainvälisen yhteisön huomion keskipisteenä.

Serbia ja Montenegro ilmoittivat huhtikuussa 1992 muodostavansa Jugoslavian ”uuden” liittotasavallan ja julisti itsensä Jugoslavian ainoaksi seuraajavaltioksi. Syyskuussa 1992 EN:n ministerikomitea kuitenkin päätti, että Jugoslavian liittotasavaltaa ei enää ollut olemassa yleissopimusten edellyttämässä tarkoituksessa. Tuleva yhteistyö EN:n ja Jugoslavian kanssa voisi siis tapahtua ainoastaan uuden jäsenhakemuksen kautta.

Suuren osan 1990-luvusta yleiskokous on seurannut Jugoslavian tilannetta Kosovon kriisin kautta. Vuonna 1998 kehitys eteni siihen pisteeseen, että Jugoslavian liittotasavalta anoi jäsenyyttä EN:ssä. Ministerikomitea jätti hakemuksen pöydälle kunnes poliittinen tilanne sai uuden käänteen vuoden 2000 vaalien jälkeen. Syksyllä 2000 järjestettiin liittotasavallan presidentinvaalit, liittovaltion parlamentin kahden kamarin edustajanvaalit sekä Serbian osavaltion parlamentti ja paikallisvaalit sekä paikallisvaalit Kosovossa. Marraskuussa 2000 ministerikomitea lähetti jäsenyyshakemuksen lausunnolle yleiskokoukseen. Tammikuussa 2001 Jugoslavialle myönnettiin erityisvierasasema yleiskokouksessa. Jugoslavian jäsenyyshanomuksen käsittely yleiskokouksessa on sen jälkeen edennyt normaalin kaavan mukaan.

Syksyllä 2000 järjestetyt vaalit loivat edellytykset uudelle vaiheelle EN:n ja Jugoslavian välisissä suhteissa, mutta väkivaltaisuuDET eivät loppuneet. Kosovon alueellisen statuksen ja hallintoelimiEN määrittäminen oli vielä kesken ja vuonna 2001 levottomuudet lisääntyivät Kosovossa ja levisivät myös naapurimaihin.

Jugoslavian liittotasavalta koostuu kahdesta tasavallasta, joiden halu pysyä liitossa on koko ajan vähentynyt. Jäsenyyshakemuksen tarkastelu nousi uuteen valoon Montenegron tasavallan itsenäisyyspyrkimysten edetessä. Lisäksi Koso-

volla, joka hallinnollisesti kuuluu Serbiaan, on edelleen vahvat itsenäisyyspyrkimykset.

Yleiskokous on korostanut, että mahdollisten muutoksien Jugoslavian liittotasavallan valtiollisessa rakenteessa tulee tapahtua rauhanomaisesti sekä kansallisen lainsäädännön ja kansainvälisten sopimusten edellyttämällä tavalla.

Yleiskokous keskusteli Jugoslavian jäsenanomuksesta syyskuussa 2002. Raportti sisältää laajan selostuksen Jugoslavian perustuslain ja lainsäädännön pääpiirteistä sekä ongelmista (dok. 9533, 9539). Raportin liitteenä on EN:n ihmisoikeustuomioistuimen nimeämien kahden tuomarin loppupäätelmät, jotka valmistuivat marraskuussa 2001. Samoin liitteenä on EN:n yleiskokouksen ja Jugoslavian liittotasavallan presidentin, pääministerin ja parlamentin puhemiesten kirjeenvaihto, jossa Jugoslavian korkein poliittinen johto vakuuttaa osavaltioiden myös sitoutuvan jäsenyysehtoihin ja -velvoitteisiin.

Demokratian tila Jugoslaviassa ei ole tyydyttävä. Demokratian pääpiirteiden kirjaaminen perustuslakiin ja lainsäädäntöön sekä niiden soveltaminen kaikilla hallinnon tasoilla ja kaikkialla liittotasavallan alueella (oikeusjärjestelmän riippumattomuus, alue- ja paikallishallinto, sananvapaus ja median riippumattomuus) on puutteellista. Ongelma kiteytyy Jugoslavian kahden osavaltion keskinäiseen suhteeseen sekä Kosovon alueen statuksen määrittämiseen. Missä menee raja liittotasavallan sekä osavaltioiden hallitusten ja parlamenttien toimivallan ja valtuuksien välillä? Vastaukset tulisi saada Jugoslavian perustuslakiuudistuksen myötä. Uusi perustuslakiluonnos, jonka valmisteluihin osallistui ulkopuolisia ml. EN:n asiantuntijoita, pitäisi olla valmis kesällä 2003.

Kaikkia uudistuksia varjostavat Montenegrossa ja Kosovossa esiintyvät itsenäisyyspyrkimykset. Maaliskuussa 2002 Serbia ja Montenegro allekirjoittivat sopimuksen, joka takaa liittotasavallan jatkuvuuden kolmen vuoden ajan. Osapuolten tulkinta ja odotukset kuitenkin vaihtelevat ja itsenäisyyttä ajavat tahot jatkavat kampanjoimista.

Suhtautuminen kuolemanrangaistukseen huolestuttaa. Liittotasavallan tasolla kuolemanrangaistusta ei ole poistettu lainsäädännöstä. Serbiassa kuolemanrangaistus on poistettu rikoslaita mutta Montenegrossa se on edelleen voimassa. Montenegrossa kuolemanrangaistus pantiin täy-

täntöön viimeksi maaliskuussa 2001. EN:n kanta kuolemanrangaistuksen kieltämiseen on ehdoton. Yleiskokous toistaa aikaisemman kantansa jonka mukaan EN edellyttää Jugoslavian suostuvan yhteistyöhön Haagin kansainvälisen rikostuomioistuimen kanssa.

Yleiskokouksen syyskuun istunnossa hyväksyttiin myönteinen *lausunto 239 (2002)* Jugoslavian jäsenanomuksesta. Lausunto sisältää kuitenkin useita selkeitä ehtoja ja pitkän luettelon toimenpiteistä, joiden täytäntöönpano on yleiskokouksen mielestä jäsenyyden ehto. Tärkein ehto on uuden perustuslain hyväksyminen. EN:n ministerikomitea keskusteli Jugoslavian jäsenysanomuksesta 111. istunnossaan marraskuussa 2002 ja toisti tämän ehdon. Ministerikomitea myös kehotti Jugoslavian hallitusta työskentelemään yhdessä kansainvälisen entisen Jugoslavian rikostuomioistuimen (*International Criminal Tribunal for the Former Yugoslavia in The Hague ICTY*) kanssa.

Syksyllä 2002 Jugoslaviassa järjestettiin useita vaaleja. Syyskuussa ja lokakuussa 2002 järjestettiin Serbian presidentinvaalien kaksi kierrosta. Alhaisen osallistumisen johdosta vaalit jouduttiin uusimaan joulukuussa 2002.

Lokakuussa 2002 Montenegrossa järjestettiin parlamenttivaalit, mutta vaaleja edelsi kiista hallituksen, parlamentin ja presidentin välillä vaalilain sisällöstä, jonka johdosta vaalit jouduttiin siirtämään muutamaa viikkoa eteenpäin. Vaalien alla tiedettiin myös, että ennenaikaiset presidentinvaalit Montenegrossa järjestettäisiin joulukuussa 2002. Osallistumisprosentti Montenegron parlamenttivaaleihin lokakuussa oli suhteellisen korkea (77%). Istuva hallitus (*Democratic List for a European Montenegro-Milo Djukanovic*) sai selvän enemmistön uudessa parlamentissa. Kansainväliset vaalitarkkailijat totesivat vaalien sujuneen sääntöjen mukaisesti. Presidentinvaalien ensimmäinen kierros Montenegrossa 22.12.2002 kuitenkin antoi saman tuloksen kuin Serbiassa. Vaalit toimitettiin lainmukaisesti ja oikein, mutta osallistumisprosentti jäi alle 50 prosentin ja ensimmäinen kierros jouduttiin uusimaan vuonna 2003.

Kosovossa järjestettiin paikallisvaalit lokakuussa 2002. EN:n yleiskokous johti *Kosovon* paikallisvaalien kansainvälistä tarkkailuvaltuuskuntaa (dok. 9621 add. V). Viime vuosien väki-

valtaisuuksien seurauksena humanitaarinen tilanne Kosovossa ja erityisesti pääkaupungissa Pristinassa on äärimmäisen vaikea. Kosovo kuuluu Serbialle, jossa kosovolaiset ovat selvänä vähemmistönä, mutta Kosovossa serbit puolestaan ovat selkeässä vähemmistössä. Suuri osa Kosovon serbeistä on lähtenyt pakoon Serbiaan. Kosovon aluetta hallinnoi edelleen YK (*UN Interim Administration Mission in Kosovo UNMIK*). Ennen vaaleja Kosovon serbit kehottivat äänestäjiä olemaan äänestämättä sellaisissa kunnissa, jossa serbit olivat vähemmistönä. Serbien ja kosovoalbaanien välinen epäluottamus on ongelman ydin ja estää koko alueen kehittymisen.

Monacon jäsenysanomushakemus on edennyt hitaasti. Uudet raportit vierailivat kesällä 2002 Monacossa. Anomuksen eteneminen edellyttää perustuslakimuutoksia, jotka vaativat oman aikansa. Helmikuussa 2003 Monacossa järjestetään parlamenttivaalit.

ii. Tarkkailijat

Euroopan neuvoston jäsenyys on rajoitettu sekä kvalitatiivisin perustein (demokratian ja ihmisoikeuksien kunnioittaminen) että maantieteellisin perustein. Järjestöllä on kuitenkin yhteistyötä myös Euroopan ulkopuolella sijaitsevien maiden kanssa ja eräille maille on myönnetty tarkkailija-asema. Tarkkailija-asema myönnetään erikseen ministerikomiteassa ja parlamentaarissa yleiskokouksessa. Ehtona on demokratian ja ihmisoikeuksien kunnioittaminen. Vuoden 2001 jälkeen tarkkailija-asemaa hakevien maiden kohdalla kuolemanrangaistuksen kieltäminen on myös ehto. Eräissä maissa, joille myönnettiin tarkkailija-asema ennen vuotta 2001, on voimassa kuolemanrangaistus (USA, Japani) mutta EN pyrkii myötävaikuttamaan kuolemanrangaistuksen poistamiseen näissäkin maissa (ks. s. 28).

Kanada on ollut tarkkailija sekä yleiskokouksessa että ministerikomiteassa vuodesta 1996 lähtien. Vuonna 2002 yleiskokous käsitteli raporttia metsänhoidosta Kanadassa ja yhteistyöstä Euroopan kanssa. Aiheesta hyväksyttiin *päätöslauselma 1282 (2002)*.

Meksiko on sekä yleiskokouksen että ministerikomitean tarkkailija vuodesta 1999. Poliittinen komitea vieraili Meksikossa tammikuussa 2002.

Israel on yleiskokouksen vanhin tarkkailija

(vuodesta 1961). Kertomusvuonna käsiteltiin Lähi-idän tilannetta kahdessa istunnossa (ks. s. 16).

Japani ja *Yhdysvallat* ovat tarkkailijoita ainoastaan ministerikomiteassa (vuodesta 1996) mutta koska ne ovat OECD:n jäseniä, parlamentaarikot näistä maista voivat osallistua yleiskokouksen OECD-keskusteluun, joka tänä vuonna käytiin kesäkuussa 2002.

Yleiskokous valmistele yhteistyösopimusta *Kazakhstanin* kanssa. Kazakhstan on anonut tarkkailija-asemaa, mutta koska maassa on käytössä kuolemanrangaistus, yleiskokous ei voi harkita tarkkailija-aseman myöntämistä.

iii. Valko-Venäjä

Kuten viime vuoden toimintakertomuksessa todettiin, Valko-Venäjä on edelleen ainoa eurooppalainen valtio, jonka kanssa EN:llä ei ole institutionaalista suhdetta. Tilanteen taustaa on selostettu edellisten vuosien kertomuksissa. Maan valtiolliset toimielimet eivät toimi demokraattisten periaatteiden mukaisesti. Kansalaisten oikeuksia sorretaan. Yleiskokouksen erityisvierasema poistettiin vuonna 1997.

EN:llä ei ole muodollisia suhteita Valko-Venäjän kanssa, mutta kylläkin yhteyksiä. Yleiskokous kutsui Valko-Venäjän hallitus- ja oppositio- puolueen edustajia seuraamaan huhtikuun istuntoa ja toukokuussa 2002 puheenjohtajisto päätti nimetä ad hoc komitean, joka vieraili Valko-Venäjällä kesäkuussa 2002. Valtuuskuunta osallistui myös Minskissä seminaariin Valko-Venäjän poliittisesta kehityksestä (*Political development in Belarus*). Yleiskokous toimii myös nk. troikassa, jossa Euroopan parlamentin, ETYJ:n ja EN:n yleiskokousten edustajat ylläpitävät suhteita Valko-Venäjään.

Useat yleiskokouksen komiteat seuraavat Valko-Venäjän tilannetta. Yleiskokouksen media alakomitea on seurannut erityisesti median ja sananvapauden tilaa. Tammikuussa 2002 alakomitea järjesti kuulemistilaisuuden, johon osallistui mm. Valko-Venäjän tiedotusministeri ja Valko-Venäjän toimittajaliiton puheenjohtaja ja muita asiantuntijoita. Tarkastelun kohteena ovat olleet sekä lehdistön toimintamahdollisuudet että yksittäisten lehtimiesten katoamiset ja kohtalo oikeudenkäynneissä.

Syyskuussa 2002 yleiskokouksen käsittelyyn tuli poliittisen komitean raportti (dok. 9543) Valko-Venäjän tilanteesta sekä oikeudellisen komitean lisäyksiin raporttiin (dok. 9574). Raportti sisältää katsauksen Valko-Venäjän ja EN:n suhteisiin vuodesta 1992 alkaen, maan taloudelliseen tilanteeseen sekä Valko-Venäjän ja Venäjän välisiin suhteisiin.

Raportti tarkastelee lisäksi sananvapauden ja yhdistysvapauden rajoituksia sekä eräiden kadonneiden henkilöiden kohtaloa. Valko-Venäjän ja EN:n suhteiden kehittymisen eräs perusedellytys on kuolemanrangaistuksesta luopuminen. Valko-Venäjä on tällä hetkellä ainoa eurooppalainen valtio, jossa on käytössä kuolemanrangaistus. Valko-Venäjän parlamentti järjesti keväällä kuulemistilaisuuden kuolemanrangaistuksesta, johon osallistui yleiskokouksen edustaja. Kokous hyväksyi lopulta loppujulistuksen, joka sisältää suosituksen Valko-Venäjän hallitukselle ja oikeusministeriölle tutkia kuolemanrangaistuksen poistamisen edellytyksiä Valko-Venäjällä.

Päätöslauselmassa 1306 (2002) yleiskokous toistaa halukkuutensa jatkaa vuoropuhelua Valko-Venäjän kanssa ja estää maan eristäytymisen muusta Euroopasta. Yleiskokous on erittäin huolestunut vakavista puutteista demokratian tilassa. Ihmisoikeusloukkaukset jatkuvat, vaalilainsäädäntö on puutteellista, paikallishallinto on alihittynyttä ja parlamentin asema on heikko. Lisäksi monien kadonneiden henkilöiden kohtalo ja sananvapauden tila huolestuttavat. Yleiskokous toivoo yhteistyön voivan jatkua Valko-Venäjän ja eräiden EN:n erityiselinten (kuten Venetsian komissio, EN:n ihmisoikeusvaltuutettu) kanssa. Yleiskokous korostaa lopuksi kahdenvälisen parlamentaaristen suhteiden merkitystä demokratian periaatteiden toteuttamiselle Valko-Venäjällä.

Viitaten syyskuun istunnon keskusteluun Valko-Venäjän tilanteesta yleiskokouksen puheenjohtajisto valtuutti poliittisen komitean perustamaan Valko-Venäjä alakomitean seuraamaan tilannetta Valko-Venäjällä.

EN:n on usean vuoden ajan toiminut yhteistyössä nk. kansainvälisen troikan (ETYJ, EN ja Euroopan parlamentti) kanssa ja järjestöt ovat yhdessä pyrkineet luomaan rakentavan vuoropuhelun sekä Valko-Venäjän poliittisen johdon että

kansalaisyhteisön kanssa. ETYJ perusti vuonna 1998 kenttätöimiston (*Advisory and Monitoring Group*) Minskiin. Presidentti Lukashenko on vuonna 2002 voimakkaasti arvostellut kenttätöimiston toimintaa ja kieltäytyi myöntämästä viisumia mission uudelle johtajalle. Lokakuussa 2002 Valko-Venäjän viranomaiset kieltäytyivät uusimasta mission muiden virkamiesten viisumeja, joten ETYJ:n läsnäolo Minskissä päättyi. Kenttätöimiston mandaatti, joka perustuu ETYJ:n ministerineuvoston päätökseen, kuitenkin jatkui ja tilannetta seurattiin Wienistä käsin. Vuoden 2002 viimeisinä päivinä ETYJ ja Valko-Venäjän hallitus pääsivät uudelleen yhteisymmärrykseen uuden ETYJ:n toimipisteen perustamisesta Minskiin.

iv. Muu maailma

Yleiskokouksella on ollut yhteyksiä ja se on valmistellut raportteja, jotka ovat koskeneet Euroopan ulkopuolella olevia maita tai kriisitilanteita.

Yleiskokous on vuoden 2002 jokaisessa istunnossa ottanut esille Lähi-idän kriisin. Lähi-Idän kriisin osapuolet eivät ole EN:n jäsen- tai hakijamaita (Israel on yleiskokouksen tarkkailija), mutta levottomuudet ja väkivaltaisuudet vaikuttavat epäsuorasti Eurooppaan.

Tammikuussa 2002 sekä *Israelin apulaispääministeri ja ulkoministeri Shimon Peres* että *PLO:n edustaja, kuntaministeri Ehud Barak* esittivät näkemyksensä Lähi-idän kriisin nykyvaiheesta yleisistunnossa. He vastasivat myös parlamentaarikkojen kysymyksiin.

Lähi-idän kriisi tuli esille sekä huhtikuun että kesäkuun istunnoissa kiireellisenä lisäaiheena. Yleiskeskustelua käytiin molemmilla kerroilla poliittisen komitean raportin pohjalta (dok. 9421 ja 9499), jonka jälkeen hyväksyttiin *päätöslauselmat 1281(2002)* ja *1294 (2002)*. EN:n tehtäviin ei kuulu puuttua kansainvälisiin aseellisiin konflikteihin mutta yleiskokous on päätöksissään korostanut, että kansainvälisiä sopimuksia, ihmisoikeuksia ja siviiliväestöä on kunnioitettava kriisitilanteissakin. Israel on yleiskokouksen tarkkailijajäsen vuodesta 1966. Päätöslauselmissa yleiskokous toteaa, että tulevaisuudessa voi tulla ajankohtaiseksi ottaa uudelleen käsitteilyyn Israelin tarkkailija-asema sekä keskustella yhteistyömuodoista palestiinalaisten (*Palestinian Legislative*

Council) kanssa. Suhteiden luominen palestiinalaisten kanssa kuitenkin edellyttää, että he luopuvat väkivallan käytöstä ja sitoutuvat toimimaan EN:n yleisten periaatteiden mukaisesti.

Kevättalvella 2003 on määrä järjestää palestiinalaisten edustajaelimen (*Palestinian Legislative Council*) vaalit. Yleiskokous on päättänyt lähettää valtuuskunnan tarkkailemaan vaaleja.

Syyskuussa 2002 yleiskokous keskusteli *Irakiin kohdistuvasta sotilaallisesta uhasta* (dok. 9572) ja hyväksyi *päätöslauselman 1302 (2002)*. Yleiskokous ilmaisee huolensa siitä, että mahdollinen Irakiin kohdistuva sotilaallinen hyökkäys voi kärjistää ”länsimaisen” ja islamin kulttuurien välisiä suhteita. Yleiskokous ei hyväksy Yhdysvaltain yksipuolisia sotilaallisia toimia ilman YK:n turvaneuvoston päätöstä ja tukee YK:n pyrkimyksiä saavuttaa rauhanomainen ratkaisu.

Toinen EN:n ulkopuolella sijaitseva alue, josta on keskusteltu vuonna 2002 on *Pohjois-Afrikan maat* (nk. Magreb-maat). Yhteyksiä on ollut erityisesti komiteatasolla. Huhtikuussa 2002 kulttuuri-, koulutus- ja tiedekomitea osallistui seminaariin kulttuuriyhteistyöstä Marokon pääkaupungissa Rabatissa. Kesäkuussa yleiskokous hyväksyi raportin naisten asemassa Pohjois-Afrikan maissa (ks. s. 29) ja raportti tilanteesta *Algeriassa* valmistuneen tammikuussa 2003.

3.2 Jäsenvelvoitteiden seuranta

i. Yleistä

Monitorointitoiminnalla yleiskokous pyrkii tarkastelemaan miten jäsenmaat ovat toteuttaneet jäsenyysvelvoitteet ja -sitoumukset. Monitorointitoiminta uuden jäsenmaan kohdalla aloitetaan pääsääntöisesti kuusi kuukautta liittymisen jälkeen. Nk. vanhan jäsenmaan kohdalla toiminta perustuu puheenjohtajiston (*Bureau*) päätökseen. Kun varsinainen monitorointi on yleiskokouksen päätöksellä lopetettu, voidaan tarvittaessa siirtyä post-monitorointivaiheeseen.

Yleiskokous monitoroi tällä hetkellä yhdeksän jäsenmaata (Albania, Armenia, Azerbaidzhan, Bosnia ja Hertsegovina, Georgia, Moldova, Turkki, Ukraina ja Venäjä). Post-monitorointia tehdään kuudessa maassa (Bulgaria, Kroatia, Latvia, Makedonia, Slovakia ja Tsekki). Monitoroin-

tikomitea on vuonna 2002 käsitellyt kaikkia edellä mainittuja maita, mutta ainoastaan osa työstä on johtanut raportin käsittelyyn yleisistunnossa.

Lähtökohtana on yhteistyö ja vuoropuhelu EN:n ja kohdemaan välillä, tavoitteena löytää tarvittavat keinot nopeuttaa välttämättömien uudistusten läpiajoa. Prosessi on luonteeltaan sekä tekninen että poliittinen avustus- ja painostusprosessi.

Vaalitarkkailu on tärkeä osa sekä varsinaista monitorointia että post-monitorointia. Yleiskokous onkin kertomusvuonna lähettänyt valtuuskuntia tarkkailemaan vaaleja useissa kohdemaisissa (Albania, Bosnia ja Hertsegovina, Jugoslavia, Latvia, Makedonia ja Turkki). Yleiskokous on myös osallistunut Venetsia-komission asettaman kansainvälisen vaalineuvoston toimintaan (*Council for Democratic Elections*), jonka tuloksena saatiin aikaan uusi yleinen vaalisäännöstö (*Code of Conduct in Electoral Matters*). Monitorointikomiteaa on myös pyydetty käsittelemään *Liechtensteinin* perustuslakikriisiä.

ii. Armenia

EN teki poliittisen ratkaisun hyväksyä sekä Armenian että Azerbaidžhanin EN:n jäseniksi samanaikaisesti tammikuussa 2001. Ministerikomitean päätöstä edelsi yleiskokouksen *lausunto* (221 (2000)). Lausunto sisältää pitkän luettelon toimenpiteitä ja lainsäädäntöuudistuksia, jotka Armenian hallitus sitoutuu toteuttamaan. Monien lainsäädäntöuudistusten kohdalla on mainittu määräaika (kuusi tai 12 kuukautta). Monitorointikomitean raportit ovat vierailleet Armeniassa kaksi kertaa (lokakuussa 2001 ja elokuussa 2002) ennen kuin maaraportti valmistui. Armenian viranomaisilla on ollut tilaisuus kommentoida alustavaa raporttia.

Ensimmäinen raportti Armenian jäsenveloitteiden noudattamisesta käsiteltiin yleisistunnossa syyskuussa 2002 (dok. 9542). Raportti sisälsi sekä myönteisiä että kriittisiä huomioita. Armenia on allekirjoittanut ja ratifoinut useita merkittäviä yleissopimuksia, mutta tämä työ on vielä pahasti kesken. Pluralistisen yhteiskunnan perusedellytykset ovat olemassa: alkuperäinen vaalilaki on vuodelta 1999, mutta sitä on muutettu kansainvälisten tarkkailijoiden suositusten kehotuksesta heinäkuussa 2002; uusi puoluelaki

hyväksyttiin kesäkuussa 2002 ja uusi paikallishallintolaki toukokuussa 2002, mutta tarkkailijoiden mukaan tämä laki vaatii edelleen muutoksia Armenian perustuslakiuudistuksen yhteydessä. EN:n perustuslakiasiantuntijaelin Venetsia-komissio (*Venice Commission*) on kommentoinut Armenian perustuslakia vuodelta 1995 ja todennut sen vaativan oleellisia muutoksia. Yleiskokous on myös käynyt läpi tarvittavia muutoksia rikos-, vankila-, oikeusasiamies-, kansalaisjärjestö- ja siviilipalvelulainsäädännössä. Ihmisoikeudet eivät ole EN:n vaatimalla tasolla.

Päätöslauselma 1304 (2002) on Armenian kanalta vaativa teksti. Siinä todetaan toteutetut uudistukset, mutta vaaditaan myös nopeita lisä-uudistuksia. Oikeuslaitoksen uudistusta on jatkettava. Rikoslainsäädäntöä, rikosprosessilakia, hallintolakia ja poliisilakia on uudistettava. Tuomareiden riippumattomuutta ja koulutusta on parannettava. Medialainsäädäntö ei vastaa demokraattisia periaatteita ja paikallishallinnon lakiuudistusta on jatkettava. Armenian EN:n valtuuskunta on ilmoittanut, että uudistettu rikoslaki valmistuu vuoden 2002 loppuun mennessä.

Vakavin kritiikki liittyy Armenian hallituksen haluttomuuteen allekirjoittaa ja ratifioida kuolemanrangaistuksen kieltävä ihmisoikeussopimuksen 6. lisäpöytäkirja. Armenian parlamentti on päättänyt säilyttää kuolemanrangaistuksen eräissä tapauksissa. Kuolemanrangaistusta ei ole pantu täytäntöön vuoden 1991 jälkeen Armeniassa, mutta EN:n ehdoton vaatimus on kuolemanrangaistuksen poistaminen lainsäädännössä kaikissa jäsenmaissa. *Päätöslauselmassa* todetaan, että ellei näin tapahdu, yleiskokous voi kesäkuussa 2003 harkita Armenian parlamenttivaltuuskunnan valtakirjojen hylkäämistä.

Yleiskokous ja sen monitorointikomitea jatkaa Armenian uudistusprosessin seurantaan.

Yleiskokous on hyväksynyt erillisen raportin pakolaisten ja pakkosiirrettyjen henkilöiden tilanteesta Armeniassa, Azerbaidžhanissa ja Georgiassa (ks. s. 36).

iii. Azerbaidžhan

Azerbaidžhan hyväksyttiin jäseneksi tammikuussa 2001. Tammikuussa 2002 hyväksyttiin yleiskokouksen raportti (dok. 9310) ja *päätöslauselma 1272 (2002) poliittisista vangeista* ja syyskuussa

käsiteltiin maaraportti jäsenvelvoitteiden noudattamisesta Azerbaidzhanissa. Raportin valmistelua varten raportin laatija vieraili Bakussa heinäkuussa 2002 ja seurasi maassa järjestettyä kansanäänestystä (25.8.2002).

Yleiskokouksen lausunto Azerbaidzhanin jäsenanomuksesta, joka hyväksyttiin syyskuussa 2000, sisältää pitkän luettelon toimenpiteitä ja lainsäädäntöuudistuksia, jotka Azerbaidzhanin hallitus sitoutuu toteuttamaan. Monien lainsäädäntöuudistusten kohdalla on mainittu määräaika (kuusi tai 24 kuukautta). Uudistuksia ja muutoksia on pantu alulle, mutta poliittinen kehitys ja uudistusten eteneminen ei ole ollut tyydyttävää.

Monitorointikomitean raportissa ilmenee yleiskokouksen pettymys Azerbaidzhanin kykyyn istuttaa demokraattisia periaatteita ja käytäntöä hallintoon ja poliittiseen päätöksentekoprosessiin. Korruptio on laajasti levinnyttä kaikkialla yhteiskunnassa. Demokratiassa on kyse yhteisten pelisääntöjen noudattamisesta. Sekä vallassa olevalla hallituksella että oppositiolla on oma roolinsa ja oikeutensa. Poliittisten vankien olemassaolo maassa on osoitus demokratian epäonnistumisesta.

Monitorointikomitean raportissa käydään läpi eri ongelmakokonaisuuksia : lainsäädäntöuudistusohjelmaa, oikeusjärjestelmän toimivuutta, vaalijärjestelmää, alue- ja paikallishallintoa sekä demokraattisten toimielinten toimintaedellytyksiä. Ihmisoikeuksien tilaa käydään myös läpi. Tarkkaillaan vankilajärjestelmää, tilannetta poliittisten vankien osalta, sanan- ja uskonnonvapauden toteutumista sekä vähemmistöjen ja yhdistysten oikeuksia.

Vallan kolmijako toimeenpanevaan, lainsäädäntö- ja tuomiovaltaan ei toimi. Azerbaidzhanissa toimeenpaneva valta, käytännössä presidentti, on erittäin vahva. Yleiskokouksen mielestä presidentti myös puuttuu liian usein viranomaisten toimintaan. Presidentillä on laajoja toimivaltuuksia, joita hän käyttää ääripisteesseen saakka. Elokuussa 2002 toteutetun kansanäänestyksen myötä presidentti sai tukea uudelle perustuslakiuudistukselle, joka vahvistaa ennestään presidentin ja pääministerin asemaa. Parlamentti, eli kansan edustajat ja siten kansalaiset, eivät pysty valvomaan hallituksen toimintaa. Yleiskokous toteaa selkeästi, että parlamentin asemaa on vahvistettava.

Eräs ongelmakokonaisuus on vaalit. Tuoreimmat kokemukset vaaleista eivät ole olleet rohkaisevia. Joulukuussa 2000 toimitetut parlamenttivaalit eivät saaneet kansainvälisten tarkkailijoiden hyväksyntää ja osa vaaleista jouduttiin uusimaan tammikuussa 2001. Uusi vaalilaki on valmisteluvaiheessa ja EN:n asiantuntijat ovat olleet prosessissa mukana, mutta yleiskokous korostaa, että asiantuntijoiden tulee myös jatkossa olla mukana ja heidän suosituksiaan huomioonotettava.

Kritiikki voimistui kun presidentti elokuussa 2002 järjesti kansanäänestyksen perustuslakiuudistuksesta. Koko valmisteluprosessi oli presidentin käsissä ja parlamentille annettiin tilaisuus vasta erittäin myöhäisessä vaiheessa ilmaista mielipiteensä. Äänestyspäivänä todettiin myös paljon vakavia puutteita ja vilppiä. Seuraavat vaalit ovat presidentinvaalit, joiden yleiskokous edellyttää tapahtuvan uusitun kansainvälisiä vaatimuksia täyttävän demokraattisemman vaalilain säännösten mukaisesti. Istuva 79-vuotias presidentti on ilmoittanut asettuvansa uudelleen ehdolle vaaleissa.

Oikeusjärjestelmän riippumattomuus on demokraattisen yhteiskunnan peruspilari. Azerbaidzhanissa tämä ei ole taattu eivätkä tuomarinimitykset noudata eurooppalaisia standardeja. Paikallis- ja aluehallinnon uudistus on pahasti kesken. Yleiskokouksen mielestä hallitus ei ole myöskään tehnyt riittävästi laajasti levinneen korruption nujertamiseksi (mm. lainsäädäntöaloitteita kaivattaisiin).

Ihmisoikeuskentällä on tapahtunut hieman parannusta mutta paljon on vielä parannettavaa. Kansalaisjärjestöjen toimintaedellytyksiä ja oikeuksia sekä kansallisten vähemmistöjen ja uskontoryhmien oikeudet on taattava kansainvälisten standardien mukaan. Oikeusasiamiehen viran perustaminen on ollut myönteinen askel. Medialainsäädäntöä uusitaan parhaillaan EN:n asiantuntijoiden avustuksella.

Yleiskokous korostaa vahvasti, että muodolliset lakimuutokset eivät riitä. Viranomaisten tulee kaikilla tasoilla omaksua uudet säännöt ja käytännöt. Valtiovallan tehtävä on valvoa, että näin todella tapahtuu. Vuoristo-Karabahin ongelma on edelleen vailla ratkaisua (vrt. vuoden 2000 vuosikertomus) ja heijastuu koko yhteiskunnan kehitykseen.

Kertomusvuoden alussa tammikuussa yleiskokous käsitteli raporttia *poliittisista vangeista Azerbaidzhanissa*. Syyskuun maaraportissa yleiskokous palaisi tähän kysymyksen ja totesi, että poliittisten vankien olemassaolo on vakava osoitus siitä, että demokratian tila on puutteellinen. Yleiskokouksen puheenjohtajisto on asettanut kaksi ad hoc komiteaa (toisen monitorointikomitean ja toisen oikeudellisen komitean yhteyteen) seuraamaan miten Azerbaidzhan noudattaa päätöslauselmassa asetettuja ehtoja.

Yleiskokous on hyväksynyt erillisen raportin pakolaisten ja pakkosiirrettyjen henkilöiden tilanteesta Armeniassa, Azerbaidzhanissa ja Georgiassa (ks. s. 36).

Yleiskokous jatkaa Azerbaidzhanin demokratiatilan tarkkailua. EN:llä perinteisesti ei ole kenttätoimistoja jäsenmaissa, mutta eräisiin maihin on väliaikaisesti lähetetty virkamiehiä raportoimaan paikan päältä. EN:n virkamies Bakussa on *Inkeri Aarnio-Lwoff*.

iv. Georgia

Neuvostoliiton hajoamisen jälkeen Kaukasiaan syntyi kolme itsenäistä tasavaltaa: Georgia, Armenia ja Azerbaidzhan. Poliittinen epävakaus, levottomuudet ja väkivaltaisuuDETkin ovat leimanneet itsenäisyyden alkuvuosia. Alueella on monta nk. jäädytettyä kriisiä, joiden ratkaisut liittyvät toisiinsa. Myös Tshetshenian kriisi heijastuu koko alueelle.

Georgia hyväksyttiin EN:n jäseneksi vuonna 1999. Vuonna 2001 yleiskokous hyväksyi ensimmäisen Georgiaa koskevan maaraportin (dok. 9190), jossa todettiin ongelmat. Ihmisoikeustilanne ja demokratian tila Georgiassa on huolestuttava. Yleispoliittinen tilanne Georgiassa on kertomusvuonna mutkistunut entisestään. Abhasian ja etelä-Ossetian jäädytetyt kriisit ovat ennallaan. Venäjä on syyttänyt Georgiaa tshetshenialaisten ”vapaustaistelijoiden” vastaanottamisesta alueelleen.

Syyskuussa 2002 hyväksyttiin raportti (dok. 9564) tilanteesta Georgiassa ja sen vaikutuksista koko Kaukasian alueen vakauteen. Raportti tarkastelee Abhasian ja Ossetian kriisejä ja Tshetshenian kriisin vaikutuksia Georgiaan. Georgiaan kuuluu kolme autonomista aluetta (Abhasia, Ossetia ja Adjaria), joista ainoastaan viimeksi

mainittu on integroitunut rauhanomaisesti.

Abhasian kohdalla kysymys on alueen aseman määrittämisestä Georgian tasavallan puitteissa. Aseellinen selkkäus Abhasian separatistien ja Georgian viranomaisten välillä laukesi vuonna 1992. Alue julistautui itsenäiseksi, hyväksyi perustuslain ja järjesti parlamentti- ja paikallisvaalit. Abhasiassa on IVY:n rauhanturvajoukkoja (venäläisiä), joiden nykyinen mandaatti päättyy vuoden 2002 lopulla. Abhasia on käytännössä Georgian määräysvallan ulkopuolella. YK:llä on näkyvä rooli ja myös ETYJ:llä on toimipiste Tbilisissä. YK on tehnyt ehdotuksen Georgian keskushallinnon ja Abhasian aluehallinnon toimivallan jaosta, mutta tilanne ei vaikuta rohkaisevalta.

Etelä-Ossetian ja Georgian keskushallinnon välillä vallinnut jännitys on lieventynyt vuoden 1996 jälkeen, mutta pitkäaikaista poliittista ratkaisua ei ole näköpiirissä. Joulukuussa 2001 Ossetiassa järjestettiin ”presidentinvaali”, joita kansainvälinen yhteisö kieltäytyi hyväksymästä. Etelä-Ossetian poliittinen johto vaatii virallista anteeksipyyntöä Georgian hallitukselta ja taloudellisia etuisuuksia. Väkivaltaisuuksien todennäköisyys Ossetiassa on suhteellisen rajoitettu, mutta lopullinen poliittinen ratkaisu on myös kaukana sillä Etelä-Ossetia on koko Kaukasian alueen merkittävimpiä kauppalueita ja poliittinen johto hyötyy nykyisestä tilanteesta.

Georgian presidentti on todennut, että ratkaisua Abhasian ja Ossetian kriiseihin ei synny ilman Venäjän myötävaikutusta. Georgian hallitus on ollut erityisen huolestunut siitä, että Venäjän hallitus on myöntänyt Venäjän kansalaisuuden ja/tai viisumivapauden suurelle osalle Abhasian ja Ossetian kansalaisista (viisumipakko on voimassa muille georgialaisille).

Venäjä on syyttänyt Georgiaa siitä, että tshetshenialaiset vapaustaistelijat voivat oleskella Georgiassa (lähinnä Pankisin solassa) ja operoida sieltä käsin. Venäjä on halunnut tehdä vastaiskuja Tshetsheniaan Georgian alueelta käsin, mutta Georgian hallitus on kieltänyt tämän. Pankisin sola on käytännössä ”laitonta aluetta”. USA on julistanut, että Al Quaida järjestön jäseniä toimii Pankisin solassa. Georgia on ottanut vastaan amerikkalaisia sotilasneuvonantajia avustamaan taistelussa kansainvälistä terrorismia vastaan. ETYJ:llä on vaativa tehtävä valvoa kaikkia toimia

Georgian ja Venäjän raja-alueella. Tilanne ei vaikuta valoisalta ja poliittisen ratkaisun mahdollisuus vuoden 2002 lopulla näyttää vähäiseltä.

Yleiskokouksen mielestä EN:n tulisi olla aktiivisempi Georgiassa ja pyrkiä edesauttamaan demokraattisten uudistusten läpiviemistä yhteistyössä mm. ETYJ:n ja YK:n kanssa. Yksityiskohteisempia toimenpide-ehdotuksia on kirjattu *suositukseen 1580 (2002)*. Viitaten ehdotuksiin yleiskokouksen puheenjohtajisto asetti ad hoc työryhmän seuraamaan tilannetta. Työryhmä vieraili Georgiassa loka–marraskuussa 2002. Vierailun jälkeen työryhmä ehdotti puheenjohtajistolle, että perustettaisiin georgialaisista ja venäläisistä edustajista koostuva yhteinen kontaktiryhmä (*joint parliamentary contact group*) pohtimaan ratkaisua ongelmiin.

ETYJ:n parlamentaarinen yleiskokous on pyrkinyt edesauttamaan poliittisen ratkaisun aikaansaamista Abhasia-kriisille perustamalla parlamentaarikkojen Abhasia-työryhmän. Työryhmä ei kuitenkaan ole onnistunut etenemään työssään, koska Abhasian aluehallinnon viranomaiset eivät suostu yhteistyöhön. ETYJ:n kenttämission (*OSCE Mission in Georgia*) mandaatti on kolmijakoinen ja koskee Georgian Abhasian konfliktin lisäksi myös Georgian Ossetia-konfliktia ja Georgiaa kokonaisuudessaan. ETYJ:n yleiskokouksen työryhmän mandaatti liittyy siis ainoastaan Abhasia-konfliktiin.

Yleiskokous on hyväksynyt erillisen raportin pakolaisten ja pakkosiirrettyjen henkilöiden tilanteesta Armeniassa, Azerbaidžanissa ja Georgiassa (ks. s. 36).

v. Moldova

Euroopan köyhin valtio Moldova liittyi Euroopan neuvostoon vuonna 1995. Maa on kauan ollut sekä poliittisessa että taloudellisessa ahdingkotilassa. Eräs merkittävä syy on ollut maan itäosassa sijaitsevan Transdnjestrian itsenäisyyspyrkimykset. Vuonna 2001 Moldovassa järjestettiin sekä parlamentti- että presidentinvaalit. Molempien vaalien voittaja oli kommunistinen puolue. Poliittisesti yhdenmukaisen johdon katsottiin luovan edellytykset tarvittavien uudistusten läpiviemiseksi eri aloilla. Poliittinen oppositio koostui kahdesta puolueesta: Braghis Alliance ja CDPP (*Christian Democratic People's Party*).

Vuoden 2001 vaalien jälkeen maan kommunistijohtoinen hallitus ryhtyi toteuttamaan luovuttuja uudistuksia. Oppositiopuolue CDPP reagoi voimakkaasti erityisesti uudistuksiin, joiden mukaan venäjän kielen opetus kouluissa tuli pakolliseksi, historian opetusohjelmaa muutettiin sekä paikallis- ja aluehallintoa uudistettiin. Tammiukuussa 2002 CDPP ryhtyi järjestämään mielenosoituksia, joihin hallitus reagoi mm. julistamalla mielenosoitukset laittomiksi ja poistamalla eräiden oppositioparlamentaarikkojen immunitettisuojan. Ulkopuolisten tarkkailijoiden mukaan hallituksen vastatoimet olivat ylimoitettuja.

Tapahtumat paljastivat demokraattisten perinteiden puuttumisen ja osoittivat myös vakavia puutteita lainsäädännössä. Eräiden oppositioparlamentaarikkojen immunitettisuojan poistamisen lisäksi tilannetta vaikeutti kansanedustaja Vlad Cubreacovin salaperäinen katoaminen. Cubreacov katosi maaliskuussa 2002 ja ilmestyi uudelleen toukokuussa 2002. Kesäkuussa 2002 Cubreacov osallistui EN:n yleisistuntoon ja pahoitteli, että Moldovan hallitus oli kieltäytynyt ulkopuolisesta avusta tutkia hänen katoamisensa olosuhteita, mutta itse hän ei paljastanut mitään niihin liittyvää.

Yleiskokous on vuodesta 1995 lähtien seurannut läheisesti poliittista tilannetta Moldovassa, mutta ensimmäinen maaraportti (dok. 9418) tuli käsittelyyn vasta huhtikuussa 2002 edellä kuvattujen tapahtumien johdosta. Toinen raportti käsiteltiin syyskuussa 2002 (dok. 9571). Huhtikuussa hyväksytty raportti keskittyi demokraattisten instituutioiden toimivuuteen alkuvuoden 2002 tapahtumien ja viranomaisten toimien valossa. Raportti tarkastelee poliittisten instituutioiden toimintaa, sananvapauden toteutumista, uudistuksia paikallishallinnossa (EN:n kuntakongressi on antanut suosituksia aiheesta; seuraavat vaalit vuonna 2003), tilannetta Gagauzian alueella, Transdnjestrian kriisiä, venäjän kielen asemaa, oikeuslaitoksen riippumattomuutta sekä Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen Bessarabian kirkkoa koskevan päätöksen täytäntöönpanoa.

Yleiskokouksen kanta tapahtumiin ja suositukset toimenpiteiksi on sisällytetty *päätöslauselmaan 1280 (2002)* ja *suositukseen 1554 (2002)*. Demokratian tila Moldovassa ei ole tyydyttävä. Hallitus on pannut alulle useita merkittäviä uu-

distushankkeita mutta edelleen on vakavia puutteita, jotka liittyvät mm. opposition ja hallituksen välisiin suhteisiin ja vuoropuheluun, median asemaan ja sananvapauden toteutumiseen. Yleiskokous korostaa päätöslauselmassa demokraattisen hallintomallin pääperiaatteista: vapaat vaalit, hallituksen ja opposition oikeudet ja velvollisuudet, median rooli ja toimintaedellytykset, oikeuslaitoksen riippumattomuus, paikallis- ja aluehallinnon asema ym. Moldovan on jatkettava uudistusten läpiviemistä ja Euroopan neuvoston on autettava tässä prosessissa.

Tytti Isohookana-Asunmaa on EN:n asiantuntijaryhmän jäsenenä perehtynyt Moldovan koulutus- ja kielipolitiikkaan ja hän osallistui huhtikuun yleiskeskusteluun Moldovasta. Hän totesi aluksi, että Moldova tuskin kykenee ratkaisemaan kaikkia sisäisiä vaikeuksia ilman ulkopuolista apu. Mutta EN voisi antaa konkreettista apua. Ulkomaalaisten velkojen hoito vie suuren osan valtioon budjetista ja mm. opetustoimi kärsii voimavarojen puutteesta. Moldovassa on useita kansallisia vähemmistöjä (mm. ukrainalaisia, puolalaisia, gagausialaisia), joille kuuluisi kansallisen vähemmistön asema samoin kuin venäläisille. Moldovan kielipolitiikka on kuitenkin nyt solmussa. Koska Transdnistriian alueella pääkieli on venäjä olisi kannattavaa harkita jonkinlaisen erityisaseman myöntämistä venäjän kielelle alueellisella tasolla. Isohookana-Asunmaa muistutti siitä, että jokaisen pienen maan kansalaiset joutuvat opiskelemaan paljon vieraita kieliä. Mutta jokaisen maan kansalaisen on tietenkin hallittava ennen kaikkea maan virallinen kieli. Yhteinen historia on kielen ohella kansalaisia yhdistävä tekijä, ja Moldovan on itse kirjoittava oma historiansa, totesi Isohookana-Asunmaa lopuksi.

Vuoden toinen Moldova-raportti käsiteltiin syyskuussa 2002 (dok. 9571) ja siihen mennessä Moldovan hallitus oli jatkanut uudistuksia EN:n ehdottamalla tavalla. Yleiskokous tarkastelee edistystä eri osa-alueilla ja toteaa, että paljon on vielä tekemättä. Moldovan viranomaiset ovat vastaanottaneet EN:n asiantuntija-apua useiden lakimuutosten kohdalla mutta työ on vielä pahasti kesken. *Päätöslauselmassa 1303 (2002)* yleiskokous viittaa erityisesti lakiin Moldovan yleisradiosta ("Teleradio Moldova") sekä lakiin parlamentaarikkojen asemasta, joihin on tehtävä muutoksia. Raportissa puututaan myös Transd-

niestrian ongelmaan¹. Kansainvälinen välittäjäryhmä (Venäjä, Ukraina ja ETYJ) sai elokuussa 2002 valmiiksi ehdotuksen, jossa ehdotetaan liittoa-varianttia. Jos kaikki asianmukaiset tahot hyväksyvät ehdotuksen Moldovalla on lähitulevaisuudessa edessään perustuslakimuutos, mahdollisesti kansanäänestys ja parlamenttivaalit. Yleiskokous kehottaa hallitusta ottamaan mukaan perustuslakiuudistuksen valmisteluvaiheeseen mahdollisimman laajasti yhteiskunnan eri tahoja. Yleiskokous kehottaa myös viranomaisia jatkamaan tutkimuksia kansanedustaja Cubreacovin katoamistapauksesta. Lopuksi päätöslauselma sisältää harvinaislaatuisen varoituksen Moldovan viranomaisille olla tekemättä lakimuutoksia, jotka ovat ristiriidassa EN:n ja Euroopan ihmisoikeussopimuksen periaatteiden kanssa.

Moldova, joka on edelleen yleiskokouksen monitoroinnin kohdemaana, toimii EN:n puheenjohtajamaana touko–marraskuussa 2003.

vi. Turkki

Turkista tuli EN:n jäsen vuonna 1995. Vuodesta 1997 Turkki on ollut monitoroinnin kohteena ja yleiskokous on hyväksynyt useita raportteja, suosituksia ja päätöslauselmia Turkista.

Vuoden 2001 raportissa (dok. 9120) käsiteltiin erityisesti ongelmia, joita on syntynyt sen johdosta, että Turkki ei ole kunnioittanut Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen tekemiä päätöksiä eikä ratifioinut useita allekirjoittamiaan yleissopimuksia. EN on arvostellut Turkkia tuomioiden heikosta toimeenpanosta.

Päätöslauselmassa 1256 (2001) yleiskokous kehotti oikeudellisten kysymysten ja ihmisoikeuskomiteaa tutkimaan erikseen mikä on tilanne Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen päätösten osalta. Tämä raportti valmistui syyskuussa 2002 (dok. 9537). Siinä todetaan Turkissa toteutuneet lainsäädäntömuutokset ja uudistukset, mutta myös vakavat puutteet. Raportissa on myös selostettu useiden tuomioistuimen päätösten taustoja. Oikeudellisen komitean lisäys raporttiin (dok. 9537 addendum) sisältää ehdotuk-

¹ Myös ETYJ:n parlamentaarisen yleiskokouksen Moldova-työryhmä pyrki myötävaikuttamaan Transdnistriian alueen aseman määrittämiseen yhtenäisen Moldovan tasavallan puitteissa.

sia siitä, miten EN:n ministerikomitea voisi lisätä painostusta Turkin suuntaan (sakkoja, kieltäytyminen antamasta Turkille merkittäviä tehtäviä tai roolia järjestön hallitustenvälisessä työssä ym).

Raportin pohjalta hyväksyttiin *päätöslauselma 1297 (2002)* ja *suositus 1576 (2002)*. Päätöslauselma sisältää tarkkoja vaatimuksia tarvittavista muutoksista ja toimenpiteistä. Siinä todetaan lopuksi, että yleiskokous tulee harkitsemaan mahdollisia lisätoimia, ellei parannusta ole todettavissa vuoden 2003 huhtikuun istuntoon mennessä. Suositus 1576 sisältää samansuuntaisia kehotuksia ministerikomitealle. Ministerikomitea on se (poliittinen) toimielin, joka Euroopan neuvostossa seuraa miten Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen päätöksiä noudatetaan jäsenmaissa. Yleiskokous käsitteli vuoden 2002 alussa Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen päätösten noudattamista yleisellä tasolla kaikissa jäsenmaissa. Siinä raportissa todettiin myös ongelmat Turkin osalta.²

Yleiskokous hyväksyi vuonna 2002 raportin *pakkosiirrettyjen kurdien humanitaarisesta tilanteesta Turkissa* (dok. 9391). Edellinen raportti kurdien tilanteesta on vuodelta 1998. Myönteistä kehitystä on tapahtunut. Väkivaltatapausten määrä ja jännite ovat vähentyneet mutta edelleen tulee huolestuttavia ilmoituksia Turkin turvallisuuspoliisin toimista ja hälytystila vallitsee edelleen neljällä alueella. Myönteisen kehityksen jatkuminen edellyttää taloudellista apua, jota Turkin hallitus on antamassa *South Eastern Anatolia Project*'in puitteissa. Yleiskokous kehottaa Turkin hallitusta päästämään kansainvälisiä avustajajärjestöjä alueelle, jotta jälleenrakennustyö voisi lähteä kunnolla käyntiin. *Suositus 1563 (2002)* sisältää muitakin toimenpide-ehdotuksia Turkin hallitukselle ja EN:n ministerikomitealle.

Turkki on yleiskokouksen monitoroinnin kohdamaa minkä johdosta puheenjohtajisto päätti perustaa ad hoc työryhmän seuraamaan marraskuussa 2002 järjestettyjä parlamenttivaaleja. Turkin viranomaiset kieltäytyvät myöntämästä vaalitarkkailijoille virallista vaalitarkkailija-asmaa. Tarkkailijoiden arvio vaaleista esitetään tammikuussa 2003 (dok. 9621 addendum f)

² Turkki allekirjoitti EN:n ihmisoikeussopimuksen 6. lisäpöytäkirjan, joka kieltää kuolemanrangaistuksen, 15.1.2003.

vii. Ukraina

Ukrainasta tuli EN:n jäsen vuonna 1995 ja se on ollut siitä lähtien monitoroinnin kohdamaa. Poliittinen kehitys maassa vuonna 2002 on ollut huolestuttava. Monitorointikomitea on keskustellut Ukrainan tilanteesta koko vuoden ajan, mutta ainoa raportti, joka on ollut koko yleiskokouksen keskustelun kohteena, oli raportti *parlamenttivaaleista 31.3.2002* (dok. 9415 add. II).

Kyseessä oli Ukrainan kolmannet parlamenttivaalit itsenäistymisen jälkeen vuonna 1991. Vaalitarkkailijoiden raportti ja keskustelu parlamenttivaaleista oli vilkas ja tiukkasävyinen. Vaalit toimitettiin uuden syksyllä 2001 hyväksytyin vaalilain mukaan mikä sinänsä oli myönteinen asia. Puutteita kuitenkin huomattiin vaalien teknisessä valmistelussa ja median toiminnassa. Yleisesti ottaen Ukrainasta puuttuu aito vuoropuhelu eri poliittisten suuntausten välillä ja siellä näyttää vallitsevan yleinen epäluottamus demokratiaan. Kansainvälisten vaalitarkkailijoiden esivaltuuskunta (*pre-electoral mission*) oli laatinut ennen vaaleja raportin, jossa oli kiinnitetty huomiota puutteisiin ja suositeltu muutoksia. Ukrainan vaaliviranomaiset eivät kuitenkaan tarkkailijoiden mielestä huomioineet näitä suosituksia.

Tytti Isohookana-Asunmaa oli EN:n vaalitarkkailuvaltuuskunnan jäsen ja esitti myös puheenvuoron yleiskeskustelussa huhtikuussa 2002. Äänestyspaikoilla Ukrainassa oli havaittu epäasiallista käyttäytymistä ja opposition ehdokkailla näytti olevan vaikeuksia median ja vaalivirkailijoiden kanssa. Seuraavat vaalit Ukrainassa ovat presidentinvaalit, ja niissä vaaleissa Ukrainalla ei ole varaa tehdä vakavia virheitä, totesi Isohookana-Asunmaa lopuksi.

Yleiskokouksen valtuuskunta vieraili Ukrainassa lokakuussa 2002. Valtuuskunnan raportti käsitellään komiteatasolla tammikuussa ja yleisistunnossa huhtikuussa 2003. EN:n entinen apulaispääsihteeri Hans Krüger sai tehtäväkseen seurata tilannetta Ukrainassa ja erityisesti nk. Gongadze-tapausta.

viii. Venäjä

Venäjä on Euroopan suurin maa (17 000 000 km², 143 miljoona asukasta) ja EN:n jäsen vuodesta 1996. Presidentti Vladimir Putinin hallitus-

kaudella on pyritty tekemään merkittäviä demokratia uudistuksia, mutta prosessi on vielä pahasti kesken. Uusien lakien säätäminen ei riitä. Täytäntöönpano edellyttää hyvää hallintokulttuuria ja päteviä virkamiehiä sekä korruption nujertamista. EN ja sen yleiskokous on tukenut uudistuspyrkimyksiä tarjoamalla asiantuntija-apua, ottamalla esille eri tavoin ihmisoikeuskysymykset sekä käymällä kriittistä ja rakentavaa vuoropuhelua maan poliittisen johdon kanssa. EN:n ministerikomitealla on useita yhteistyöprojekteja Venäjän kanssa ja se neuvottelee EU:n kanssa yhteishajelmista.

Vuonna 2001 yleiskokous perusti erillisen työryhmän (*Joint Working Group*) tukemaan uudistusprosessia. Työryhmä koostuu yleiskokouksen ja Venäjän duuman edustajista. Työryhmä on esittänyt kirjallisia raportteja toiminnastaan, joista yleiskokous on keskustellut. Työryhmän toimenkuvaa arvioidaan uudelleen vuoden 2003 alussa. Yleiskokouksen monitorointikomitea seuraa jatkuvasti kehitystä Venäjällä. EN:n asiantuntijat ovat olleet läsnä Tshetsheniassa vuodesta 2000. Asiantuntijoiden kuukausiraportit ovat luettavissa EN:n kotisivuilla.

Vuonna 2002 Venäjän tilannetta tarkasteltiin kolmesta näkökulmasta: jäsenyys sitoumusten noudattaminen ja demokratia uudistusten eteneminen (huhtikuussa), Tshetshenia (tammi-, huhti- ja syyskuussa) ja Kaliningrad (kesä- ja syyskuussa). Edellä mainittujen raporttien lisäksi yleiskokous on keskustellut, muttei äänestänyt yleiskokouksen Venäjä-töryhmän (*Joint Working Group*) toimintakertomuksesta (*Addendum to the Progress Report*) huhtikuussa ja syyskuussa 2002.

Yleiskokous hyväksyi huhtikuussa raportin (dok. 9396) ja päätöslauselman 1277 (2002) ja suosituksen 1553 (2002) jäsen sitoumusten ja -velvoitteiden noudattamisesta Venäjällä. Tämä raportti ei puutu Tshetshenian kriisiin vaan tarkastelee uudistusten etenemistä ja ongelmia eri hallintoalueilla. Raportissa todetaan edistysaskeleet, vaikka paljon onkin vielä tehtävä. Yleiskokous on erityisen huolestunut keskustelusta ottaa uudelleen käyttöön kuolemanrangaistus. Venäjä on allekirjoittanut muttei ratifoinut kuolemanrangaistusta kieltävän Euroopan ihmisoikeussopimuksen lisäpöytäkirjan. Yleiskokous kehottaa duumaa luopumaan kuolemanrangaistuksesta myös *de jure*. Yleiskokouksen päätöslauselma jat-

kaa monitorointia. Raportti ei käsittele Tshetshenian konflikteja, mutta siinä todetaan, että Tshetshenian konflikti on suurin ongelma Venäjän jäsenheitojen ja sitoumusten täyttämässä.

Samassa yhteydessä käytiin keskustelu Venäjän uskontolaista (dok. 9393) ja hyväksyttiin päätöslauselma 1278 (2002). Venäjän uusi uskontolaki astui voimaan lokakuussa 1997 ja on herättänyt kritiikkiä; etenkin kysymykset lakien soveltamisesta paikallistasolla ja uskontokuntien rekisteröinnistä ovat olleet esillä.

Yleiskokous keskusteli ensimmäisen kerran *Tshetshenian konfliktista* tammikuussa 2002. Keskustelun pohjana oli poliittisen komitean raportti (dok. 9319) sekä kaksi lausuntoa raportista (dok. 9329 ja 9330). Keskustelun päätteeksi hyväksyttiin *suositus 1548 (2002)* ja *päätöslauselma 1270 (2002)*. Raportti sisältää mm. selostuksen yleiskokouksen ja Venäjän duuman työryhmän toimista. Yleiskokous toistaa, että kriisin ratkaisun perusedellytykset ovat poliittinen ratkaisu, ihmisoikeusloukkauksien lopettaminen, rikollisten saattaminen oikeuden eteen sekä humanitaarisen avun lisääminen. Yleiskokouksen mielestä paljon edistystä ei ole tapahtunut mutta yleiskokous antaa tukensa Venäjän presidentin erityislähettiläälle Tshetsheniassa sekä tukee EN:n virkamiesten läsnäolon jatkamista Tshetsheniassa. Raportti kertoo yleiskokouksen Venäjä-töryhmän työskentelystä sekä sisältää arvion tilanteesta Tshetsheniassa.

Huhtikuun istunnossa Tshetsheniasta keskusteltiin toimintakertomuksen yhteydessä (*addendum to Progress Report, (dok. 9415, addendum I)*). Raportti on selostus yleiskokouksen ja Venäjän duuman yhteisen työryhmän (*Joint Working Group, JWG*) kokouksesta maaliskuussa 2002. Kokoukseen osallistuivat työryhmän jäsenten lisäksi Venäjän presidentin ihmisoikeuslähettiläs Tshetsheniassa Kalamanov, ministeri Yelagin, pääsotilassyöttäjä Kislitsin, Venäjän asevoimien edustajia sekä tshetshenialaisia. Raportista ilmenee erimielisyyksiä yleiskokouksen työryhmän venäläisjäsenten ja muiden jäsenten välillä mm. ihmisoikeustilanteesta sekä työryhmän lausunnoista julkisuuteen.

Syyskuussa Tshetsheniasta keskusteltiin mutta ei äänestetty työryhmän raportin pohjalta (dok. 9599 part 1 and 2). Työryhmä oli kokoontunut heinäkuussa Moskovassa ja syyskuussa Mos-

kovassa ja Groznyssa. Raportit kertovat dra- maattisesta tilanteesta Tshetsheniassa ja työryh- män johdonmukaisista pyrkimyksistä myötä- vaikuttaa poliittisen ratkaisun aikaansaamiseen. Työryhmä tapasi myös Venäjän presidentin uuden ihmisoikeuslähettilään Tshetsheniassa Abdul-Khakim Akhmedovich Sultygovin.

Marraskuussa 2002 yleiskokouksen presi- dentti Peter Schieder tapasi Venäjän presidentin Vladimir Putinin Moskovassa. Presidentti Putin toisti Venäjän päätöksen järjestää vuoden 2003 alussa Tshetsheniassa vaalit ja kansanäänestys.

Kesäkuussa ja syyskuussa 2002 Venäjä-kes- kustelun aiheena oli *Kaliningrad*. Nykyinen Ka- linatingradin alue (entinen Preussin Königsberg) syntyi vuonna 1946 osana Neuvostoliittoa. Sodan jälkeen lähes kaikki saksalaiset poistuivat alueelta ja tilalle tuli kansalaisia eri puolilta Neuvostoliittoa. Alueella (15 000 km²) asuu tänä päivänä noin miljoona ihmistä, joista 400 000 pääkaupungissa. Strategisen sijainnin joh- dosta Kaliningradista tuli suljettu sotilasalue, jonka talous perustui sotilastukikohtaan ja sen ylläpitämiseen. Neuvostoliiton hajoamisen jäl- keen 1990-luvun alussa Venäjän hallitus vähen- si taloudellista tukeaan ja taloudellinen tilanne heikkeni. Kalinatingradin alueelle on myönnetty erikoistalosalueen asema (*Special Economic Zone*).

Kesäkuun yleisistunnossa keskusteltiin ih- misoikeustilanteesta Kaliningradissa EU:n laa- jentumisen myötä ajankohtaiskeskustelun muo- dossa (*current affairs debate*) eli keskustelun poh- jana ei ollut raporttia eikä se päättynyt äänestyk- seen. Istunnon jälkeen yleiskokouksen puheen- johtajisto antoi poliittiselle komitealle ja talous- ja kehityskomitealle tehtäväksi valmistella kum- pikin yhden raportin syyskuun istunnossa.

Itämeren itärannikolla sijaitseva Kaliningrad on maantieteellisesti erillään muusta Venäjästä. Kalinatingradin naapurimaat Liettua ja Puola ovat todennäköisesti lähitulevaisuudessa EU:n jäsenmaita. Jäsenyyttä silmällä pitäen sekä Liet- tua että Puola päättivät uusista viisumivaati- muksista Kalinatingradin asukkaille vuodesta 2003 alkaen. Kalinatingradin venäläiset tarvitse- vat lähitulevaisuudessa viisumin matkustaak- seen maateitse kotipaikkakunnaltaan emämaa- han Venäjään. Matka Kaliningradista Venäjälle kulkee Liettuan tai Puolan kautta Valko-Venä-

jälle ja sieltä edelleen Venäjälle. Kesäkuussa 2002 keskustelun pääaihe oli Kalinatingradin venäläis- ten oikeus liikkua vapaasti Kaliningradista Venä- jän alueelle.

Mikko Elo totesi puheenvuorossaan, että Kali- ningradin suurin ongelma on köyhyys. Alueella asuu noin miljoona ihmistä, joiden elintaso on huomattavasti alhaisempi kuin liettualaisten ja puolalaisten. Köyhyyden seurauksena on huu- merikollisuutta, aidsia sekä prostituutiota. Ym- päristön tila on myös huolestuttava. Eräs avain Kalinatingradin kehitysongelmiin on Elon mieles- tä liikenneyhteyksien parantaminen, jonka seu- rauksena talous voisi elpyä.

Syyskuussa 2002 Kaliningradista keskusteltiin kahden raportin näkökulmasta: EU:n laajenemi- nen ja Kalinatingradin alue (dok. 9560) sekä Kali- ningradin taloudellisen kehityksen edistäminen (dok. 9524).

Ensimmäinen raportti keskittyy viisumikysy- mykseen ja sisältää selostuksen ao. maiden (Liet- tua, Puola ja Venäjä) ja EU:n kannanotoista. Tuleva EU-jäsenyys ja Schengen-sopimus vel- voittavat Liettuaa ja Puolaa huolehtimaan rajan- valvonnasta ja estämään laitonta maahantuloa, salakuljetusta ym. Raportissa todetaan, että Liet- tuan ja Puolan päätökset vaatia viisumia eivät ole Euroopan ihmisoikeussopimuksen vastaisia. Oi- keudellinen komitea on antanut lausuntonsa rap- ortista (dok. 9570), jossa komitea puoltaa ke- vennetyn viisumimenettelyn käyttöönottoa (*faci- litated visa arrangements*).

Suosituksessa 1579 (2002) yleiskokous kehottaa Liettuan, Puolan ja Venäjän viranomaisia erik- seen ja yhteistyössä tutkimaan mahdollisuuksia luoda sellaiset matkustussäännöt, jotka ovat kan- sainvälisten sopimusten, EU-määräysten ja kan- sallisten lainsäädäntöjen mukaisia ja jotka olisi- vat riittävän joustavia. Yleiskokous kehottaa myös ao. maita allekirjoittamaan EN:n ja muita kansainvälisiä sopimuksia, jotka koskevat rajan- ylitystä ja viranomaisten yhteistyötä yli valtakun- nanrajojen jne.

Yleiskokouksen toinen raportti Kaliningradis- ta käsittelee alueen taloudellista tulevaisuutta (dok. 9524). Sen pohjalta hyväksyttiin *päätöslau- selma 1298 (2002)*. Raportissa kuvataan Kalinin- gradin yhteiskunnallista ja taloudellista nykyti- laa, joka ei ole valoisa. Työttömyys on korkea ja kaikenlainainen laitton kaupankäynti yleistä. Alueen

teollisuudesta suuri osa perustuu sotateollisuuteen, mutta siellä on myös kalastusta, elintarviketeollisuutta, laivanrakennusta, puuteollisuutta ym. Tuonti ylittää kuitenkin selkeästi viennin. Ympäristöongelmat ovat vakavia. Venäjän vuoden 1998 talouskriisi vaikutti voimakkaasti Kaliningradin talouteen eikä alue saa riittävästi tukea keskushallinnolta. Vuoden 2001 lopulla Venäjän duuma hyväksyi Kaliningradin kehitysohjelman (*Targeted Federal Programme for the Development of Kaliningrad Region 2010*), jonka päämääränä on teollisuuden monipuolistaminen. Toteutus on vielä kesken. Päätöslauselmassa yleiskokous vetoaa kansainvälisiin järjestöihin ja rahoituslaitoksiin, jotta saataisiin uusia sijoituksia ja mm. infrastruktuurihankkeita alueelle. Investointien puute on uuden kehityksen peruspilari.

Mikko Elo korosti puheenvuorossaan investointien tärkeyttä. Vastuu on ensisijaisesti kaliningradilaisten ja venäläisten mutta Länsi-Euroopan maiden tulisi myös nähdä mahdollisuutensa. Kaliningradin asukkaiden matkustusjärjestelyiden ratkaiseminen on lähtökohta, ja EN:n tulisi pyrkiä helpottamaan tilannetta. Tarvitaan myös yhteistyötä ratkaisun löytämiseksi alueen taloudellisiin, yhteiskunnallisiin ja ympäristöongelmiin. Ongelmiin kuuluu myös ihmiskauppa ja rahanpesu.

3.3 Yleiseurooppalaisen oikeusnormiston kehittäminen

Euroopan neuvoston perussäännön 1. artiklan mukaan järjestön päämääränä on luoda läheisempi yhteys jäsenmaiden välillä mm. laatimalla sopimuksia ja suosituksia. Jäsenmaiden hallituksille osoitetut suositukset ja hallitusten allekirjoittamat yleissopimukset valmistellaan virkamiestyöryhmissä. Yleiskokouksen toimienkuvaan kuuluu antaa lausunnot luonnoksista. Vuonna 2002 lausuntoja on annettu neljä: *lausunto 233 (2002)* lisäpöytäkirjasta Euroopan ihmisoikeustuomioistuimeen kuolemanrangaistuksen poistamisesta kaikissa olosuhteissa (ks. s. 28), *lausunto 238 (2002)* lisäpöytäkirjasta dopingin vastaiseen yleissopimukseen, *lausunto 240 (2002)* lisäpöytäkirjasta yleissopimukseen verkkorikollisuudesta sekä *lausunto 241 (2002)* lisäpöytäkirjasta rikosoikeudelliseen korruptiosopimukseen.

Euroopan neuvoston dopingin vastainen yleissopimus (ETS 135) hyväksyttiin vuonna 1990. Siinä määrätään sitovista säännöistä dopingin vastaisten määräysten yhdenmukaistamiseksi. Sopimus sisältää kiellettyjen aineiden luettelon. Seurantaryhmä tarkistaa tämän luettelon määräajoin ja valvoo yleissopimuksen soveltamista. Vuonna 2002 valmistunut *lisäpöytäkirja dopingin vastaiseen yleissopimukseen (ETS 188)* pyrkii parantamaan yleissopimusta määräyksellä, jolla kansallisten dopingtestien tulokset tunnustetaan muissa sopimusta allekirjoittaneissa maissa. Lisäpöytäkirjassa määrätään myös sitovasta seurantamekanismista (*monitoring mechanism*). Yleiskokous antoi myönteisen *lausunnon 238 (2002)* lisäpöytäkirjasta. Lisäpöytäkirja avattiin allekirjoitettavaksi syyskuussa 2002.

EN:n yleissopimus verkkorikollisuudesta (ETS 185), joka hyväksyttiin syksyllä 2001, oli ensimmäinen verkkoalaa koskeva kansainvälinen yleissopimus. 32 maata on jo allekirjoittanut ja kaksi (Albania, Kroatia) ratifioinut sopimuksen. Yleiskokous ehdotti lausunnossaan yleissopimuksesta lisäpöytäkirjan laatimista, joka kieltäisi rasismia ja muukalaisvihan ilmaisumuodot verkossa. Ministerikomitean asettama työryhmä ryhtyi heti toimiin lisäpöytäkirjan laatimiseksi. Työryhmään otti osaan myös Kanadan edustaja. Yleiskokouksen *lausunto 240 (2002)* hyväksyttiin syyskuussa 2002. Yleiskokous tervehtii tyydytyksellä lisäpöytäkirjan tuloa mutta toistaa lausunnossaan ehdotuksensa, että rasistisen ja muukalaisvihan leviämisen levittäminen (*unlawful hosting*) tulisi olla rangaistavaa. Lausunto sisältää myös eräitä muita muutosehdotuksia lisäpöytäkirjan tekstiin.

Yleiskokouksen kolmas lausunto liittyi Euroopan ihmisoikeussopimuksen lisäpöytäkirjaan kuolemanrangaistuksen poistamisesta kaikissa olosuhteissa (ks. s. 28) ja neljäs yleissopimukseen lasten ja vanhempien välisen kontaktin turvaamiseksi (ks. s. 42).

Euroopan sosiaaliturvasäännöstö ja Euroopan sosiaaliturvasäännöstön pöytäkirja (ETS 48) hyväksyttiin vuonna 1968 ja tarkistettiin vuonna 1990 (ETS 139). Säännöstössä määritellään eurooppalaiset normit sosiaaliturvan kattavuudelle ja vahvistetaan suojelun vähimmäistasot, jotka sopimuspuolten on tarjottava eläkkeiden, työttömyys- ja työkyvyttömyysetuuksien, sairaanhoi-

don jne. alalla. Uuden sopimustekstin keskeisiin parannuksiin kuuluvat suojan kattavuuden lisääminen, etuuksien tason ja keston laajentaminen, uudet etuudet, etuuteen oikeuttavien ehtojen lieventäminen, lisääntyneet ehkäisevät toimet ja kaiken sukupuoleen perustuvan syrjinnän poistaminen. Tarkistetun säännösten toimeenpanoa valvoo riippumattomien asiantuntijoiden komitea. Yleiskokousta pyydetään antamaan lausuntonsa kansallisista raporteista.

Yleiskokous on raportissa (dok. 9502) käsitellyt tilannetta säännösten ratifioinnin osalta, ja se ei ole rohkaiseva. Tarkistettu säännöstö (ETS 139) ei ole astunut voimaan koska tarvittava määrä maita (kaksi) ei ole ratifioinut sitä. (Suomi on allekirjoittanut vuonna 1990 mutta ei ratifioinut). *Suosituksessa 1573 (2002)* yleiskokous kehottaa ministerikomiteaa tehostamaan toimintaansa, jotta säännöstö astuisi voimaan, mm. järjestämällä säännöllisiä kokouksia sekä ennen kaikkea tutkimalla miten sopimuksia voitaisiin uudenaikaistaa ja muuttaa vastaamaan nykypäivän tarpeita.

Yleiskokous on syyskuussa 2002 hyväksynyt raportin laittomasta maahanmuutosta (ks s. 35).

3.4 Yleisoikeudelliset kysymykset

Yleiskokous käsiteli vuonna 1998 asevelvollisten oikeuksia ja esitti silloin päätöslauselmassa 1166 (1998) mm., että asevelvollisten yhdistysten perustamista tulisi rohkaista. Vuonna 2002 hyväksyttiin raportti (dok. 9518) ja *suositus 1572 (2002) puolustusvoimien henkilökunnan järjestäytymisoikeudesta*.

Euroopan ihmisoikeussopimuksen 11 artiklassa todetaan, että jokaisella on oikeus rauhanomaiseen kokoontumis- ja yhdistymisvapauteen, ja että, laillisten rajoitusten asettamista asevoimien, poliisiin tai valtionhallintoon kuuluviin nähden ei voi estää. Sosiaalisessa peruskirjassa (5. artikla) säädetään järjestäytymisoikeudesta, että kansallisilla laeilla tai säädöksillä tulee määrätä periaate, jonka mukaan järjestäytymisoikeutta sovelletaan puolustusvoimien jäseniin. Eräissä jäsenmaissa on viime vuosikymmenen aikana siirrytty asevelvollisuudesta ammattiarmeijoihin. Puolustusvoimien henkilökunnat ovat siten maansa puolustusministeriöiden työntekijöitä, ja

heidän tulisi saada nauttia Euroopan ihmisoikeussopimuksessa ja sosiaalisessa peruskirjassa säädetystä yhdistymisoikeudesta. Yleiskokouksen mielestä ministerikomitean tulisi kehottaa kansallisia hallituksia sallimaan puolustusvoimien henkilökuntaan kuuluvien perustaa yhdistyksiä valvomaan mm. palkkausetujaan, poistamaan tarpeettomat rajoitukset yhdistymisoikeuteen, sallimaan jäsenyyden poliittisissa puolueissa sekä harkitsemaan välittäjän viran (*ombudsman*) perustamista käsittelemään työkiista-asioita. Lopuksi yleiskokous ehdottaa muutosta sosiaalisen peruskirjan 5. artiklaan.

Vuonna 2000 yleiskokous hyväksyi paljon kohua herättäneen raportin ääripuolueiden ja -liikkeiden uhasta demokratialle Euroopassa. Syksyllä 2002 yleiskokous jatkoi keskustelua aiheesta ja hyväksyi raportin ja *päätöslauselman 1308 (2002) poliittisia puolueita koskevista rajoituksista jäsenmaissa* (dok. 9526). Raportissa viitataan perustuslakiasiantuntijoista koostuvan Venetsiakomission (*Venice Commission*) vuonna 2000 hyväksytyyn raporttiin (*Guidelines on the prohibition and dissolution of political parties and analogous methods*) (dok. CDL-INF 2000 (1)).

Yleiskokouksen raportissa tutkitaan ensin miten voidaan sovittaa yhteen periaatteet sanan- ja kokoontumisvapaudesta ja demokratian peruseriaatteiden vaalimisesta. Euroopan ihmisoikeustuomioistuin on pohtinut ongelmaa muutamiin tapausten valossa, joista tuorein koski Turkin hyvinvointipuolueen kieltämistä. Päätöksissään tuomioistuin on todennut, että poliittiset puolueet ovat eräänlaisia yhdistyksiä, jotka ovat oleellinen osa demokraattista yhteiskuntaa. Ihmisoikeustuomioistuimen heinäkuussa 2001 antama päätös hyväksyy Turkin hyvinvointipuolueen kieltämisen. Tuomioistuin totesi lisäksi mm., että *sharia* (islamilainen laki) ei ole demokratian mukainen. Tuomioistuimen päätöksestä valitettiin, ja sitä käsitellään vielä Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen suuressa kamarissa (*Grand Chamber*).

Yleiskokous toteaa raportissa ja päätöslauselmassa, että poliittisten puolueiden rajoittaminen on monimutkainen periaatteellinen kysymys ja haaste demokraattiselle yhteiskunnalle. Eri maissa kysymys on ratkaistu eri lailla. Yleiskokous korostaa ensisijaisesti, että mahdolliset rajoitukset poliittisten puolueiden toimintaan tulee olla

kirjattu perustuslakiin tai muuhun lakiin, ja että puolueen kieltäminen tulisi olla oikeuden ja tuomioistuimen päätös. Puolueen kieltäminen on yleiskokouksen mielestä oikeutettua ainoastaan viimeisenä mahdollisuutena ääritapauksissa, esim. jos puolue uhkaa demokraattista yhteiskuntajärjestystä. Maan oikeusjärjestelmän tulisi kuitenkin taata, että kieltoa ei käytetä mielivaltaisesti poliittisin perustein. Samoin kokonaista puoluetta ei voi pitää vastuussa yksittäisen jäsenen toiminnasta.

Yleiskokous käsittelee ensisijaisesti oikeudellisia aiheita yleisellä tasolla, mutta marraskuussa 2002 yleiskokouksen pysyvä komitea hyväksyi vilkasta keskustelua herättäneen raportin ja *päätöslauselman 1309 (2002) uskonnovoapaudesta ja uskonnollisista vähemmistöistä Ranskassa*. Kyseessä oli kannanotto Ranskan kansalliskokouksessa vuonna 2001 hyväksytyyn lakiin ihmisoikeuksia ja perusvapauksia uhkaavien uskonnollisten laukojen toimintaa ennaltaehkäisevistä toimenpiteistä ja rangaistuksista (*loi tendant à renforcer la prévention et la répression des mouvements sectaires portant atteinte aux droits de l'homme et aux libertés fondamentaux*). Laki astui voimaan Ranskassa 12.6.2001. Raportin (dok. 9612) tarkoituksena on tutkia, onko edellä mainittu laki Euroopan ihmisoikeussopimuksen mukainen. Raporttia varten komitea pyysi asiantuntijalausannon Lausannen yliopiston professorilta. Euroopan ihmisoikeussopimuksen 9 artikla antaa jokaiselle oikeuden ajatuksen-, omantunnon- ja uskonnonvapautteen. Yleissopimuksessa on määritelty mahdolliset rajoitukset näihin oikeuksiin. Päätöslauselmassa 1309 (2002) yleiskokous toteaa, että ainoastaan Euroopan ihmisoikeustuomioistuimien voi päättää, onko uusi ranskalainen laki Euroopan ihmisoikeussopimuksen mukainen. Yleiskokous kuitenkin kehottaa Ranskan hallitusta uudelleen harkitsemaan lain sisältöä.

3.5 Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen toiminta

Euroopan ihmisoikeussopimuksen toimivuus on ollut oikeudellisen komitean asialistalla myös vuonna 2002. Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen päätösten täytäntöönpano ei toteudu toivotulla aikataululla kaikissa jäsenmaissa. Vuonna

2000 yleiskokous hyväksyi päätöslauselman (1226/2000) ja suosituksen 1477 (2000), jotka sisälsivät ehdotuksia siitä, mitä kansalliset valtuuskunnat ja ministerikomitea voisivat tehdä jotta parannusta saataisiin aikaan. Oikeudellinen komitea sai tehtäväkseen seurata päätösten täytäntöönpanoa. Ministerikomitean vastaus suositukseen 1477 tuli tammikuussa 2002, eli juuri ennen oikeudellisen komitean ensimmäisen seurantaraportin käsittelyä.

Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen päätösten täytäntöönpanoon liittyviä vaikeuksia käsitellään sekä ministerikomiteassa että yleiskokouksessa. Euroopan ihmisoikeussopimuksen artiklan 46.2. mukaan tuomioistuimen lopullinen tuomio toimitetaan ministerikomitealle, joka valvoo sen täytäntöönpanoa. Tammikuussa 2001 ministerikomitea hyväksyi uudet säännöt artiklan soveltamisesta. Lisää avoimuutta prosessiin toi ministerikomitean päätös julkistaa ministerikomitean ihmisoikeustapauksia koskevan alakomitean esityslista, jonka välityksellä mm. yleiskokous voi seurata mitkä tapaukset ovat keskustelun kohteena ministerikomiteassa.

Yleiskokouksen ensimmäinen seurantaraportti (dok. 9307) tarkastelee tilannetta kahdeksassa maassa (Alankomaat, Belgia, Iso-Britannia, Italia, Itävalta, Kreikka, Portugali ja Ranska). Ao. maiden valtuuskunnilta pyydettiin tietoa tuomioistuimen päätösten tilanteesta. Vastauksia kyselyyn tuli lopulta kaikilta mailta paitsi kahdelta (Italia, Portugali).

Yleiskokous on yleisesti huolestunut tilanteesta ja vetoaa *päätöslauselmassa 1268 (2002)* kansallisiin valtuuskuntiin, jotta nämä kehottaisivat maansa hallituksia noudattamaan tiukemmin päätöksiä. *Suosituksessa 1546 (2002)* kehoitetaan ministerikomiteaa valvomaan tehokkaammin tuomioiden täytäntöönpanoa kuten ihmisoikeussopimuksessa on määrätty. Yleiskokouksen mielestä kokemus ensimmäisen seurantaraportin valmistelusta osoittaa, että oikeudellisen komitean seuranta on hyödyllistä ja tarpeellista. Raportin mukaan oikeudellinen komitea aikoo tulevaisuudessa seurata tilannetta erityisesti Turkin (ks. s. 21) ja Italian kohdalla.

Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen päätösten täytäntöönpano tulee siis olemaan toistuva kohta yleiskokouksen ja sen oikeudellisen komitean asialistalla.

3.6 Kuolemanrangaistus

Yleiskokous hyväksyi jo vuonna 1994 suosituksen (1246) kuolemanrangaistuksen poistamisesta kaikissa olosuhteissa, siis myös sota-aikana, ja on johdonmukaisesti koko 1990-luvun ajan pyrkinyt eri aloitteilla kohti tätä päämäärää. Yleissopimuksen 6. lisäpöytäkirja kieltää kuolemanrangaistuksen. Sopimuksen 2. artiklassa kuitenkin todetaan, että ”valtio voi lainsäädännössään määrätä kuolemanrangaistuksen sodan tai sen välittömän uhan aikana tehdystä teosta”. Ministerikomitea on valmistellut *13. lisäpöytäkirjan* Euroopan ihmisoikeussopimukseen, joka kieltää kuolemanrangaistuksen kaikissa olosuhteissa ja siis kumoaa edellä mainitun 6. lisäpöytäkirjan antaman mahdollisuuden.

Yleiskokous tervehti tyydytyksellä sopimusluonnosta (dok. 9316) ja suosittelee *lausunnonsaan 233 (2002)* kaikille jäsenmaille lisäpöytäkirjan allekirjoittamista mahdollisimman pian. Lisäpöytäkirja (ETS 187) hyväksyttiin allekirjoitettavaksi toukokuussa 2002. Yleissopimuksen on allekirjoittanut 34 jäsenmaata (tilanne tammikuussa 2003). *Määräys 574 (2002)* kehottaa oikeudellista komiteaa jatkamaan tilanteen seuraamista tarkkailijamaissa.

Vuonna 2001 yleiskokous määritteli kantansa kuolemanrangaistukseen järjestön *tarkkailijamaissa*, ja totesi, että järjestö ei voi ylläpitää institutionaalista suhdetta maahan, joka soveltaa kuolemanrangaistusta. Päätöslauselma 1253 (2001) velvoitti yleiskokouksen ottamaan asian esille Japanin ja Yhdysvaltain kanssa. Toukokuussa 2002 oikeudellisten ja ihmisoikeuskomitea järjesti seminaarin Tokiossa yhteistyössä Japanin alahuoneen kuolemanrangaistusta poistamista kannattavan yhdistyksen kanssa. Vastavanlainen seminaari suunnitellaan järjestettäväksi Yhdysvalloissa keväällä 2003.

3.7 Tasa-arvo

Yleiskokouksen tasa-arvoasiain komitea on nk. pienempi komitea, johon kuuluu 48 jäsentä (suuremmissa 79 jäsentä). Komitealla on kolme alakomiteaa (naiset ja uusi teknologia alakomitea, naisiin kohdistuvaa väkivaltaa käsittelevä alakomitea).

Yleiskokous on kertomusvuonna käsitellyt *naisten kuvaa mediassa* (dok. 9394). Medialla on nykypäivän yhteiskunnassa lisääntyvä merkitys mielipiteiden ja asenteiden muodostajana. Raportissa todetaan, että median välittämä kuva naisista, naisten rooleista ja asemasta on liian usein edelleenkin kielteinen, suppea ja seksistinen vaikka edistystä onkin tapahtunut. Raportissa tarkastellaan tilannetta ja toimenpiteitä useissa maissa. Esim. Itä-Euroopan ja IVY-maissa, joissa demokraattiset perinteet eivät ole kovin pitkäaikaisia, mediassa annetaan naisista usein kielteinen kuva. Raportissa tarkastellaan lyhyesti median vaikutusta lasten mielipiteiden muokkaajana. Suositukset toimenpiteiksi tilanteen korjaamiseksi on esitetty *suosituksessa 1555 (2002)*. Yleiskokouksen mielestä eräs syy on lehtimiesten ja media-ammattilaisten koulutuksessa, jossa ei kiinnitetä tarpeeksi huomiota tasa-arvon merkitykseen yhteiskunnalle. Myös kansallisten hallitusten tulisi huomioida paremmin tasa-arvonäkökohtia hallitusohjelmassa. Yleiskokouksen suositusehdotukset liittyvät lainsäädäntöön ja seurantaan sekä toimenpiteisiin edistää naisten mahdollisuuksia osallistua päätöksentekoon mediasektorilla. Mainostajien tulisi myös laatia omat eettiset säännöt. Yleiskokous kehottaa ministerikomiteaa laatimaan kansainväliset eettiset standardit sekä perustamaan tarkkailuryhmän (*observatory*) tutkimaan miten naisia käsitellään mediassa eri jäsenmaissa.

Kaarina Dromberg totesi puheenvuorossaan yleisistunnossa, että vaikka median naiskuvassa on tapahtunut edistystä, niin siitä huolimatta kokonaiskuva on vielä negatiivinen ja seksistinen. Nykynaisen kouluttautuneisuus, taidot ja monipuolisuus työelämässä ovat useimmiten unohtuneet julkisuuskuvasta. Maakohtaiset erotkin ovat huomattavia. Etenkin entisissä kommunistimaissa eletään vielä vanhaa mediakulttuuria, mutta lännessä johtotehtävissä on vain harvoja naisia ja useat heistä haluavat elää mieskulttuurin ehdoilla tullakseen hyväksytyiksi kovassa kilpailussa. Viestintäsektorin kehitys on luonut myös naisille uusia väyliä verkostua ja naiskuvaa julkisuudessa tulisi vahvistaa myös kaapeli-TV:n, koko IT-teknologian ja satelliitti-TV:n välityksellä. Ehdotus kansainvälisistä eettisistä standardeista suhteessa sukupuolten tasavertaiseen osuuteen ja esiintymiseen mediassa on erittäin hyvä, samoin seksismin

saaminen rasmin rinnalle vastaavanlaisiksi termiksi lainsäädäntöön sekä myös median tasa-arvolaki. Raportissa mainitut eri toimenpiteet (kuten esim. naisjournalistien seurantaelimen perustaminen, tasa-arvonäkökulman painottaminen toimittajakoulutuksessa, koulutusmateriaalin tuottaminen) ja ohjelmat vaativat myös julkista rahoitusta toteutuakseen. Tämä edellyttää, että viranomaiset kaikilla tasoilla näkevät tämän yhteisenä asiana, totesi Kaarina Dromberg lopuksi.

Yleiskokous on vuonna 2002 kiinnittänyt huomiota Euroopassa jatkuvasti laajenevaan *naiskauppaan*. Ihmiskauppa ja erityisesti naiskauppa on tänä päivänä maailmanlaajuinen, erittäin tuottoisa liiketoimintamuoto, jota kansainväliset järjestäytyneet rikosverkot harjoittavat yli rajojen. Naiskauppa ammentaa uhrinsa köyhistä maista sekä kriisi- ja konfliktialueilta. Yleiskokouksen raportti (dok. 9190) ja *suositus 1545 (2002)* naiskaupan vastaisesta kampanjasta hyväksyttiin tammikuussa. EN:n ministerikomitea hyväksyi vuonna 2000 oman suosituksen jäsenmaiden hallituksille toimenpiteistä ihmiskaupan estämiseksi. Siinä ehdotetaan toimenpiteitä ilmiön ehkäisemiseksi, uhrien auttamiseksi sekä yhteistyön lisäämiseksi. Yleiskokous viittaa omassa raportissaan ministerikomitean suositukseen ja kehottaa jäsenmaita ryhtymään ehdotettuihin toimenpiteisiin. Sellaisia tarvitaan lainsäädäntö- ja toimeenpanotasoilla, yhteistyössä eri viranomaisten välillä, uhrien auttamisessa sekä rikollisten rankaisemisessa. Yleiskokouksen mielestä Euroopan neuvosto voisi myötävaikuttaa ilmiön torjumiseen perustamalla eurooppalaisen observatorion (tieto- ja tarkkailupisteen) sekä laatimalla aihetta käsittelevän yleissopimuksen, jossa määriteltäisiin naiskauppa, sovittaisiin kansainvälisestä avustustoimenpiteistä ja estettäisiin viranomaisten kuten poliisin ja muiden virkamiesten sekaantuminen naiskauppaan.

Naisiin kohdistuva *väkivalta kodeissa* on vakava ongelma monissa maissa. Väkivaltaa esiintyy yhteiskuntaluokista, koulutuksesta ja rodusta riippumatta. Yleiskokous hyväksyi raportin (dok. 9325), joka sisältää ehdotuksia siitä miten ongelmaa voidaan ennaltaehkäistä. Sosiaali- ja terveysasiainkomitea on lausunnossaan raportista (dok. 9563) todennut, että väkivallan kohteena voivat olla myös lapset, vanhuksat ja miehet. Yleiskokouksen mielestä kodissa esiintyvää väkivaltaa pitäisi

tunnustaa yleisenä ongelmana ja ihmisoikeusloukkauksena, eikä ainoastaan perheen yksityisenä ongelmana. *Suositus 1581 (2002)* sisältää ehdotuksia siitä, mitä EN voisi tehdä ongelman esille nostamiseksi ja ennalta ehkäisemiseksi.

Yleiskokous on myös tutkinut *naisten asemaa Pohjois-Afrikan maissa* (Marokossa, Algeriassa ja Tunisiassa). Mainitut maat eivät ole EN:n tarkkailijamaita mutta huomattava määrä näistä maista lähtöisin olevia siirtolaisia elää EN:n jäsenmaissa. Raportissa (dok. 9487) todetaan, että naisten heikko oikeudellinen asema Pohjois-Afrikan maissa on useiden yleisten kansainvälisten sopimusten sekä EN:n ihmisoikeussopimuksen periaatteiden vastainen. Oikeuden silmissä naiset ovat alaikäisten lasten asemassa eivätkä voi määrätä omasta elämästään. Lukutaidottomuus on suurta (42–53%), osallistuminen työelämään ja asema perheyhteisössä heikko. Naiset eivät voi määrätä omasta ruumistaan tai vaikuttaa perhesuunnitteluun. Monissa EN:n jäsenmaissa on suuri määrä siirtolaisia mainituista maista, jotka elävät omien perinteittensä ja uskontonsa mukaan. Monilla jäsenmailla on kahdenväliset sopimukset Pohjois-Afrikan maiden kanssa, joiden määräykset eivät tuo parannusta Euroopassa asuvien pohjois-afrikkalaisten naisten asemaan. Raportissa käydään läpi tilanne erikseen kolmessa maassa. Erityisen huolestuttava on naisten asema Länsi-Saharassa.

Päätöslausema 1293 (2002) sisältää suosituksia EN:n jäsenmaille ja mainittujen maiden hallituksille. Kahdenvälisiä kansainvälisiä sopimuksia tulisi muuttaa siten, että siirtolaisnaisten asema kohentuisi. Naisille tulisi olla mahdollisuus saada henkilökohtaiset viisumit ja oleskeluluvat. Yleiskokous suosittelee myös lukuisia muutoksia mainittujen maiden lainsäädäntöön. Naisten oikeudellisen aseman tulisi olla tasa-vertainen miesten kanssa sekä naisten mahdollisuutta koulutukseen, taloudelliseen riippumattomuuteen ja itsenäiseen työelämään tulisi kohentaa. Euroopan maissa median olisi annettava oikeudenmukaisempi kuva Pohjois-afrikkalaisten naisten asemasta ja elinolosuhteista.

3.8 Vähemmistöt

Yleiskokous käsittelee vuosittain vähemmistöjen asemaa eri näkökulmista. Vuonna 2002 tarkaste-

lun kohteena olivat Euroopan *romaniväestön oikeudellinen asema* sekä *vähemmistöjen asema Belgiassa*.

Romaniväestön asemasta on pitkään keskusteltu useilla foorumeilla (mm. ETYJ:ssä) mutta vuonna 2002 työ tämän yleiseurooppalaisen vähemmistöryhmän aseman parantamiseksi sai uutta pontta. Tasavallan presidentti Tarja Halonen esitti puheessaan yleiskokouksessa tammi-kuussa 2001 pohdittavaksi tarpeen perustaa Euroopan romaniväestölle oma alueellinen edustuselin Euroopan tasolla. Aloite sai heti hyvän vastaanoton Euroopan neuvostossa. Ministerikomitean alaisuudessa toimii romaanasioihin perehtynyt työryhmä MG-S-ROM (*Specialist Group on Roma*). Presidentti Halosen aloitteen pohjalta perustettiin kansainvälinen selvitystyöryhmä, johon kuuluu edustajia kaikista eurooppalaisista romanien etujärjestöistä ja osapuolista. Työryhmän johtajaksi valittiin kansanedustaja *Gunnar Jansson*. Työryhmä sai ehdotuksensa valmiiksi syksyllä 2002 ja ulkoministerit totesivat ministerikomitean istunnossa marraskuussa 2002, että hankkeen valmistelua on jatkettava.

Huhtikuussa 2002 yleiskokous hyväksyi raportin (dok. 9397) ja *suosituksen 1557 (2002)* romaniväestön oikeudellisesta asemasta Euroopassa. Edellinen yleiskokouksen raportti romaniväestön asemasta oli hyväksytty 1993 (*suositus 1203 (1993)*). Vuoden 2002 suosituksessa kehoitetaan valtioita täyttämään kuusi yleisedellytystä romanien aseman parantamiseksi, ml. vähemmistöaseman myöntäminen, integraatio-ohjelmien kehittäminen, romanikulttuurin edistäminen ja syrjinnänvastaiset toimet. Ministerikomitealle suositellaan myös Suomen esittämän yleiseurooppalaisen romaniedustajakokouksen perustamista.

EN:n perustajajäsen *Belgia* on monikielinen perustuslaillinen kuningaskunta. Viralliset kielet ovat hollanti (58%), ranska (39%) ja saksa (1%). Liittohallituksen alla toimii kolme kieliyhteisöä (ranskan-, hollannin- ja saksankielinen) ja kolme hallinnollista aluetta (ranskankielinen Vallonia, hollanninkielinen Flanders ja kaksikielinen Brysselin erityisalue). Alueilla ja kunnilla on oma parlamentti ja lakiasäätävä elin. Alueparlamentteilla on laaja lakiasäätävä valta erityisesti vähemmistöjen kulttuuri- ja sivistysoikeuksien kannalta tärkeillä aloilla.

Yleiskokous hyväksyi vuonna 2002 raportin (dok. 9536) *vähemmistöjen asemasta Belgiassa*. Aloite tuli vetoamuksen muodossa eräiltä belgialaisilta ranskankielisiltä kansanedustajilta, jotka edustivat hollanninkielisellä Flandersin alueella asuvaa ranskankielistä väestöryhmää. Tämän väestöryhmän mielestä Flandersin hollanninkielinen aluehallinto diskriminoi ranskankielisen vähemmistön oikeuksia. Yleiskokouksen oikeudellinen komitea päätti tutkia vähemmistöjen asemaa Belgiassa yleisellä tasolla kansallisten vähemmistöjen suojelua koskevan puiteyleissopimuksen (ETS 157) kannalta, ja pyysi asiasta lausunnon Venetsia-toimikunnalta (lausunto on raportin liitteenä). Belgia on allekirjoittanut puitesopimuksen mutta ei vielä ratifioinut sitä. Allekirjoittaessaan sopimusta Belgian valtio esitti laajoja varaumia, jotka vaarantavat puitesopimuksen yleisten periaatteiden toteutumisen Belgiassa mikäli Belgia ratifiointivaiheessa edelleen haluaa pitää kiinni näistä varaumista.

Päätöslauselma 1301 (2002) ilmaisee yleiskokouksen kannan vähemmistöjen asemasta Belgiassa sekä esittää eräitä yksityiskohtaisia suosituksia Belgian hallitukselle. Siinä ilmaistaan huolestu-neisuus Belgian esittämien laajojen varaumien johdosta ja todetaan, että niiden vahvistaminen ratifioinnin yhteydessä vaikeuttaisi puitesopimuksen yleisten periaatteiden ja aatteiden toteutumista Belgiassa. Viitaten Venetsia-toimikunnan lausuntoon yleiskokous ilmaisee tulkintansa siitä mitkä väestöryhmät ovat vähemmistöjä valtiollisella ja alueellisella tasolla Belgiassa. Ottaen huomioon hollanninkielisen ja ranskankielisen väestöryhmien suhteellinen tasavertaisuus (*position of co-dominance*) valtiollisella tasolla, ranskankielinen väestö ei valtiollisella tasolla ole vähemmistöasemassa. Valtiollisella tasolla ainoastaan saksankielinen väestöryhmä on vähemmistöasemassa. Mutta alueellisella tasolla, erityisesti huomioonottaen alue- ja kuntahallinnon laajat toimivaltuudet, tilanne on toinen. Ranskankielinen väestö hollanninkielisellä alueella (Flanders) ja saksankielisellä alueella, sekä hollanninkielinen väestöryhmä ranskankielisellä (Vallonia) ja saksankielisellä alueella ovat vähemmistöasemassa puitesopimuksen määritelmän mukaan.

Yleiskokous kehottaa Belgiaa ratifioimaan puitesopimuksen siten, että kaikkien kansallisten vähemmistöjen oikeudet tunnustetaan, ja ilman

sellaisia varauksia, jotka ovat puitesopimuksen periaatteiden vastaisia. Keskushallinnon tulisi huolehtia siitä, että valtion allekirjoittaman ja ratifioiman puitesopimuksen periaatteita toteutetaan liittovaltion kaikilla tasoilla. Belgiaa kehoitetaan allekirjoittamaan ja ratifioimaan myös alueellisia kieliä tai vähemmistökieliä koskeva peruskirja (ETS 148). Lisäksi yleiskokous kehottaa Belgiasta yleisesti eri toiminnoilla edistämään vuoropuhelua ja suvaitsevaisuutta eri kieliryhmien välillä, mm. kulttuuriprojektien avulla. Yleiskokous suosittelee kaikkien virallisten kielten opiskelua kaikilla alueilla Belgiassa.

Yleiskokouksen tulokannalla vähemmistöistä Belgiassa on merkitystä mm. erään Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen vuonna 1968 tekemän päätöksen täytäntöönpanon kannalta (lasten oikeudesta koulunkäyntiin äidinkielellään). Yleiskokous kehottaa Belgiasta panemaan täytäntöön päätöksen ja *määräys 583 (2002)* velvoittaa oikeudellisen komitean seuraamaan tuomioistuimen päätöksen täytäntöönpanoa. EN:n ministerikomitealla on muodollinen velvollisuus seurata Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen päätösten noudattamista jäsenmaissa (vrt. s. 27).

3.9 Terrorismi

Kansainvälinen terrorismi on suurin tämänhetkinen haaste maailman demokraattisille valtioille. Syyskuun 11. päivän terroristihyökkäys New Yorkissa oli yleiskokouksen asialistalla jo vuoden 2001 syyskuun istunnossa. EN on kuitenkin vuosikymmenien ajan pohtinut miten kansainvälinen yhteisö ja EN voivat torjua terrorismia (vrt. vuoden 2001 kertomus). EN:n ministerikomitean istunnossa marraskuussa 2001 sekä vuoden 2002 kahdessa ministerikomitean istunnossa on käsitelty EN:n panosta kansainvälisen terrorismin torjunnassa. Marraskuussa 2001 NATO:n pääsihteeri lordi Robertson osallistui ministerikomitean epäviralliseen istuntoon tästä aiheesta.

EN tukee YK:n toimia terrorisminvastaisessa taistelussa ja on määritellyt omalle toiminnalleen kolme aluetta: kansainvälisen yhteistyön lisääminen oikeudellisella alalla, ihmisoikeuksien vaaliminen sekä demokratian vahvistaminen. Ministerikomitean alainen työryhmä GMT (*Multidisciplinary Group on Terrorism*) sai tehtäväkseen val-

mistella toimenpide-ehdotuksia. Heinäkuussa 2002 ministerikomitea hyväksyi suuntaviivat terrorismin vastaisen taistelun ja ihmisoikeuksien yhteensovittamisesta (*Guidelines on human rights and the fight against terrorism*) ja vuoden 2002 loppuun mennessä työryhmä sai valmiiksi mm. lisäpöytäkirjan terrorismin vastustamista koskevaan yleissopimukseen (ETS 90 /1978). Ministerikomitea on samanaikaisesti korostanut kulttuurien ja uskontokuntien välisen vuoropuhelun tärkeyttä ja pyrkii hallitustenvälisen ohjelmansa puitteissa panostamaan tähän mm. luomalla suhteita Kansainväliseen arabiliittoon ja Islamilaiseen maailmanjärjestykseen (*Organisation of the Islamic Conference OIC*).

Yleiskokous tarkasteli tammikuussa 2002 hyväksytyssä raportissa kansainvälisen terrorismin vastaista taistelua ihmisoikeuksien kunnioittamisen kannalta (dok. 9331). Yleiskokous korostaa, että ihmisoikeuksien kunnioittaminen on ensisijaisesti terrorismin vastaisessa toiminnassa. On tärkeitä vahvistaa kansainvälistä oikeudellista yhteistyötä.

Päätöslausemassa 1271 (2002) yleiskokous korostaa, että terrorismin vastainen taistelu ei ole perinteistä sodankäyntiä: ei ole sodanjulistusta, eikä selkeästi määriteltävää vastustajaa. Terrorismia ei voi torjua ellei ymmärretä sen pohjimmaisista syistä. Vastatoimien käytössä on kunnioitettava kansainvälisiä sopimuksia, normeja ja ihmisoikeuksia. Yleiskokous ei näissäkään olosuhteissa voi hyväksyä kuolemanrangaistusta.

Yleiskokous kehottaa jäsenmaitaan olla luovuttamatta terrorismista epäiltyjä henkilöitä maihin, jossa kuolemanrangaistus on edelleen voimassa tai joissa ei noudateta Euroopan ihmisoikeussopimuksen periaatteita. Yleiskokous kehottaa jäsenmaitaan allekirjoittamaan ja ratifioimaan EN:n yleissopimuksia sekä kansainvälisen rikostuomioistuimen peruskirjaa.

Suositus 1550 (2002) sisältää toimenpide-ehdotuksia, joita ministerikomitea on huomionnut mm. GMT:n toiminnassa. Yleiskokous kehottaa mm. ministerikomiteaa noudattamaan EU:n Eurooppa neuvoston määritelmää terrorismista (*terrorist act*) sekä täydentämään ja ajankohtaistamaan EN:n terrorismia koskevaa yleissopimusta.

Jaakko Laakso ilmaisi puheenvuorossaan yleiskeskustelussa yleiskokouksen vasemmistoryhmän tuen raportissa esitetyille ehdotuksille. Ter-

rorismin vastaisessa taistelussa on noudatettava ihmisoikeussopimuksen periaatteita. Syyskuun 11. päivän jälkeen myös eräät eurooppalaiset poliitikot ovat ottaneet käyttöön siirtolaisvastaisia väitteitä. Siirtolaisten ja pakolaisten oikeuksia on kavennettu. On olemassa vaara, että terrorismin vastaisen taistelun nimissä kavennamme tai tuhoamme demokratian perustan. Kehitys Yhdysvalloissa on ollut erityisen huolestuttavaa. Marraskuussa 2001 presidentti Bush ilmoitti perustavansa sotilastuomioistuimia, joissa sovellettaisiin erilaisia salassa pidettäviä sääntöjä ulkomaalaisten terrorismista syytettyjen kohdalla. Huolestuttavaa on myös USA:n median myönteinen suhtautuminen kiellettyjen kuulustelumenetelmien käyttöön. Myös Iso-Britanniassa on havaittu USA:n kaltaista suhtautumista. Laakson mielestä EN:n tehtävä on huolehtia siitä, että edellä mainittu käytäntö ja suhtautuminen ei leviä muihin EN:n jäsenmaihin.

Syyskuun 2002 terroristi-iskuilla oli erityisen voimakas vaikutus kansainväliseen lentoliikenteeseen ja se vauhditti keskustelua lentoturvallisuudesta. Yleiskokous keskusteli *terrorismin vaikutuksista lentoturvallisuuteen* (dok. 9296) tammikuussa 2002 ja hyväksyi *suosituksen 1549 (2002)* toimenpiteiden yhdenmukaistamisesta lentokentillä ja ilmassa. Marraskuussa 2002 keskusteltiin kansainvälisen yhteistyön tarpeellisuudesta, jotta terrorismitoimien rahoituslähteiden neutralisoinniseksi (dok. 9520, *päätöslauselma 1584 (2002)*).

Kansainvälisen rikostuomioistuimen perussääntö astui voimaan heinäkuussa 2002. Syyskuussa yleiskokouksessa keskusteltiin kansainvälisestä rikostuomioistuimesta kiireellisenä lisäaiheena (dok. 9567). Yleiskokous on johdonmukaisesti koko 1990-luvun ajan tukenut työtä ja tervehtii tyydytyksellä uutta vaihetta, joka takaa oikeudenmukaisuuden ja ihmisoikeuksien kunnioittamisen myös vakavimpiin rikoksiin syyllistyneiden kohdalla. Tuorein raportti aiheesta (dok. 9567) ja *päätöslauselma 1300 (2002)* hyväksyttiin syyskuussa 2002. Yleiskokous on pettynyt sen johdosta, että on maita jotka eivät ole, eivätkä aio, ratifioida sopimusta. Yleiskokous on erittäin huolissaan myös siitä, että eräät maat ovat solmineet, tai aikovat solmia, kahdenvälisiä sopimuksia, jotka estävät maan kansalaisten syytteen asettamisen. Yleiskokous toteaa tyydytyksellä,

että kaikki EU maat ovat ratifioineet sopimuksen ja vetoaa EN:oon jotta muut jäsenmaat, hakijamaat ja tarkkailijat tekisivät samoin. *Suosituksessa 1581 (2002)* yleiskokous kehottaa ministerikomiteaa hyväksymään yhteisen julkilausuman (*joint position*), jossa todetaan yleiskokouksen päätöslauselmassa esitetyt kannanotot.

Maaliskuussa 2002 yleiskokouksen pysyvä komitea kokoontui Pietarissa ja osallistui IVY:n yleiskokouksen järjestämään kansainväliseen konferenssiin terrorismin vastaisesta taistelusta.

3.10 Euroopan neuvosto ja Euroopan unioni

Euroopan neuvosto on Euroopan vanhin ja laajin poliittinen yhteistyöjärjestö. Järjestön perustavoitteet ovat edelleen samat kuin perustamisvuonna 1949. Euroopassa on kuitenkin tapahtunut suuria poliittisia muutoksia viimeisten 50 vuoden aikana. Eurooppaan on syntynyt uusia valtioita sekä kansainvälisiä järjestöjä ja muita toimijoita. Kaikkien tavoitteena on kansalaisten hyvinvoinnin parantaminen sekä Euroopan vakauden, turvallisuuden ja rauhan turvaaminen. Kansainvälisessä järjestökentässä tapahtuu edelleen jatkuvasti muutoksia ja liikehdintää, jotka vaikuttavat jollain lailla myös EN:n toimintaan. Etenkin Euroopan unioni laajenee maantieteellisesti ja laajentaa myös toimikuvansa alueille, jotka perinteisesti ovat olleet EN:n alueita. Lisäksi EU on saamassa uuden oikeudellisen aseman.

Euroopan neuvostolle koko 1990-luku oli suurten muutosten ja mullistusten aikakautta. Järjestö vastasi haasteisiin kehittämällä toimintatapojansa ja yhteistyötä muiden järjestöjen kanssa. Järjestö nimesi nk. viisaiden ryhmä pohtimaan tulevaisuuden haasteita, ja 1990-luvulla on järjestetty kaksi EN:n huippukokousta (vuosina 1993 ja 1997). Yleiskokous on vuonna 2002 käsitellyt useita raportteja eurooppalaisten instituutioiden (ml. Euroopan neuvoston) tulevaisuuden haasteista, asemasta ja roolista.

EN:lla on ainutlaatuinen rooli ihmisoikeuksien ja demokratian puolustajana. EN:n tärkein saavutus on Euroopan ihmisoikeussopimus ja ylikansallinen ihmisoikeustuomioistuin, joka perustettiin puolustamaan kansalaisten ihmisoikeuksia ja vapauksia. Yleissopimus astui voimaan

vuonna 1953 ja sitä on jatkuvasti täydennetty ja laajennettu. Tämä työ jatkuu edelleen.

Kesäkuussa 2002 yleiskokous keskusteli *yhteistyöstä Euroopan instituutioiden kanssa* (dok. 9483) ja hyväksyi *päätöslauselman 1290 (2002)*. Raportissa pohdittiin EN:n toiminnan vahvoja puolia ja saavutuksia sekä ehdotettu toimenpiteitä yhteistyön parantamiseksi EN:n ja EU:n välillä. EN:n ja Euroopan unionin yleiset tavoitteet ovat samat, mutta toimintatavoissa on merkittäviä eroavuuksia. Kolmantena asiana otettiin esille kansallisten parlamenttien rooli suhteessa Euroopan unionissa tehtävään normatiiviseen työhön.

EN jatkaa työtään yleiseurooppalaisen oikeudellisen normiston kehittämiseksi mm. laatimalla ihmisoikeus-, sosiaali-, kulttuuri- ja koulutusalan yleissopimuksia ja suosituksia. Suhteessa EU:n hakijamaihin yleiskokous kehottaa näitä maita huomioimaan EN:n suomat mahdollisuudet nopeuttaa liittymisprosessia. Suhteessa EU:hun EN kehottaa paremmin noudattamaan jo hyväksytyjä sopimuksia ja välttämään turhaa päällekkäisyyttä. Yleiskokous toistaa aikaisemman kehotuksen EU:lle liittyä Euroopan ihmisoikeussopimukseen sekä ottaa aktiivimmin osaa EN:n ministerikomitean toimintaan.

Yleiskokouksen mielestä EN:n yleiskokouksen ja Euroopan parlamentin välistä yhteistyötä tulisi myös kehittää. Syyskuussa 2002 järjestettiin ensimmäistä kertaa yleiskokouksen ja Euroopan parlamentin yhteiskokous Strasbourgissa. Kokouksen mahdollistivat muutokset EP:n kokouskalenterissa, minkä johdosta EN:n ja EP:n istunnot osuivat samalle viikolle. Yleiskokous harkitsee nyt samanlaisen yhteiskokouksen järjestämistä syksyllä 2003.

Kysymys EN:n roolista ja asemasta sekä suhteesta Euroopan unioniin vaatii perusteellista pohdintaa. Tässä tarkoituksessa yleiskokous kehottaa *suosituksessa 1568 (2002)* ministerikomiteaa kutsumaan koolle EN:n kolmannen huippukokouksen.

Syyskuussa 2002 hyväksyttiin raportti *Euroopan neuvostosta ja Euroopan tulevaisuuden kysymyksistä* (dok. 9544), jossa jatketaan keskustelua EN:n tulevaisuudesta. Siinä todetaan, että myös EU:n laajennettua lähivuosina EN tulee olemaan ainoa yleiseurooppalainen poliittinen järjestö. Parlamentaarinen yleiskokous on tällä hetkellä

ainoa yleiseurooppalainen foorumi Euroopan valtioiden kansallisten parlamenttien välillä. Uudessa tilanteessa Euroopassa EN:n tulee keskittyä toimintansa ydinkysymykseen eli demokraattisen turvallisuuden edistämiseen.

Suositus 1578 (2002) sisältää ehdotuksia ministerikomitealle sekä Euroopan unionille. Yleiskokous toistaa kehotuksensa EU:lle liittyä Euroopan ihmisoikeussopimukseen sekä ehdottaa EU:n toimiston avaamista EN:ssa Strasbourgissa. Yleiskokouksen mielestä EU:n jäsenmaiden hallitusten tulisi paremmin koordinoita toimintaansa EN:ssa ja EU:ssa. Lopuksi yleiskokous ehdottaa yhteistyön tiivistämistä ETYJ:n kanssa sekä nk. troikan perustamista yhteistyötä varten EN:n, EU:n ja ETYJ:n välillä. Suosituksessa toistetaan kesäkuussa esitetty ehdotus institutionalisoida EN:n huippukokouksen järjestäminen säännöllisin välein.

Kulttuuriyhteistyö on perinteisesti EN:n vahva alue. Yleiskokouksella on oma kulttuurikomitea, joka on valmistellut säännöllisin välein raportteja kulttuuriyhteistyöstä mm. EU:n kanssa. Kesäkuussa 2002 hyväksyttiin uusi raportti *kulttuuriyhteistyöstä Euroopassa ja yleiskokouksen roolista* (dok. 9473). Kulttuurikäsitettä on tulkittu laaja-alaisesti kattamaan taiteita, kulttuuriperinnettä, media-alaa, tiedettä, koulutusta sekä nuorisotyötä ja urheilua. Yleiskokouksen mielestä kulttuurisektorin tulisi myös tulevaisuudessa olla järjestön pääpainopistealue. EN:n hallitustenvälisessä kulttuuriyhteistyössä on tehty rakenteellisia muutoksia. Yleiskokouksen mielestä kulttuuriyhteistyölle ei ole järjestön budjetissa myönnetty riittävästi resursseja (määrärahoja ja henkilöresursseja). Globalisaatio vaikuttaa kuitenkin myös kulttuurisektoriin, jonka on vastattava uusiin haasteisiin ja pyrittävä korostamaan eurooppalaisia perusarvoja. Niukat resurssit ovat pakottaneet järjestön eri toimielimiä supistuksiin ja toiminnan muutoksiin.

Suosituksessa 1566 (2002) kulttuuriyhteistyöstä yleiskokous määrittelee oman toimintansa suuntaviivoja (ylläpitää kontakteja järjestön kulttuurisektoriin mutta keskittämällä oman toimintansa tiettyihin osa-alueihin). Suhteessa muihin kansainvälisiin järjestöihin yleiskokous pyrkii toimimaan parlamentaarisenä foorumina sellaisille kansainvälisille kulttuurijärjestöille, joilla ei ole omaa parlamentaarista ulottuvuutta (kuten

OECD ja UNESCO). Yleiskokous kehottaa ministerikomiteaa harkitsemaan Euroopan kulttuuriyhteistyön neuvoston jäsenpohjan tarkistamista, järjestämään kulttuuriministereiden ja parlamentaarikkojen välisiä kokouksia kulttuuriministerikonferenssien yhteydessä sekä järjestämään erikoiskulttuuriministerikonferensseja, kuten aikaisemmin on ollut tapana. Yleisellä tasolla yleiskokous toivoo ministerikomitean panostavan enemmän kulttuuritoimintaan kaikilla tasoilla. Yleiskokouksen mielestä EU:n tulisi liittyä kulttuurisopimukseen. Yhteistyötä kansalaisyhteisön ja erityisesti nuorten kanssa olisi kehitettävä.

Tytti Isohookana-Asunmaa keskittyi puheenvuorossaan kulttuuriyhteistyöstä median tilanteeseen Euroopassa ja toivoi enemmän huomiota tälle kysymykselle myös yleiskokouksessa. Yleiskokouksen kulttuurikomitean media-alkomitea seuraa mediakehitystä, informaatioteknologiaa ja elokuvamaailmaa. Komitea sekä alakomitea ylläpitävät myös suhteita kansalaisjärjestöihin ja muihin kansainvälisiin järjestöihin. Tällä hetkellä suurin haaste media-alalla liittyy median riippumattomuuteen sekä poliittisesti että taloudellisesti. Isohookana-Asunmaan mielestä mediakysymyksiä olisi myös huomioitava enemmän monitorointitoiminnassa. Globalisaation myötä kaupallisuus on suuri haaste yleishyödylliselle hyvää sisältölaatu ylläpitävälle medialle, totesi Isohookana-Asunmaa lopuksi.

3.11 Monenkeskinen kansainvälinen yhteistyö

Kansainvälisten järjestöjen määrä on jatkuvasti lisääntynyt. Niiden luonne ja toimenkuva vaihtelevat ja niistä on tullut pysyvä osa valtioiden välistä toimintaa ja politiikkaa. Järjestöt ovat poliittisia välineitä, joilla on poliittista ja taloudellista vaikutusvaltaa. Kansalaisten kannalta järjestöjen toiminta voi vaikuttaa etäiseltä, vaikeaselkoiselta ja joskus jopa turhalta ja turhauttavalta. Kansalaisten kannalta globalisaation näkyvin vaikutus on ollut taloudellisella alalla. Kansalaisjärjestöjen kriittinen suhtautuminen on kohdistunutkin erityisesti kansainvälisten rahoituslaitosten toimintaan (ks. s. 36). Eräs merkittävä syy arvosteluun on tiedon ja tiedottamisen puute järjestöjen toiminnasta, tavoitteista ja saavutuk-

sia sekä niiden vaikutuksesta kansalaisten arkeen. Useilla hallitustenvälisillä poliittisilla järjestöillä on parlamentaarinen ulottuvuus, mutta on suuri joukko vaikutusvaltaisia järjestöjä, joilta puuttuu parlamentaarinen toimielin tai joiden toimintaa parlamentaarikot eivät seuraa kansallisella tai kansainvälisellä tasolla.

Yleiskokouksen raportti (dok. 9484, 9484 add., 9485) sisältää katsauksen Euroopan kannalta tärkeimpien kansainvälisten järjestöjen rakenteisiin. Siinä tarkastellaan sekä poliittisia järjestöjä (kuten EN, EU, NATO, PN, Mustameren neuvosto) että kansainvälisiä rahoituslaitoksia.

Raportti korostaa kansallisten parlamenttien vastuuta seurata kansainvälisten järjestöjen toimintaa. *Päätöslauselmassa 1289 (2002)* yleiskokous kehottaa parlamentteja järjestämään säännöllisiä tilaisuuksia, joissa käsitellään järjestöjen toimintaa sekä mahdollistamaan parlamentaarikkojen osallistumisen kansainvälisiin kokouksiin. Yleiskokous mainitsee erikseen parlamentaarikkojen osallistumisen YK:n yleisistuntoon (YK:lla ei ole varsinaista parlamentaarista foorumia) sekä talous- ja rahoituslaitosten toiminnan seurannan. Yleiskokouksen mielestä kansallisten parlamenttien roolia tulisi korostaa EU:ssa. *Suosituksessa 1567 (2002)* ministerikomitealle yleiskokous ehdottaa yhteistyön tehostamista yleiskokouksen ja ministerikomitean välillä (mm. yleiskokouksen laajempi osallistuminen järjestön budjettivalmisteluihin, yhteispäätösmenetelmä yleissopimusasioissa, yleiskokouksen presidentin osallistuminen ministerikomitean kokouksiin, monitorointitoiminnan tehostaminen). *Määräys 582 (2002)* velvoittaa poliittista komiteaa tutkimaan miten YK:n parlamentaarista ulottuvuutta voitaisiin kehittää.

3.12 Väestökysymykset

Vuonna 2001 yleiskokous käsitteli raporttia maailmanlaajuisen väestö- ja kehityskonferenssin (*International Conference on Population and Development, ICPD*) seurannasta. Yleiskokouksen vuoden 2002 raportti *maailman väestötilanteesta* (dok. 9452) tarkastelee erityisesti perhesuunnitteluun ja syntyvyyden säännöstelyyn liittyvien oikeuksien toteutumista. Siinä korostetaan parlamentaarikkojen velvollisuutta myötävaikuttaa siihen,

että ICPD:n periaatteet huomioidaan kansallisessa lainsäädännössä Euroopassa. Kansallisten lainsäädäntömuutosten lisäksi tarvitaan enemmän kehitysyhteistyömäärärahoja, jotta tavoite voisi toteutua myös maailmanlaajuisesti. Ehdotukset sisältyvät *suositukseen 1564 (2002)*, jossa myös kehoitetaan parlamentaarikkoja perustamaan väestö- ja kehityskysymyksiin erikoistuneita työryhmiä kansallisiin parlamentteihin (Suomen eduskunnassa toimii epävirallinen väestö- ja kehitysrhmä). *Määräys 581 (2002)* kehottaa yleiskokouksen komiteoita jatkossakin osallistumaan YK:n ICPD:n kokouksiin sekä harkitsemaan väestöaiheisen konferenssin järjestämistä vuonna 2003, jossa keskusteltaisiin vuoden 2002 maailmanlaajuisen parlamentaarisen väestökongressin seurannasta ja vuonna 2004 järjestettävän ICPD:n Cairo +10 seuranta-kongressin valmisteluista.

Nuorten pakolaisten mahdollisuuksia saada ammatillista koulutusta on tarkasteltu omassa raportissa (dok. 9380). Siinä todetaan, että ammatillinen koulutus on eräs tärkeimpiä keinoja helpottaa pakolaisten pääsyä työmarkkinoille sekä lieventää työvoimapulaa, joka vallitsee erällä sektoreilla useissa Euroopan maissa. *Suositus 1552 (2002)* sisältää ministerikomitealle osoitettuja toimenpide-ehdotuksia. Yleiskokouksen väestö- ja siirtolaisasiainkomitea sai *määräyksessä 580 (2002)* kehotuksen tutkia mitä esteitä ja vaikeuksia nuoret pakolaiset kohtaavat työmarkkinoilla sekä tutkia yhdessä yleiskokouksen kulttuuri- ja koulutuskomitean kanssa laajemmin nuorten pakolaisten koulutusmahdollisuuksia EN:n jäsenmaissa.

Maasta karkotettavien ulkomaalaisten määrä on kasvussa useassa Euroopan maassa. Yleiskokouksen raportti (dok. 9196) tarkastelee *karkotusmääräysten yhteensopivuutta Euroopan ihmisoikeussopimuksen kanssa*. Raportissa todetaan, että luotettavien tilastolukujen saanti kaikista, erityisesti Keski- ja Itä-Euroopan maista ei ole ollut mahdollista, mutta tehty tutkimus osoittaa, että käytännöt vaihtelevat suuresti. Eräs vakava yleinen puute on avoimuuden sekä yhteistyön puute kansallisella ja kansainvälisellä tasolla eri viranomaisten kesken. Raportissa on tarkasteltu miten karkotusta toteutetaan seuraavien henkilöiden kohdalla: laittomasti maahan saapuneet siirtolaiset, kielteisen turvapaikkapäätöksen saaneet ul-

komaalaiset, ulkomaalaiset, joiden oleskelulupa on mennyt umpeen, sekä laittomasti maassa oleskelevat ulkomaalaiset. Raportissa on tutkittu eri viranomaisten toimia, miten karkotuspäätöstä toteutetaan, mihin karkotetut ulkomaalaiset lähetetään ym. Erittäin usein karkotuspäätöksen toteuttaa ainoastaan poliisi- tai turvallisuusjoukot, jotka eivät ole saaneet tarvittavaa perehdyttämiskoulutusta.

Suositus 1547 (2002) sisältää runsaasti ehdotuksia. Yleiskokouksen mielestä ministerikomitean tulisi tehdä perusteellinen tutkimus siitä, miten karkotuspäätöksiä toteutetaan eri jäsenmaissa, ml. Keski- ja Itä-Euroopan maat, eli lainsäädännön nykytilasta ja uudistustarpeista, vastuussa olevien viranomaisten käytännöistä, valitusten määrästä ja lopputuloksista. Yleiskokous ehdottaa myös, että ministerikomitean eri asiantuntijaryhmät yhteistyössä laatisivat käyttäytymiskoodin (*Code of Good Conduct*), joka mm. sisältäisi luettelon asiaankuuluvista ihmisoikeussäädöksistä. Jäsenmaiden eri viranomaisten tulisi myös paremmin seurata karkotuspäätösten täytäntöönpanoa ottaen huomioon ihmisoikeussäädökset ja tarvittaessa muuttaa lainsäädäntöä ja/tai niiden sovellusmääräyksiä. Karkotuspäätösten toteutumista odottavien oleskelua vankilaympäristössä tulisi välttää. Heidän tulisi myös hyvissä ajoin ennen karkotusta saada tietoa karkotuksen ajankohdasta ja määränpäästä. Erityisryhmien, kuten vanhusten ja lasten, erityistarpeet tulisi huomioida.

Määräyksessä 579 (2002) viitataan tilanteeseen, jossa karkotus toteutetaan raja-aseilla maahan saavuttaessa esim. lentokentillä. Tällaisilla henkilöillä ei ole tilaisuus anoa suojaa ja turvapaikkaa. Yleiskokouksen oikeudellista komiteaa ja väestö- ja siirtolaiskomiteaa kehoitetaan tutkimaan näiden tapausten perusteita yleisesti.

Euroopan ihmisoikeussopimuksen neljännen lisäpöytäkirjan 2. artiklassa todetaan, että ”Jokainen on vapaa lähtemään mistä tahansa maasta, myös omastaan”. Mutta jokaisella ei ole oikeus miten tahansa muuttaa ja oleskella missä tahansa maassa. Laiton ja salainen maahanmuutto Euroopassa on jatkuvasti lisääntynyt. Tarkkoja lukuja ei ole saatavissa salaisesta ja laittomasta maahanmuutosta, mutta Euroopassa on arviolta miljoonia ihmisiä, jotka oleskelevat eri maissa laittomasti ja täten myös ilman suojaa. Laittomien

siirtolaisten kuljettamisesta on muodostunut taloudellisesti kannattavaa rikollista toimintaa. Laittomat siirtolaiset ovat monissa maissa halpaa työvoimaa. Ilmiön perussyyt ovat moninaiset kuten myös syyt sen lisääntymiselle. Eräissä maissa on ajoittain pyritty ratkomaan ongelmaa laillistamalla laittomien maahanmuuttajien asema, mutta yleiskokouksen mielestä tämä ei ole pysyvä ratkaisu koko ongelmalle. Yleistä keskustelua on lähinnä käyty siitä, miten ilmiötä voidaan torjua, mutta ei siitä miten laittomiin maahanmuuttajiin tulisi suhtautua. Laittomilla maahanmuuttajilla on myös oikeuksia, joista he usein eivät ole tietoisia. Ihmiskaupasta, naiskaupasta, karkotussäännöistä sekä pakolaisten ja siirtolaisten eri ongelmista on keskusteltu usein, mutta yleiskokouksen ensimmäinen raportti (dok. 9522) ja *suositus 1577 (2002) salaisesta ja laittomasta maahanmuutosta* hyväksyttiin syyskuussa 2002. Siinä todetaan, että ongelma ei kuulu minkään kansainvälisen järjestön toimenkuvaan. Kansainvälinen siirtolaisjärjestö (*International Organisation of Migration, IOM*) käsittelee ainoastaan laillisia väestöliikkeitä.

Yleiskokouksen mielestä on nyt tarpeen kansainvälisellä tasolla tarkastella ongelmaa kokonaisuutena. Yleiskokous ehdottaa, että EN:n ihmisoikeusvaltuutettu perehtyisi ongelmaan ja laatisi ehdotuksia, joiden pohjalta EN:n ministerikomitea hyväksyisi kansainvälisen asiakirjan (*Charter of Intent*).

EN:n jäsenmaista *pakkosiirrettyjen ja pakolaisten humanitaarinen tilanne* on hälyttävien *Armeniassa, Azerbaidžanissa ja Georgiassa*. Yleiskokous on useaan otteeseen 1990-luvun aikana keskustellut ongelmasta erikseen mainituissa maissa ja toteaa uusimmassa raportissaan (dok. 9480) järkyttäneenä, että ongelma on edelleen vailla ratkaisua. Pakolaisongelmaa ei voidakaan ratkaista ilman, että Vuoristo-Karabahin ja Abhasian ja Ossetian jäädetyt kriisit saadaan ratkaistua. Yli kymmenen vuoden ajan yli miljoona ihmistä on elänyt pakolaisleireissä, luolissa, hylätyissä junavaunuissa. Ongelma on määrällisesti suurin Azerbaidžanissa (n. 900 000 pakolaista mm. Vuoristo-Karabhin alueelta). Armeniassa on yli 150 000 ja Georgiassa yli 250 000 pakolaista. Erityisen vakava tilanne on naisille ja lapsille, joiden koulunkäynti ei voi olla normaalia. Maiden hallitukset pyrkivät kykynsä ja käytössä olevien resurssien puitteissa

helpottamaan tilannetta. Tilannetta vaikeuttaa ao. maiden heikko yleistaloudellinen tila. Kansainväliset avustajajärjestöt ovat pitkään olleet läsnä mutta nyt on ollut havaittavissa väsymystä ja mielenkiinnon vähenemistä. Yleiskokous on myös huolissaan siitä, että pakolaistilannetta käytetään poliittisena välineenä. *Suositus 1570 (2002)* sisältää toimenpide-ehdotuksia kolmen maan hallitukselle ja EN:lle sekä kehotuksen Euroopan neuvoston kehityspankille harkita myönteisesti ao. maiden hankkeiden rahoittamista.

3.13 Taloudelliset kysymykset

Edellisten vuosien tavoin yleiskokous on käsitellyt kansainvälisten talousjärjestöjen ja rahoitusinstituutioiden toimintaa. Raporttien valmistelu tapahtuu talous- ja kehityskomitean kansainvälisiä taloussuhteita käsittelevässä alakomiteassa, jonka puheenjohtaja on Mikko Elo.

Kansainvälisillä talousjärjestöillä ja rahoituslaitoksilla ei toimintansa alkuvuosina ole ollut parlamentaarista ulottuvuutta, mutta 1990-luvulla syntyi tarve ja paine lisätä parlamenttien mahdollisuuksia seurata niiden toimintaa. EN:n yleiskokous toimii sekä *OECD:n* että *EBRD:n* parlamentaarisenä foorumina. Parlamenttienvälinen liitto (*IPU*) ja Euroopan parlamentti ovat yhdessä järjestäneet parlamentaarikkokokouksia *WTO:n* konferenssien yhteydessä ja niiden asettama yhteinen työryhmä pohtii parhaillaan *WTO:n* parlamentaarisen ulottuvuuden toimintamuotoja. Suomen edustaja työryhmässä on *Kimmo Kiljunen*. Seuraava laajempi konferenssi pidettäneen keväällä 2003 Genevessä.

Maailmanpankilla (*World Bank*) on jo useamman vuoden aikana ollut parlamentaarista toimintaa erityisesti alueellisella tasolla. Maailmanpankin parlamentaarinen verkosto (*Parliamentary Network on the World Bank*) toimii paljolti pankin Eurooppa-toimiston kautta ja tarjoaa keskustelufoorumin erityisesti kehitysyhteistyökysymyksistä kiinnostuneille kansanedustajille sekä teollisuusmaista että kehitysmaista. Suomen eduskunta on järjestänyt eräitä alueellisia kokouksia, mm. vuonna 2002 Länsi-Balkanin maiden edustajille eduskunnassa.

Kertomusvuoden ensimmäinen raportti käsiteli *maailman kauppajärjestön (World Trade Orga-*

nisation, WTO) toimintaa (dok. 9295) ja sen oli valmistellut *Mikko Elo*. Raportin käsittelyyn yleisistunnossa tammikuussa osallistui *WTO:n pääjohtaja Mike Moore*. Edellinen WTO-raportti hyväksyttiin vuonna 1996.

Vuoden 2002 raportissa yleiskokous on tyytyväinen WTO:n Dohan neuvottelukierroksen tuloksiin. Syyskuun 11. päivän tapahtumien vaikutuksesta maailmantalouteen ei ollut raportin kirjoitushetkellä vielä selvyttä. Raportissa ja sen pohjalta hyväksytyssä päätöslauselmassa 1269 (2002) kiinnitetään erityisesti huomiota maailmankaupan vaikutukseen kehitysmaiden talouteen. Yleiskokouksen mielestä Kiinan ja Taiwanin liittyminen maailman kauppajärjestöön tammikuussa 2002 on erityisen merkityksellinen, ja yleiskokous toivoo, että Venäjä voisi liittyä lähitulevaisuudessa. Yleiskokouksen mielestä jäsenmaiden tulee riitatilanteissa kunnioittaa WTO:n kiistanselvittelymekanismiin (*Dispute Settlement Mechanism*) päätöksiä. Lopuksi yleiskokous toistaa huolensa ympäristön ja kestävän kehityksen tilasta.

Raportin laatija *Mikko Elo* esitteli raporttinsa pääkohtia. Hän totesi, että maailma tarvitsee enemmän kauppaa, ei vähemmän. Kaupankäynnin on oltava avointa ja se on perustuttava sovittuihin sääntöihin. Eriarvoisuuden lisääntymisen estämiseksi erityistä huomiota on kiinnitettävä tieto- ja viestintäteknologian tasapuoliseen hyödyntämiseen. Työelämään liittyvää säännöstöä olisi sovellettava kaikkialla maailmassa, erityisesti kehitysmaiden kehityksen edistämiseksi. Parlamentaarikkojen on syytä seurata maailmankaupan kansainvälisten sääntöjen ja sopimusten syntä, jotka viimeistään sopimusten ratifiointivaiheessa tulevat heidän eteensä kansallisissa parlamenteissa. Lopuksi *Elo* korosti transatlanttisten kauppasuhteiden merkitystä Euroopan talouden kannalta.

Leena Luhtanen osallistui keskusteluun WTO:n toiminnasta ja totesi aluksi, että vapaa kauppa, taito-tiedon ja teknologian lisääminen sekä suorat investoinnit voivat olla hyödyksi niin kehittyneille maille kuin kehitysmaillakin, jos ja kun ihmisoikeuksia kunnioitetaan ja ympäristöä suojellaan. Talouden kasvava kansainvälistyminen tarvitsee kuitenkin vakaan sosiaalisen ulottuvuuden. WTO:n on toimittava entistä enemmän kehitysmaiden näkökulmasta, tavoitteenaan kes-

tävä ympäristöpolitiikka ja työelämän normien asianmukainen täytäntöönpano. Suomen kehitysyhteistyön tavoitteena on mm. köyhyyden vähentäminen, yhteiskunnallinen tasa-arvo, ihmisoikeuksien ja kansanvallan edistäminen sekä kansainvälisten ympäristöuhkien torjuminen, sanoi *Luhtanen* lopuksi.

Juha Korkeaajan mielestä kansalaisjärjestöillä oli kovin pienet mahdollisuudet seurata WTO:n Dohan kokousta, ja tämä oli toimivan demokration kannalta huono asia. Jo Seattlen kokouksessa vuonna 1991 pohdittiin miten WTO:n demokraattisuutta voitaisiin lisätä ja tultiin siihen tulokseen, että kansalaisjärjestöjen ja parlamenttien ja kansanedustajien mahdollisuuksia osallistua valmisteluprosessiin olisi lisättävä. Dohassa järjestetyn kansainvälisen parlamentaarikkokokouksen tulokset jäivät kuitenkin vaatimattomiksi. Kokous asetti työryhmän pohtimaan mahdollisen WTO:n parlamentaarisen ulottuvuuden perustamista. Korkeaajan mielestä ei tarvita uusia parlamentaarikkokärjestöjä vaan olisi hyödynnettävä olemassa olevia järjestöjä, esim. IPU voisi järjestää WTO:n kokousten parlamentaarikkotapaamiset. Korkeaaja kertoi yleiskokoukselle, että Suomessa eduskunnan suuri valiokunta perusti alakomitean seuraamaan WTO:n Dohan kokouksen valmistelua, ja toimi siinä tiiviissä yhteistyössä kansalaisjärjestöjen kanssa. Kansallisten parlamenttien yhteistyötä, mm. alueellisella tasolla, on lisättävä ja toimintatapoja kehitettävä tulevaisuudessa, *Korkeaaja* totesi lopuksi.

Yleiskokouksen raportti *Euroopan jälleennakennuspankin (European Bank for Reconstruction and Development, EBRD)* toiminnasta on jo perinteinen kohta asialistalla. EN:n yleiskokous toimii pankin parlamentaarisenä ulottuvuutena ja keskustelu käytiin yleiskokouksen raportin (dok. 9482) sekä pankin pääjohtajan *Jean-Pierre Lemieren* esityksen pohjalta kesäkuussa 2002.

Päätöslauselmassa 1288 (2002) on esitetty tiiviissä muodossa raportissa esille tulleet asiat. EBRD on toiminut kymmenen vuotta Keski- ja Itä-Euroopan transitiovaltioiden taloudellisen uudistamisen hyväksi. Toimintaa on 27 maassa. Toukokuussa 2002 pankki päätti lopettaa yhteistyön Valko-Venäjän hallituksen kanssa ja jatkaa yhteistyötä ainoastaan erittäin rajoitetussa määrin yksityissektorilla siinä maassa. Tämä ei kuitenkaan juurikaan ole ollut mahdollista Valko-

Venäjän viranomaisten kielteisen suhtautumisen takia. Sama tilanne vallitsee Turkmenistanissa. Pankki ja yleiskokous ovat huolestuneet demokratian heikosta edistymisestä Keski-Aasian maissa, mutta pankki on päättänyt pitää vuosikokouksensa 2003 Uzbekistanissa. Keski-Aasiassa, kuten myös Venäjällä ja Kaakkois-Euroopan maissa korruptio, järjestäytyneet rikollisuus ja hyvän hallintomallin puuttuminen vaikeuttavat edelleen taloudellista kehitystä ja ulkomaisten investointien tuloa uusille markkinoille. Yleiskokouksen mielestä pankin tulisi kiinnittää enemmän huomiota edellä mainittuihin seikkoihin sekä energia-sektorin merkitykseen kehityksen kannalta. Yleiskokous toteaa tyydytyksellä, että pankki on laajentanut yhteistyötä yksityissektorilla (mm. vakuutus- ja eläkeyhtiöt) sekä kontakteja mm. kansalaisjärjestöjen kanssa. Yleiskokouksen mielestä pankin on syytä EU:n laajentumisen myötä lähivuosina pohtia uudelleen suhtautumistaan toimintaan eräissä EU:n ehdokasmaissa.

Yleiskokous on 1990-luvulla useamman kerran käsitellyt nk. Bretton Woods instituutioiden eli *Maailmanpankin ja Kansainvälisen valuuttarahaston toimintaa*. Tuorein raportti tulevaisuuden haasteista (dok. 9478) käsiteltiin kesäkuussa 2002 ja sen pohjalta hyväksyttiin *päätöslauselma 1289 (2002)*.

Bretton Woods instituutiot perustettiin lähes 50 vuotta sitten auttamaan toisen maailmansodan jälkeisessä jälleenrakennustyössä maailmanlaajuisesti. Niiden tavoitteena on edistää taloudellista vakautta ja hyvinvointia ja aikaansaada maailmanlaajuiset vapaan markkinatalouden oikeudelliset ja institutionaaliset säännöt. Toiminta oli siis sidottu länsimaiseen markkinatalousajatteluun. Yleismaailmallinen poliittinen ja taloudellinen tilanne on tänä päivänä muuttunut radikaalisti, ja sekä Maailmanpankki että IMF ovat myös käytännössä muuttuneet. Yleiskokous korostaa, että järjestöjä tarvitaan edelleen, mutta olisi aiheellista järjestää 50. vuoden toiminnan jälkeen uusi Bretton Woods konferenssi pohtimaan tulevaisuuden haasteita.

Raportissa tarkastellaan Maailmanpankin toimintaa viime vuosien aikana. Yleiskokous toteaa tyydytyksellä, että toiminta on suunnattu yhä enemmän köyhyyden ja epätasa-arvon poistamiseen. Tämä työ perustuu kolmeen osaan: parantamalla kehitysmaiden mahdollisuuksia päästä

markkinoille, lisäämällä köyhien (valtioiden ja väestöryhmien) osallistumista päätöksentekoon sekä edistämällä köyhien taloudellista ja yhteiskunnallista turvallisuutta yleisesti. Maailmanpankki korostaa myös sitä, että kehitysmaiden tulee itse huolehtia yhteiskunnallisten perusinstituutioiden toimivuudesta. Vapaalla medialla on tässä suuri merkitys. Eli demokratian, oikeusvaltion periaatteiden ja ihmisoikeuksien kunnioittaminen sekä hyvän hallintotavan, työelämänsäännösten ja ympäristösuojelun edistäminen ovat edellytyksiä myönteiselle kehitykselle. Yleiskokous antaa tukensa pankin pyrkimyksille lisätä avustusten määrää suhteessa lainoihin, erityisesti koulutusprojektien rahoittamiseksi, sekä perustaa nk. *Dot Force*-osaston tukemaan IT-teknologian käyttöönottoa kehitysmaissa. Yleiskokous käsittelee raportissaan lisäksi talouden tilaa Argentiinassa, Turkissa ja Venäjällä, joiden avustamisessa IMF:llä on merkittävä rooli.

Vuoden OECD-raportti (dok.9505, 9562, 9569) käsiteltiin syyskuussa ja keskusteluun osallistuivat *OECD:n apulaispääsihteeri Richard E. Hecklinger* sekä valtuuskunnat Japanista, Kanadasta, Koreasta, Meksikosta ja Uudesta Seelannista.

Vuoden 2002 OECD-raportti tarkastelee maailman taloudellista tilaa yleisesti sekä eräissä maissa erikseen. Raportin pääkohdat on kiteytetty *päätöslauselmaan 1299 (2002)*. Raportissa todetaan, että maailmantalous on toipunut suhteellisen nopeasta vuoden 2001 syyskuun 11. päivän terroristitapahtumien seurauksista. Terroristi-iskut vaikuttivat kielteisesti aluksi erityisesti NAFTA-alueen (USA, Kanada, Meksiko), Euroopan unionin ja Japanin talouskehitykseen, mutta vuoden 2002 puoliväliin mennessä oli jo toipumisen merkkejä. Pitkäaikaisimmat vaikutukset ovat olleet kansainväliseen kuljetus- ja vakuutussektoriin sekä Yhdysvaltain sotilasteollisuuteen. Maailmankaupan odotetaan kasvavan 2.5 % vuonna 2002. Yleiskokous paheksuu USA:n terästuontitulleja, voimakasta kansallista tukea maataloussektorille sekä kieltäytymistä soveltaa kestävä kehityksen periaatteita. Yleiskokous vetoaa Yhdysvaltoihin ja kaikkiin WTO:n jäsenmaihiin, että ne noudattavat WTO:n tullisääntöjä. Maataloustuet rikkaissa kehitysmaissa vaikuttavat kielteisesti kehitysmaiden mahdollisuuksiin kilpailla maailmanmarkkinoilla. Japanin ja Venäjän osalta yleiskokous toteaa tyydytyksellä, että näiden mai-

den taloudellinen tila on kohentumassa. Yleiskokous kuitenkin kehottaa Venäjää jatkamaan rakenteellisia uudistuksia. Tavoitteena Venäjällä tulisi olla riippuvuuden vähentäminen öljyn ja kaasun vientituloista sekä ulkomaisten investointien määrän lisääminen mm. kehittämällä pankkisektoria ja taistelemalla korruptiota vastaan. Uudistukset voivat nopeuttaa Venäjän liittymistä Maailman kauppajärjestöön. Kiina on maailman seitsemänneksi suurin talous, jossa noin puolet maan väestöstä tekee työtä maataloudessa. Kiina liittyi vuonna 2002 maailman kauppajärjestöön. OECD:n raportin mukaan Kiinan talouden tuotantokapasiteettia ei ole hyödynnetty läheskään tarpeeksi vaan tarvitaan enemmän maatalous- ja teollisuus uudistuksia. Yleiskokouksen raportissa käsitellään lisäksi mm. Argentiinan, Brasilian ja Turkin talouden tilaa.

Mikko Elo totesi puheenvuoronsa aluksi yleiskokouksessa, että maailmantalouden näkymät eivät ole kovin valoisat. Epävarmuuteen ja epävakautteen vaikuttaa USA:n talouden tila. Euroopan talouden vetureina tunnetut Saksa ja Ranska eivät myöskään ole kovin hyvässä kunnossa. Työttömyys on jatkunut korkeana kaikkialla maailmassa ja siihen liittyy köyhyyttä ja syrjäytymistä. Maailma tarvitsee nyt enemmän solidaarisuutta. Meidän on panostettava erityisesti koulutukseen. Panostamalla koulutukseen voimme myös edistää työllisyyttä, sillä tieto on valtaa, ja se luo taloudellista valtaa, totesi Elo lopuksi.

Käsite *uusi talous* syntyi toistakymmentä vuotta sitten. Uudella taloudella tarkoitetaan tieto- ja kommunikaatioteknologiaan perustuvaa tuotantoa. Uusi talous painottuu palvelusektoriin ja siihen lasketaan mm. kauppa, tiede ja teknologia, tietokoneohjelmien tuotanto, telekommunikaatio, sijoitustoiminta, koulutus. ”Vanhaan talouteen” kuuluu mm. asunto-, energia-, elintarvikkeiden, autojen ja vaatteiden tuotanto. Yleiskokous hyväksyi huhtikuussa raportin (dok. 9398) ja päätöslauselman 1279 (2002) otsikolla *uusi talous ja Eurooppa*. Raportissa käydään läpi uuden talouden käsitettä suhteessa vanhaan talouteen. Raportissa pyritään myös selvittämään minkä takia uusi talous on edennyt pidemmälle Yhdysvalloissa verrattuna Eurooppaan.

Mikko Elo totesi yleiskeskustelussa, että suurin innostus ”uudesta taloudesta” oli noin kolme vuotta sitten, jolloin teknologiaosakkeiden arvo

nousi roimasti. Nopean osakkeiden arvon nousun jälkeen seurasi kuitenkin yhtä nopea lasku. Kuitenkin on tunnustettava, että IT-teknologia on nopeuttanut taloudellista kasvua monissa maissa. USA:n merkitystä uuden talouden veturina maailmanlaajuisesti on korostettu, mutta Eurooppa on vähitellen lisännyt kasvuaan. Eurooppa on myös onnistunut kasvuvaiheessa säilyttämään suhteellisen korkean tason sosiaalipalvelujen ja ympäristön kohdalla. Uuden talouden merkitystä Euroopan talouskasvun kannalta on kuitenkin toistaiseksi liian aikaista arvioida kokonaisuudessa. Lopuksi *Elo* totesi, että Nokian tekemät mittavat investoinnit tuotantokehitykseen ja tutkimukseen ovat hyvä esimerkki IT-sijoitusten merkityksestä koko maan kehityksen kannalta.

3.14 Kulttuuri, koulutus, nuoriso, urheilu, teknologia ja tiede

---

Yleiskokouksen komiteauudistuksen seurauksena syntyi eräitä nk. suuria komiteoita, joiden toimiala on varsin laaja. Eräs näistä on kulttuuri-, tiede- ja koulutuskomitea, jonka toimialaan mainittujen sektorien lisäksi kuuluvat teknologia-, nuoriso- ja urheilukysymykset.

Tietoyhteiskunnassa yhä suurempi määrä uudesta ja vanhasta tiedosta on saatavana digitaalisessa muodossa. Digitaalisen tiedon saattaminen kaikkien kansalaisten käyttöön tulee olemaan eräs yhteiskunnan uusista haasteista. Yhteiskunnan tehtävänä on huolehtia, etteivät digitaalisen tiedon saatavuuden rajoitukset luo uutta eriarvoisuutta. Erityisesti *digitaalisen oppimateriaalin saatavuus koulutuksessa ja muihin yhteiskunnallisesti tärkeisiin tarkoituksiin* on tärkeitä. *Tytti Isobookana-Asunmaa* on pohtinut tätä kysymystä raportissa (dok. 9616) ja *suosituksessa 1586 (2002)*, jotka hyväksyttiin marraskuussa. Yhteiskunnan kehityksen kannalta merkittävät toiminnot ovat raportin mukaan koulutus, tutkimustoiminta sekä kirjasto-, museo- ja arkistotoiminta. Raportissa käydään läpi tilannetta tekijänoikeuden kannalta. Yleiskokouksen mielestä *public service* periaatetta olisi sovellettava tälläkin alalla. EN:n tulisi osallistua muiden kansainvälisten järjestöjen kanssa (kuten Unescon ja EU:n) kansainvälisten normien laatimiseen sekä Kansainvälisen tieto-

yhteiskuntahuippukokouksen (*World Summit on the Information Society*) valmisteluihin.

Yleiskokous on erikseen tarkastellut *eurooppalaisista urheilupolitiikkaa* (dok. 9451 ja *suositus 1565 (2002)*) sekä *nuorisopolitiikkaa* (dok. 9616 ja *suositus 1585 (2002)*).

3.15 Ympäristö-, luonto- ja maatalouskysymykset

Yleiskokous on viime vuosien aikana valmistellut raportteja Euroopan eri alueiden (kuten Väli-meren, Mustanmeren) ympäristön tilasta. Kesäkuussa 2002 yleiskokous hyväksyi *Martti Tiurin* valmistelemän raportin ja *päätöslauselman 1295 (2002) Itämeren ympäristötilasta* (dok. 9470). Itämeren ja muiden Euroopan pohjoisten merialueiden ympäristön tilaa käsiteltiin myös syyskuussa 2002 yleiskokouksen kestävä kehityksen alkomitean kokouksessa Helsingissä (ks. s. 00).

Martti Tiuri esitteli raporttinsa pääkohtia eli suomalaisille tutun Itämeren nykyistä tilaa ja ongelmia.

Itämeri on Euroopan laajin sisämeri, jonka rantavaltioissa elää 85 miljoonaa ihmistä. Itämeri on myös Euroopan saastuneimpia sisämeriä. Suurimmat ongelmat liittyvät maatalouden, asutuskeskusten ja teollisuuden päästöjen aiheuttamaan ravinnekuormitukseen (lähinnä typpi ja fosfori). Sääolosuhteista riippuen seurauksena voi olla haitallista leväkasvustoa meren pinnalla. Vaikka ulkoinen ravinnekuormitus saadaan vähentämään, meren pohjaan aikojen kuluessa kerrostuneet ravinteet pääsevät ajoittain pintaan aiheuttaen leväongelmia vielä vuosikymmeniä (sisäinen kuormitus). Itämeri on maailman vilkkaimpia merenkulkuväyliä, ja suurien säiliö- ja tavaralaivojen mukaan tuomat jätteet sekä tapaturmavaara ovat ilmeisiä. Öljypäästöjen määrä on lisääntynyt. Pohjaeläinkannat heikkenevät hapen määrän vähetessä. Itämeressä on lisäksi jäljellä vielä paljon vaarallisia jätteitä, joiden tuhoaminen on vaikeaa ja kallista. Raportissa todetaan lisäksi, että käytössä olevat kalastusmenetelmät eivät ole kestävä kehityksen periaatteiden mukaisia. Kylmä ilmasto vaihtelevine lämpötiloineen on lisäongelma.

Raportissa todetaan, että ympäristötilan kohtamiseksi eivät kansalliset suojelutoimenpi-

teet riitä vaan tarvitaan pitkäjänteistä ja johdonmukaista kansainvälistä yhteistyötä. Tässä tarkoituksessa perustettiin vuonna 1975 Itämeren merialueen ympäristön suojelukomissio (*HELCOM*), jonka sihteeristö sijaitsee Helsingissä. Tiuri esittelee raportissaan HELCOMin toimintaa ja tavoitteita sekä Itämeren suurimmat tämänhetkiset ongelmat. *Päätöslauselmassa 1295 (2002)* on ehdotuksia tehostetuista toimenpiteistä kansallisella ja kansainvälisellä tasolla.

Tarja Kautto osallistui keskusteluun Itämeren tilasta ja totesi, että Itämeren suojeleminen on Suomen hallituksen ympäristöpolitiikan pääpainopistealueita. Tuorein tutkimus Itämeren tilasta ei valitettavasti anna rohkaisevaa tietoa. Vaikka kalaviljelyn tuottamat päästöt ovat vähentyneet 1990-luvulla, merivesi on edelleen saastunut mm. maataloudesta tulleista päästöistä. Huomattava osa päästöistä tulee Pietarin alueelta. Kolmannes viiden miljoonan asukkaan Pietarin alueen päästöistä lasketaan käsittelemättöminä Suomenlahteen. Useita kansainvälisiä hankkeita on käynnissä. EU:n laajentuessa Itämerestä tulee EU:n sisäinen meri, ja sitä myöten Itämeren suojelemisen merkitys korostuu entisestään, totesi Kautto lopuksi.

Itämeriraportissa tuli esille vaarallisten aineiden saastuttamisvaara. Vaarallisimpia aineita ovat mm. kaikenlaiset aseptit. Yleiskokous käsittelee Itämeriraportin yhteydessä myös raporttia *kemiallisten aineiden tuhoamiseen liittyvistä ympäristöhaitoista* (dok. 9472). Raportissa viitataan vuonna 1997 voimaan tulleeseen kemiallisen aseen kieltosopimukseen. Sopimuksen on ratifoinut 145 valtiota (ml. Suomi vuonna 1995; Suomessa kieltosopimuksen toteutumista valvoo VERIFIN), mutta sopimuksen täytäntöönpano on yleiskokouksen mielestä ollut liian hidasta. *Suosituksessa 1571 (2002)* yleiskokous kehottaa sopimuksen osapuolia tehostamaan toimenpiteitä sopimuksen soveltamiseksi kaikilta osin.

YK:n kestävä kehityksen maailman huippukokous järjestettiin elo-syyskuun vaihteessa Johannesburgissa, eli 10 vuotta Rion huippukokouksen jälkeen. Yleiskokous seuraa yleensä YK:n huippukokousten valmisteluja sekä osallistuu varsinaisiin huippukokouksiin. Kesäkuussa 2002 yleiskokous keskusteli aiheesta oman raportin (dok. 9481) pohjalta ja nimesi myöhemmin ad hoc valtuuskunnan seuraamaan kokousta. Yleis-

kokouksen valtuuskunta osallistui Euroopan parlamentin järjestämään parlamentaarikkokokoukseen Johannesburgissa. Vuonna 2001 yleiskokous oli käsitellyt useaan otteeseen YK:n ilmastopimusta täydentävän pöytäkirjan (nk. Kioton pöytäkirja) täytäntöönpanoa ja USA:n suhtautumista sopimukseen. Yleiskokouksen raportti (dok. 9481) tarkastelee kestävän kehityksen edellytyksiä erityisesti ilmastomuutosten kannalta. *Päätöslauselmassa 1292 (2002)* yleiskokous toistaa huolestuneisuutensa sen johdosta, että USA ei allekirjoita Kioton pöytäkirjaa ja kehottaa kansainvälistä yhteisöä jatkamaan vuoropuhelua USA:n, WTO:n, kansainvälisten rahoituslaitosten ja mm. Kiinan, Indonesian ja Intian kanssa monenkeskisen yhteistyön jatkamisesta. Yleiskokous korostaa kansainvälisten parlamentaarikkofoorumien ja kansallisten parlamenttien osuutta keskustelun ylläpitämiseksi ja toimenpiteiden merkityksen korostamiseksi.

Martti Tiuri ja Tarja Kautto osallistuivat yleiskeskusteluun Johannesburgin huippukokouksesta. *Martti Tiuri* totesi puheenvuoronsa alussa, että kestävän kehityksen vaarallisin uhka on ilmastomuutoksessa. Suurin syyllinen tekijä ilmastomuutokseen on puolestaan fossiilisten polttoaineen aiheuttamat päästöt. Nykyisellä energian kulutustahdilla maailman öljy- ja maakaasuresurssit ovat loppuneet viidessäkymmenessä vuodessa. Kioton sopimuksen tavoitteena on juuri vähentää vaarallisten päästöjen määrää. *Tiuri* puhui ydinvoiman vaikutuksesta kestäväan kehitykseen ja muistutti Suomen eduskunnan päätöksestä sallia ydinvoiman lisäämistä Suomessa. *Tiuri* totesi, että lisäämällä ydinvoiman ja uusiutuvien energiamuotojen käyttöä, päästöjen määrä Suomessa tulee vuonna 2030 olemaan 22% alhaisempi verrattuna vuoteen 1990. *Tiuri* viittasi lopuksi Maailman energianeuvoston Buenos Airesissa vuonna 2001 julkistamaan lausuntoon, jonka mukaan ydinvoima ja vesivoima ovat tehokkaimmat tällä hetkellä käytössä olevat keinot vähentää päästöjä.

Tarja Kautton mielestä Euroopan neuvosto voisi seurata laajemmin ja tehokkaammin myös kestävän kehityksen kysymyksiä. Elinympäristön ja terveyden väliset syy-yhteydet ovat usein monimutkaisia ja ne saattavat ilmetä vasta pitkien aikojen kuluttua. Elinympäristön turvallisuuteen vaikuttavat mm. sosiaalinen turvallisuus, liiken-

nejärjestelyt, rikollisuuden määrä jne. Ratkaisevaa on kuitenkin itse asukkaiden osallistuminen ja vaikuttaminen ympäristöönsä. Monissa Euroopan maissa ovat kansallisen kestävän kehityksen strategiat vasta työn alla. Suomi on johtava maa kestävän kehityksen toteuttamisessa. Se perustuu saavutuksiimme mm. ilman ja vedensaasteiden minimoinnissa, verraten pieneen kasvihuonepäästöjen määrään sekä korkeaan hallinnolliseen kykyyn. Kansallisesti Suomessa on korostettu paikallista panosta ja työhön on sidottu mukaan julkisen vallan lisäksi etu- ja kansalaisjärjestöjen edustajat. Kansainvälisessä toiminnassa Suomen lähtökohta on ollut, että kestävä kehitys on osa laajaa turvallisuuskäsitettä, johon on liitetty aktiivinen ihmisoikeuspolitiikka, totesi lopuksi *Kautto*.

Yleiskokous on kertomusvuonna käsitellyt kalatalouteen liittyviä ongelmia kahdessa raportissa. Kalastuskeinot ovat koko ajan tehostuneet, saaliiden koot suurentuneet, kilpailu kalatuloista kiristynyt ja kulutus lisääntynyt. Kehitys on ollut niin nopeata, että nyt tarvitaan kansainvälisiä toimia kalakantojen suojelemiseksi. Yleiskokouksen raportissa *kalakantojen suojelemisesta ja hallinnasta* (dok. 9383) viitataan YK:n ja EU:n puitteissa tehtävään työhön. *Päätöslauselmassa 1283 (2002)* yleiskokous antaa tukensa tehtävälle työlle ja kehottaa jäsenmaitaan erilaisiin toimiin ja yhteistyöhön.

Kalastukseen sisämerialueilla (kuten Itämeri, Välimeri, Mustameri) liittyy omat ongelmansa, joita on käsitelty toisessa raportissa (dok. 9373). Useita kansainvälisiä sopimuksia on allekirjoitettu, mutta tarvitaan enemmän kansainvälistä yhteistyötä myös tutkimustoiminnassa, tiedottamisessa ja pitkäjänteisten kansallisten toimintasuunnitelmien laadinnassa. *Suositus 1558 (2002)* sisältää ehdotuksia tällaisiksi toimenpiteiksi (mm. kalasaalismäärien sääteleminen, tutkimusohjelmien koordinoiminen, tilastotietojen yhdenmukaistaminen, valvonnan tehostaminen).

Kanada on ollut EN:n ministerikomitean ja yleiskokouksen tarkkailijajäsen vuodesta 1996 ja ottanut osaa aktiivisesti eri toimintoihin. Vuonna 2002 yleiskokous käsiteli raporttia *metsänhoidosta Kanadassa ja yhteistyöstä Euroopan kanssa* (dok. 9289). Puolet Kanadan pinta-alasta on metsää, ja tämä metsäala edustaa 10% koko maailman metsävaroista. Venäjällä on 23% maailman ja 80%

Euroopan metsistä. Eli Euroopassa ja Kanadassa yhteensä on kolmannes maailman kaikista metsistä. Metsät ovat tärkeä raaka-aineiden tuottaja, mutta metsillä on myös laajakantoinen ympäristöllinen, sosiaalinen sekä kulttuuriin ja ilmastoon liittyvä merkitys. Suurilla metsäalueilla, kuten Kanadan metsillä, on vaikutuksia maailmanlaajuisesti mm. ilmastollisesti. Yleiskokouksen raportin valmistelu alkoi vuonna 1998 eli ajankohtana, jolloin Kanadan metsäpolitiikka oli vilkkaan keskustelun ja arvostelun kohteena. Raportissa kuvataan Kanadan metsien tilaa, hallintoa eri tasolla, eri yhteisöjen (parlamentin, paikallis- ja aluehallinnon, yksityissektorin, tiedeyhteisön ja kansalaisjärjestöjen) osuutta metsien hoidossa sekä kansainvälistä yhteistyötä.

Päätöslauselma 1282 (2002) on yhteenveto raportin loppupäätelmistä. Siinä kehoitetaan Kanadaa jatkamaan nyt noudattavallaan aktiivisella metsähoidon linjalla sekä panostamaan kansainväliseen yhteistyöhön. Siinä korostetaan myös yksittäisten maiden vastuuta. Raportin liitteenä on kerrottu lyhyesti Venäjän metsistä sillä Venäjällä on maailman suurimpia koskemattomia metsäalueita.

Juha Korkeaoja otti puheenvuorossaan metsätaloudesta esille suurten metsäalueiden vaikutukset ilmastoon ja ilmastomuutokseen maailmanlaajuisesti. Hän totesi, että kestävä kehityksen mukainen metsäpolitiikka on ollut käytössä Suomessa jo 1920-luvulta lähtien. Kansainvälinen yhteistyö on tärkeätä, mutta yksittäisten maiden on kannettava yksilöllistä vastuuta metsiensä biodiversiteetin turvaamisesta. Tähän tarvitaan määrätietoisia suojeluohjelmia. Sellaisilla mailla, joilla on erityisen suuria metsäalueita, on myös vastuuta yli rajojen. Kustannuksista säästäminen ei ole oikea ratkaisu jos haluamme turvata metsien biodiversiteetin tuleville sukupolville, totesi Korkeaoja lopuksi.

3.17 Lasten hyvinvointi

Yleiskokous on myös vuonna 2002 käsitellyt useita lasten asemaa ja hyvinvointia koskevia raportteja. Ensimmäinen raportti (dok. 9188) liittyi YK:n vuoden 2001 lasten erityiskokoukseen ja sen seurantaan. *Suosituksessa 1551 (2002)* yleiskokous kehottaa ministerikomiteaa edelleen ke-

hittämään ja laajentamaan lasten oikeuksia ja asemaa koskevaa normistoa, mm. liittämällä lasten oikeudet Euroopan ihmisoikeussopimukseen, laatimalla eurooppalainen lasten oikeuksia koskeva yleissopimus sekä perustamalla Euroopan lasten oikeusasiamiehen instituutio.

Kansainvälisten avioliittojen lukumäärä ja sen seurauksena myös erojen määrä on kasvussa. Liian usein avioliiton epäonnistumisen seurauksena ovat lapsikaappaukset eli toinen vanhemmista vie lapsen pois toisen vanhemman huostasta ja / tai lähipiiristä. Kesäkuussa 2002 yleiskokous hyväksyi raportin (dok. 9476) ja *päätöslauselman 1291 (2002) kansainvälisestä lasten kaappauksista*. Raportti tarkastelee tilannetta sekä kansainvälisten sopimusten että käytännön kannalta. On olemassa YK:n laatimia sopimuksia sekä EN:n sopimuksia (mm. eurooppalainen yleissopimus lasten huoltoa koskevien päätösten tunnustamista ja täytäntöönpanosta ja lasten palauttamisesta, ETS No 105). (Suomi ratifioinut vuonna 1994). Yleiskokouksen mielestä kaikkien EN:n jäsenmaiden olisi allekirjoitettava olemassa olevat sopimukset. Kansainvälisiä sopimuksia olisi myös tarvittaessa täydennettävä kahdensivuisilla sopimuksilla. Lisäksi jäsenmaiden olisi kehitettävä tukitoimenpiteitä (kuten perhesovittelumenetelmiä, lisäkoulutusta ao. ammattiryhmille, taloudellista apua oikeuskäyntikuluihin sekä kadonneiden lasten keskuksia).

Lasten oikeudellisen aseman turvaaminen on EN:n normatiivisen toiminnan eräs painopistealue. Yleiskokous on kertomusvuonna hyväksynyt *lausunnon 235 (2002)* ehdotuksesta uudeksi *yleissopimukseksi lasten ja vanhempien välisen kontaktin turvaamiseksi*. Yleiskokous tervehtii tyydytyksellä tällaisen sopimuksen laatimista, mutta ehdottaa myös parannuksia tekstiin.

Edellä mainitut raportit ovat käsitelleet lasten asemaa ja oikeuksia avioerotilanteessa. Lasten molemmilla vanhemmilla on oikeus ja velvollisuus tasapuolisesta huolehtia lastensa hyvinvoinnista myös perinteisessä perhepiirissä. Yleiskokous hyväksyi vuonna 2002 raportin *vanhempainlomasta* (dok. 9315). Raportin valmisteluvaiheessa Suomen edustaja korosti, että vanhempainlomaa tulisi käsitellä sekä äidin että isän näkökulmasta tasapuolisesti ja että EU:n puitteissa tehty työ olisi huomioitava.

Vanhempainloma liittyy kysymykseen per-

heenisän roolista perheessä, mutta myös laajemmin tasa-arvoon ja naisten tasapuolisiin mahdollisuuksiin yhteiskunnassa ja työelämässä. Raportissa esitellään lainsäädäntöä ja käytäntöjä eri maissa. Siinä todetaan mm., että Suomi oli ensimmäisiä maita, jossa otettiin käyttöön isyysloma. Tilanne sekä äitiys-että isyysloman pituuden suhteen vaihtelee erittäin paljon eri jäsenmaissa ja syyksi todetaan ei ainoastaan erilaiset kulttuuritaustat ja perinteet vaan myös hallitusten suhtautuminen tasa-arvokysymyksiin yleisesti. *Päätöslauselemassa 1274 (2002)* viitataan vuonna 1994 hyväksytyyn raporttiin, jossa kehoitettiin jäsenmaita säätämään vanhempainlomasta laissa. Siinä todetaan myös, että vanhempainloman toteutuminen käytännössä edellyttää myös muita yhteiskunnallisia muutoksia työelämässä ja asenteissa. Esimerkkeinä annetaan lainsäädäntö osapäivätyöstä ja joustavista työajoista, lastenhoitokeskusten perustaminen, tiedotuskampanjoiden järjestäminen ay-liikkeen ja muiden sosiaalipartnereiden edustajille sekä toimenpiteitä, jotka helpottavat paluuta työelämään vanhempainloman jälkeen.

Yleiskokous on myös ottanut kantaa erääseen lasten erikoissairauteen raportissa *hyperaktiivisten lasten diagnoosista ja hoitomenetelmistä* (dok. 9456). Tutkimukset osoittavat, että nk. ADHD-syndrooma lapsilla on lisääntynyt huolestuttavasti viime vuosikymmenen aikana. Yhä useammin oireita helpottamaan lääkärit määräävät lapsille ja nuorille keskushermostoon vaikuttavia lääkkeitä. Yleiskokouksen huoli liittyy tähän lisääntyneeseen vahvojen lääkkeiden käyttöön, joiden pitkäaikaisista kielteisistä vaikutuksista ei ole riittävästi tieteellistä näyttöä. Yleiskokous kiinnittää huomiota lääketeollisuuden intresseihin lisääntyvään lääkekäyttöön ja voimassa oleviin kansainvälisiin eettisiin lääketeollisuutta koskeviin sääntöihin. *Suosituksessa 1562 (2002)* yleiskokous kehottaa EN:n eri asiantuntijatyöryhmiä yhdessä laatimaan tarkempia suuntaviivoja aiheesta.

Yleiskokous käsittelee raporttia *lapsista aseellisten konfliktien aikana* vuonna 2000 (dok. 8676). Euroopassa ongelma on ollut ajankohtainen Kaakkois-Euroopassa, Bosnia ja Hertsegovinassa, Kroatiaassa, Makedoniassa ja Jugoslaviassa. Yleiskokouksen raportti (dok. 9454) käsittelee tilannetta edellä mainituissa maissa ja *suositus 1561 (2002)* sisältää toimenpide-ehdotuksia ao. mai-

den hallitukselle ja avustuskehotuksia kaikille EN:n jäsenmaille. Yleiskokous kehottaa myös EU:ta ja Maailmanpankkia jatkamaan taloudellista tukea alueen lasten hyväksi.

Lasten seksuaalinen hyväksikäyttö on tuomittavaa kaikissa tilanteissa ja jäsenmaiden viranomaisten on ryhdyttävä lainsäädännöllisiin ja käytännön toimenpiteisiin sen estämiseksi. Yleiskokous hyväksyi aiheesta *päätöslauseleman 1307 (2002)* ja raportin (dok. 9535) syyskuussa. Niissä viitataan ministerikomitean suositukseen 16 (2001) lasten suojaamisesta seksuaaliselta hyväksikäytöltä, jossa on kirjattu mm. kansallisia ja kansainvälisiä toimenpide-ehdotuksia.

3.18 Kypros

Kypros on ollut EN:n jäsen vuodesta 1961 ja jaettu valtio vuodesta 1974. Saaren pohjoisosaa vuodesta 1974 lähtien ollut käytännössä turkkilaisten valvonnassa. Tilanne on vaikuttanut kielteisesti Kyproksen, Kreikan ja Turkin välisiin suhteisiin. Yleiskokous keskusteli edellisen kerran Kyproksen tilanteesta vuosina 1997 ja 1995. Tuorein raportti (dok. 9302 ja 9313) ja *päätöslauselma 1267 (2002)* hyväksyttiin tammikuussa 2002.

Raportissa todetaan Kyproksen tilanteen pääkohdat 1960-luvun alusta alkaen. YK:lla on ollut rauhanturvajoukkoja (*UN Peacekeeping Forces in Cyprus, UNIFICYP*) saarella vuodesta 1964. Turkki on ainoa valtio, joka on tunnustanut ”Pohjois-Kyproksen Tasavallan”. Kypros anoi EU:n jäsenyyttä vuonna 1990 ja jäsenyysneuvottelut alkoivat maaliskuussa 1998. EU-jäsenyyttä pidetään todennäköisenä vuonna 2004. Kyproksen EU-jäsenyys ja Turkin EU-jäsenyysanomus asettavat koko Kyproksen kriisin uudenlaiseen valoon. Keskustelu yleiskokouksessa käytiin tammikuussa 2002, jonka jälkeen neuvottelut Kyproksen tasavallan ja Pohjois-Kyproksen välillä ovat jatkuneet. Yleiskokous ja sen poliittinen komitea jatkaa tilanteen seuranta. Yleiskokouksen kolme muuta komiteaa tarkastelee tilannetta eri näkökulmista: oikeudellinen ja ihmisoikeuskomitean raportti käsittelee ihmisoikeustilannetta saaren pohjois-osassa, kulttuurikomitea Kyproksen kulttuuriperinnettä, ja *Jaakko Laakso* valmistelee raporttia turkkilaisten uudisasukkaiden tilanteesta Kyproksen valloitetulla alueella.

EUROOPAN NEUVOSTON SUOMEN VALTUUSKUNTA

Puheenjohtaja	Mikko ELO (sd)
Varapuheenjohtaja	Anneli JÄÄTTEENMÄKI (kesk)
Jäsenet	Tytti ISOHOOKANA-ASUNMAA (kesk) Martti TIURI (kok) Jaakko LAAKSO (vas)
Varajäsenet	Tarja KAUTTO (sd) Leena LUHTANEN (sd) Juha KORKEAOJA (kesk) Kaarina DROMBERG (kok) toukokuuhun 2002 asti/ Riitta KORHONEN (kok) kesäkuusta 2002 alkaen Gunnar JANSSON (r)

**EUROOPAN NEUVOSTON SUOMEN VALTUUSKUNNAN
JÄSENYTYDET KOMITEOISSA JA ALAKOMITEOISSA VUONNA 2002**

Pysyvä komitea

Standing Committee

Mikko Elo, jäsen

Anneli Jäätteenmäki, varajäsen

Poliittinen komitea

Political Affairs Committee

Tarja Kautto, jäsen

Juha Korkea-aho, varajäsen

Lähi-itää käsittelevä alakomitea

Sub-Committee on the Middle East

Tarja Kautto, varapuheenjohtaja

Juha Korkea-aho, varajäsen

**Ei-jäsenmaiden suhteita käsittelevä
alakomitea**

Sub-Committee on Relations with Non-member Countries

Juha Korkea-aho, jäsen

Tarja Kautto, varajäsen

Oikeudellisten ja ihmisoikeusasiain komitea

Committee on Legal Affairs and Human Rights

Gunnar Jansson, jäsen

Anneli Jäätteenmäki, varajäsen

Ihmisoikeus-alakomitea

Sub-Committee on Human Rights

Gunnar Jansson, jäsen

Talous- ja kehityskomitea

Committee on Economic Affairs and Development

Mikko Elo, jäsen

Anneli Jäätteenmäki, varajäsen

Kansainvälisiä taloussuhteita käsittelevä alakomitea

Sub-committee on International Relations

Mikko Elo, puheenjohtaja

Anneli Jäätteenmäki, varajäsen

Matkailun kehittämistä käsittelevä alakomitea

Sub-committee on Tourism Development

Mikko Elo, jäsen

Sosiaali-, terveys- ja perheasiain komitea

Social, Health and Family Affairs Committee

Leena Luhtanen, jäsen

Tytti Isohookana-Asunmaa, varajäsen

Terveys-alakomitea

Sub-Committee on Health

Leena Luhtanen, jäsen

Lasten asiain alakomitea

Sub-committee on Children

Tytti Isohookana-Asunmaa, jäsen

Leena Luhtanen, varajäsen

Euroopan sosiaalisen peruskirjan ja työllisyysasiain alakomitea

Sub-Committee on the European Social Charter and Employment

Tytti Isohookana-Asunmaa, jäsen

Väestö-, siirtolais- ja pakolaiskomitea

Committee on Migration, Refugees and Demography

Jaakko Laakso, jäsen

Anneli Jätteenmäki, varajäsen

Pakolaisalakomitea

Sub-Committee on Refugees

Jaakko Laakso, jäsen

Väestö-alakomitea

Sub-Committee on Demography

Jaakko Laakso, jäsen

Kulttuuri, tiede- ja koulutuskomitea

Committee on Culture, Science and Education

Tytti Isohookana-Asunmaa, jäsen

Martti Tiuri, varajäsen

Media-alakomitea

Sub-Committee on the Media

Tytti Isohookana-Asunmaa, jäsen

Tiede- ja etiikka -alakomitea

Sub-Committee on Science and Ethics

Martti Tiuri, jäsen

Tytti Isohookana-Asunmaa, varajäsen

Ympäristö- ja maatalouskomitea

Committee on Environment and Agriculture

Martti Tiuri, jäsen

Juha Korkeaaja, varajäsen

Ympäristö- ja kestävä kehityksen alakomitea

Sub-Committee on Sustainable Development

Martti Tiuri, jäsen

Juha Korkeaaja, varajäsen

Maa- ja kalatalousalakomitea

Sub-Committee on Agriculture and Fisheries

Juha Korkeaaja, jäsen

Martti Tiuri, varajäsen

Ravintoasiain ja kuluttajan suoja -alakomitea

Sub-Committee on Food and Consumer Protection

Juha Korkeaaja, jäsen

Tasa-arvoasiain komitea

Committee on Equal Opportunities for Women and Men

Kaarina Dromberg, jäsen – toukokuuhun 2002 asti

Riitta Korhonen, jäsen – kesäkuusta 2002 alkaen

Leena Luhtanen, varajäsen

Naisiin kohdistuvaa väkivaltaa käsittelevä alakomitea

Sub-Committee on Violence towards Women

Kaarina Dromberg, jäsen – toukokuuhun 2002 asti

Riitta Korhonen, jäsen – kesäkuusta 2002 alkaen

Naiset ja uusi teknologia -alakomitea

Sub-Committee on Women and New Technologies

Leena Luhtanen, jäsen

Menettelytapasääntökomitea

Committee on Rules of Procedure and Immunities

Jaakko Laakso, jäsen

Kaarina Dromberg, varajäsen – toukokuuhun 2002 asti

Riitta Korhonen, varajäsen – kesäkuusta 2002 alkaen

Jäsenmaiden jäsenyysvelvoitteiden valvontakomitea

Honouring of Obligations and Commitments by Member States

Gunnar Jansson, jäsen

Tarja Kautto, jäsen

VUONNA 2002 EUROOPAN NEUVOSTON PARLAMENTAARISEN YLEISKOKOUKSEN HYVÄKSYMÄT ASIAKIRJAT

3.1. Päätöslauselmat

Päätöslauselma ilmaisee yleiskokouksen jostakin asiakysymyksestä tekemän päätöksen, jonka yleiskokous on toimivaltainen panemaan täytäntöön, tai yleiskokouksen kannan, josta se yksin on vastuussa.

- Päätöslauselma 1267 (2002) tilanne Kyproksella
Päätöslauselma 1268 (2002) Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen päätösten noudattaminen
Päätöslauselma 1269 (2002) globalisaation hallinta: Maailman kauppajärjestön rooli maailmantalouden kannalta
Päätöslauselma 1270 (2002) Tshetshenian konflikti
Päätöslauselma 1271 (2002) terrorismin vastainen taistelu ja ihmisoikeuksien kunnioittaminen
Päätöslauselma 1272 (2002) poliittiset vangit Azerbaidzhanissa
Päätöslauselma 1273 (2002) tieteellinen tiedonvaihto
Päätöslauselma 1274 (2002) vanhempainloma
Päätöslauselma 1275 (2002) muutoksia kiistettyjen valtakirjojen asiakirjoihin
Päätöslauselma 1276 (2002) Kansainvälisen Punaisen Ristin toiminta
Päätöslauselma 1277 (2002) jäsenituumusten ja -velvoitteiden noudattaminen Venäjällä
Päätöslauselma 1278 (2002) Venäjän uskontolaki
Päätöslauselma 1279 (2002) ”Uusi talous” ja Eurooppa
Päätöslauselma 1280 (2002) Demokraattisten instituutioiden toimivuus Moldovassa
Päätöslauselma 1281 (2002) Tilanne Lähi-idässä
Päätöslauselma 1282 (2002) metsänhoito Kanadassa ja yhteistyö Euroopan kanssa
Päätöslauselma 1283 (2002) kalakantojen suojeleminen ja hallitseminen
Päätöslauselma 1284 (2002) yleiskokouksen viimeaikaisten presidenttien ja poliittisten ryhmien puheenjohtajien osallistuminen yleiskokouksen poliittiseen komiteaan
Päätöslauselma 1285 (2002) Euroopan matkailupääoman hyödyntäminen
Päätöslauselma 1286 (2002) aktiivisen ja passiivisen tupakan vastainen kampanja
Päätöslauselma 1287 (2002) Euroopan jälleenrakennuspankin toiminta Keski- ja Itä-Euroopan taloudellisen kehityksen edistämiseksi
Päätöslauselma 1288 (2002) Kansainvälinen valuuttarahasto ja Maailmanpankki: tulevaisuuden haasteet
Päätöslauselma 1289 (2002) kansainvälisten instituutioiden parlamentaarinen seuranta ja valvonta
Päätöslauselma 1290 (2002) Euroopan instituutioiden yhteistyö tulevaisuudessa
Päätöslauselma 1291 (2002) toisen vanhemman toimesta tehdyt kansainväliset lastenkaappaukset
Päätöslauselma 1292 (2002) Kestävän kehityksen maailman huippukokous: 10 vuotta Rion jälkeen
Päätöslauselma 1293 (2002) Pohjois-Afrikan naiset
Päätöslauselma 1294 (2002) tilanne Lähi-idässä
Päätöslauselma 1295 (2002) Itämeren ympäristötila
Päätöslauselma 1296 (2002) ympäristö- ja maatalouskomitean nimen muuttaminen ympäristö-, maatalous- ja paikallisasioiden komiteaksi
Päätöslauselma 1297 (2002) Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen päätösten noudattaminen Turkissa

Päätöslauselma 1298 (2002) Kaliningradin tulevaisuus ja Euroopan solidaarisuuden tarve
Päätöslauselma 1299 (2002) OECD ja maailman talous
Päätöslauselma 1300 (2002) kansainvälisen rikostuomioistuimen riippumattomuuteen kohdistuvat riskit
Päätöslauselma 1301 (2002) vähemmistöjen suoja Belgiassa
Päätöslauselma 1302 (2002) Irakiin kohdistuvan sotilaallisen iskun uhka
Päätöslauselma 1303 (2002) demokraattiset instituutiot Moldovassa
Päätöslauselma 1304 (2002) jäsenveloitteiden noudattaminen Armeniassa
Päätöslauselma 1305 (2002) jäsenveloitteiden noudattaminen Azerbaidzhanissa
Päätöslauselma 1306 (2002) tilanne Valko-Venäjällä
Päätöslauselma 1307 (2002) nollatoleranssia lasten seksuaalisen hyväksikäytön suhteen
Päätöslauselma 1308 (2002) rajoituksen poliittisten puolueiden toiminnalle jäsenmaissa
Päätöslauselma 1309 (2002) uskonnonvapaus ja uskonnolliset vähemmistöt Ranskassa
Päätöslauselma 1310 (2002) äitiys Euroopassa
Päätöslauselma 1311 (2002) funktionaaliset elintarvikkeet : kuluttajien vai elintarviketeollisuuden edun mukaista ?

3.2. Suositukset

Suositus tarkoittaa esitystä, jonka yleiskokous tekee ministerikomitealle ja jonka täytäntöönpano ei kuulu yleiskokouksen vaan hallitusten toimivaltaan.

Suositus 1545 (2002) naiskaupan vastainen kampanja
Suositus 1546 (2002) Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen päätösten noudattaminen
Suositus 1547 (2002) ihmisoikeussäädösten mukaiset karkotusmenettelyt ja niiden soveltaminen turvallisuutta ja ihmisarvon mukaisesti
Suositus 1548 (2002) Tshetshenian konflikti
Suositus 1549 (2002) lentoturvallisuus ja terrorismi: miten parantaa turvallisuutta
Suositus 1550 (2002) terrorismin vastainen taistelu ja ihmisoikeuksien kunnioittaminen
Suositus 1551 (2002) 21. vuosisadan yhteiskunta lasten hyväksi: eurooppalaisen lapsistrategiaa koskevan suosituksen seurannasta (suositus 1286 (1996))
Suositus 1552 (2002) nuorten pakolaisten ammatillinen koulutus vastaanottajamaissa
Suositus 1553 (2002) Venäjän jäsenitoumusten ja -veloitteiden noudattaminen
Suositus 1554 (2002) demokraattisten instituutioiden toimivuus Moldovassa
Suositus 1555 (2002) naiskuva mediassa
Suositus 1556 (2002) uskonto ja muutoksen Keski- ja Itä-Euroopassa
Suositus 1557 (2002) romaniväestön oikeudellinen asema Euroopassa
Suositus 1558 (2002) kalatalous Euroopan sisämerillä
Suositus 1559 (2002) koulutusta uuden teknologian käyttöön
Suositus 1560 (2002) selkärankavammojen hoidosta
Suositus 1561 (2002) yhteiskunnan toimenpiteitä lasten hyväksi sotatilanteessa Kaakkois-Euroopassa
Suositus 1562 (2002) yliaktiivisten lasten diagnoosin ja hoidon valvonta Euroopassa
Suositus 1563 (2002) pakkosiirretyn kurdiväestön humanitaarinen tilanne Turkissa
Suositus 1564 (2002) maailman väestötilanne
Suositus 1565 (2002) urheiluyhteistyö Euroopassa
Suositus 1566 (2002) kulttuuriyhteistyö Euroopassa ja yleiskokouksen tuleva rooli
Suositus 1567 (2002) kansainvälisten instituutioiden parlamentaarinen seuranta ja valvonta
Suositus 1568 (2002) Euroopan instituutioiden yhteistyö tulevaisuudessa
Suositus 1569 (2002) pakolaisten ja pakkosiirrettyjen henkilöiden tilanne Jugoslaviassa
Suositus 1570 (2002) pakolaisten ja pakkosiirrettyjen henkilöiden tilanne Armeniassa, Azerbaidzhanissa ja Georgiassa

Suositus 1571 (2002) ympäristöhaittojen vähentäminen tuhoamalla kemiallisia aseita
 Suositus 1572 (2002) puolustusvoimien henkilökunnan järjestäytymisoikeus
 Suositus 1573 (2002) Euroopan sosiaaliturvasäännösten ratifiointi
 Suositus 1574 (2002) Euroopan henki museoissa
 Suositus 1575 (2002) laatutakuumerkintä vuoristomaatilojen elintarviketuotteille
 Suositus 1576 (2002) Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen päätösten noudattaminen Turkissa
 Suositus 1577 (2002) laitonta maahanmuuttoa koskeva julistusasiakirja
 Suositus 1578 (2002) Euroopan neuvosto ja Euroopan tulevaisuuden kysymykset
 Suositus 1579 (2002) EU:n laajentuminen ja Kaliningradin alue
 Suositus 1580 (2002) tilanne Georgiassa ja sen vaikutukset Kaukasian vakaudelle
 Suositus 1581 (2002) kansainvälisen rikostuomioistuimen riippumattomuuteen kohdistuvat riskit
 Suositus 1582 (2002) väkivalta kodeissa
 Suositus 1583 (2002) alaikäisiin kohdistuvan rikollisuuden ehkäiseminen
 Suositus 1584 (2002) tarve tehostaa kansainvälistä yhteistyötä neutralisoimalla terrorismitekoihin tarkoitettua pääomaa
 Suositus 1585 (2002) EN:n nuorisopolitiikka
 Suositus 1586 (2002) digitaalisen tiedon saatavuus koulutustarkoituksiin
 Suositus 1587 (2002) siirtolaistyöläisten oleskelu, oikeudellinen asema ja liikkumisvapaus Euroopassa: Portugalin esimerkki

3.3. Määräykset

Määräykset liittyvät muutoseikkoihin, tiedonvälitykseen, täytäntöönpanoon tai menettelytapoihin. Niiden tulee koskea asiaa, joka on jo otettu yleiskokouksen rekisteriin, eivätkä ne saa koskea asiasisältöä. Määräyksiä koskevista aloitteista voidaan äänestää ilman, että niitä ensin lähetetään komiteaan.

Määräys 579 (2002) ihmisoikeussäädösten mukaiset karkotusmenettelyt ja niiden soveltaminen turvallisutta ja ihmisarvon mukaisesti
 Määräys 580 (2002) nuorten pakolaisten ammatillinen koulutus vastaanottajamaissa
 Määräys 581 (2002) maailman väestötilanne
 Määräys 582 (2002) kansainvälisten instituutioiden parlamentaarinen seuranta ja valvonta
 Määräys 583 (2002) vähemmistöjen suoja Belgiassa

3.4. Lausunnot

Lausunto 233 (2002) luonnos Euroopan ihmisoikeussopimuksen lisäpöytäkirjaksi kuolemanrangaistuksen poistamisesta kaikissa olosuhteissa

Lausunto 234 (2002) Bosnia ja Hertsegovinan anomus jäsenyydestä Euroopan neuvostossa
 Lausunto 235 (2002) nuorten pakolaisten ammatillinen koulutus vastaanottajamaissa
 Lausunto 236 (2002) Euroopan neuvoston talousarviot vuodelle 2003
 Lausunto 237 (2002) parlamentaarisen yleiskokouksen menot vuonna 2003
 Lausunto 238 (2002) ehdotus lisäpöytäkirjaksi dopingin vastaiseen yleissopimukseen
 Lausunto 239 (2002) Jugoslavian liittotasavallan jäsenanomus
 Lausunto 240 (2002) luonnos lisäpöytäkirjaksi yleissopimukseen verkkorikollisuudesta koskien tietokonejärjestelmien kautta tapahtumien rassististen ja muukalaisvihaa lietsovien rikosten kriminalisoinnista
 Lausunto 241 (2002) lisäpöytäkirja rikosoikeudelliseen korruptiosopimukseen

**EUROOPAN NEUVOSTON PARLAMENTAARISEN YLEISKOKOUKSEN
ERITYISVIERAAT VUONNA 2002**

Valtioiden edustajat

Georgian parlamentin puhemies Nino BURJANADZE	21.1.2002
Liettuan parlamentin puhemies Arturas PAULAUSKAS	21.1.2002
Israelin ulkoministeri Shimon PEREZ	23.1.2002
Bulgarian pääministeri Simeon SAXE-COBURG-GOTHA	24.1.2002
Palestiinan viranomaisten paikallishallintoministeri Saeb EREKAT	24.1.2002
Luxemburgin suurherttua HENRI	22.4.2002
Romanian presidentti Ion ILIESCU	23.4.2002
Bosnia ja Hertsegovinan presidentti Beriz BELKIC	24.4.2002
Alankomaiden kuningatar BEATRIX	24.6.2002
Luxemburgin pääministeri Jean-Claude JUNKER	26.6.2002
Makedonian presidentti Boris TRAJKOVSKI	27.6.2002
San Marinon hallitsijat Antonio LAZZARO VOLPINARI ja Giovanni Francesco UGOLINI	24.9.2002

Kansainvälisten järjestöjen edustajat

ETYJ:n parlamentaarisen yleiskokouksen presidentti Adrian SEVERIN	23.1.2002
Maailman kauppajärjestön (WTO) pääjohtaja Mike MOORE	23.1.2002
Kansainvälisen punaisen ristin presidentti Jakob KELLENBERGER	22.4.2002
Kansainvälisen rikostuomioistuimen syyttäjä Carla del PONTE	24.4.2002
<i>Pohjoismaiden neuvoston presidentti Outi OJALA</i>	25.9.2002
OECD:n apulaispääsihteeri Richard J. HECKLINGER	25.9.2002

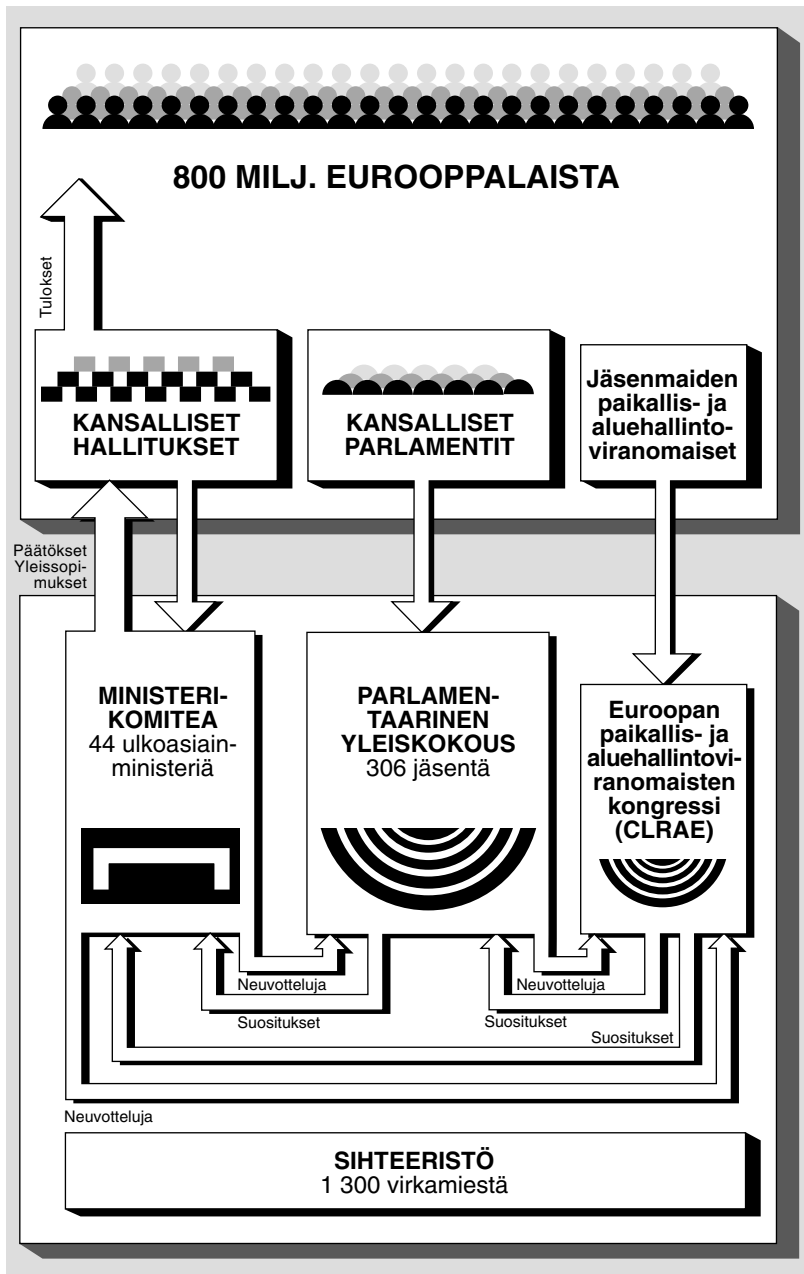
EUROOPAN NEUVOSTON JÄSENVALTIOT

Perustajajäsenet (1949)

Belgia
Tanska
Ranska
Irlanti
Italia
Norja
Luxemburg
Alankomaat
Ruotsi
Iso-Britannia

9.8.1949 Kreikka
7.3.1950 Islanti
13.4.1950 Turkki
13.7.1950 Saksa
16.4.1956 Itävalta
24.5.1961 Kypros
6.5.1963 Sveitsi
29.4.1965 Malta
22.9.1976 Portugali
24.11.1977 Espanja
23.11.1978 Liechtenstein
16.11.1988 San Marino
5.5.1989 Suomi
6.11.1990 Unkari
26.11.1991 Puola
7.5.1992 Bulgaria
14.5.1993 Viro
14.5.1993 Liettua
14.5.1993 Slovenia
30.6.1993 Tsekki
30.6.1993 Slovakia
7.10.1993 Romania
10.11.1994 Andorra
10.2.1995 Latvia
13.7.1995 Albania
13.7.1995 Moldova
9.11.1995 Ukraina
9.11.1995 Makedonia
28.2.1996 Venäjä
6.11.1996 Kroatia
27.4.1999 Georgia
25.1.2001 Armenia
25.1.2001 Azerbaidzhan
24.4.2002 Bosnia ja Hertsegovina

EUROOPAN NEUVOSTON TOIMINTA
(toukokuu 2002)

LYHYESTI : EUROOPAN NEUVOSTON PARLAMENTAARINEN YLEISKOKOUS

Euroopan neuvosto on Euroopan vanhin ja laajin poliittinen yhteistyöjärjestö, joka perustettiin vuonna 1949. Suomi liittyi järjestöön vuonna 1989. Euroopan neuvoston parlamentaarinen yleiskokous on järjestön keskusteleva elin, joka tekee aloitteita ja antaa suosituksia kaikista kysymyksistä, jotka edistävät järjestön tavoitteita ja jotka kuuluvat sen toimialaan (ihmisoikeuksien ja perusvapauksien, demokratian ja oikeusvaltioperiaatteiden suojaaminen ja edistäminen). EN:llä on 44 jäsenmaata ja 2 hakijamaata. Viidellä Euroopan ulkopuolisella maalla on tarkkailijajäsenä (tilanne tammikuussa 2003).

Kunkin jäsenvaltion parlamentin kansanedustajavaltuuskunnat muodostavat parlamentaarisen yleiskokouksen. Edustajien toimikausi alkaa sen varsinaisen istuntokauden avajaisistunnosta lukien (tammikuussa) ja päättyy seuraavan varsinaisen istuntokauden avajaisistuntoon.

Suomen valtuuskunta Euroopan neuvostossa muodostuu viidestä varsinaisesta ja viidestä varajäsenestä, jotka eduskunta valitsee varsinaisilla valtiopäivillä keskuudestaan. Valtuuskunnan jäsenet valitsevat keskuudestaan puheenjohtajan ja varapuheenjohtajan.

Istuntokausi jakautuu neljään osa-istuntoon tammikuussa, huhtikuussa, kesäkuussa ja syyskuussa, jotka järjestetään päämajassa Strasbourgissa, Ranskassa. Istunnot ovat julkisia. Istuntokauden alussa tammikuussa valitaan presidentti (puhemies), 19 varapresidenttiä sekä asetetaan

kymmenen varsinaista komiteaa. Jäsenyyksistä komiteoissa päättää yleiskokous kansallisten valtuuskuntien ehdotusten pohjalta. Poikkeuksena on jäsenvelvoitteiden seurantakomitea (monitorointikomitea), jonka jäsenet valitaan yleiskokouksen poliittisissa ryhmissä. Suomen valtuuskunnalla on yksi varsinainen ja yksi varajäsenpaikka yhdeksässä komiteassa sekä näiden komiteoiden ala-komiteoissa. Suomen valtuuskunnalla on myös ollut toistaiseksi yksi edustaja (yleiskokouksen sosialistiryhmästä) monitorointikomiteassa.

Suomen valtuuskunta päättää keskuudessaan jäsenyyksistä ja varajäsenyyksistä varsinaisissa komiteoissa. Yleiskokouksessa toimii myös viisi poliittista ryhmää.

EN:n Suomen valtuuskunta antaa vuosittain eduskunnalle kertomuksen parlamentaarisen yleiskokouksen toiminnasta, jota käsitellään eduskunnan ulkoasiainvaliokunnassa (<http://www.eduskunta.fi>).

EN:n päämaja ja sihteeristö (noin 1 300 virkamiestä) sijaitsee Strasbourgissa, Ranskassa, jossa myös järjestetään kaikki istunnot. Järjestön viralliset kielet ovat englanti ja ranska. Työkielinä on saksa, italia, espanja ja venäjä. Suomen edustaja EN:n ministerikomiteassa on Suomen ulkoministeri ja hänen sijainen on Strasbourgisiin sijoitettu Suomen pysyvä edustaja (suurlähettiläs). Lisätietoja internet-sivuilta <http://www.coe.int> ja <http://stars.coe.int> sekä <http://formin.finland.fi/edustustot/>.

Euroopan neuvoston Suomen valtuuskunta
FIN-00102 Eduskunta
puh. (+358 9) 4321
fax. (+358 9) 432 3529
<http://fakta.eduskunta.fi>
sähköposti: gunilla.carlander@eduskunta.fi

Euroopan neuvoston parlamentaarinen yleiskokous
Parliamentary Assembly of the Council of Europe
F-67075 Strasbourg Cedex
puh. + 33 3 88 41 20 00
<http://www.coe.int>
<http://stars.coe.int>

